เอกายโน มคฺโค

มูลนิธิ แนบ มหานีรานนท์

ปัญญาสาร

ฉบับที่ ๑๑๐

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

ปัญญาสาร ฉบับที่ ๑๑๐

เอกายโน มคฺโค

มูลนิธิ แนบ มหานีรานนท์

ปัญญาสาร ฉบับที่ ๑๑๐

❖ ❖ ❖

สำนักงานมูลนิธิแนบมหานีรานนท์

๘๔/๑ หมู่ ๒ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ ตำบลบางกระทึก
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐
โทร. ๐-๒๔๘๒-๑๐๔๔, ๐-๒๘๘๙-๔๔๑๗
และที่ตึกสุหัทรังสรรค์ วัดสามพระยา กทม. ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๘-๙๓๒๘

~~~~~~

พิมพ์ที่ บริษัท วี. อินเตอร์ พริ้นท์ จำกัด

เลขที่ ๒๔๐/๑๑๗-๑๑๙ ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐ โทร. ๐-๒๔๑๒-๗๗๐๗, ๐-๒๔๑๒-๗๗๐๙, ๐-๒๔๑๒-๕๐๗๐
โทรสาร. ๐-๒๔๑๒-๗๗๑๐
น.ส.วรางคณา วงศ์วัชระกุศล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๕๓
~~~~~~

คำนำ

ปัญญาสารฉบับที่ ๑๑๐ ออกในโอกาสวันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

นับย้อนหลังจากวันนี้ไปประมาณสองพันห้าร้อยเก้าสิบแปดปี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ พระพุทธองค์ทรงประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยม เป็นปฐมเทศนา นั่นคือ ธัมมจักกัปปวัตนสูตร คืออริยมัคประกอบด้วยองค์ ๘ อันเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ กล่าวคือความเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ได้ก่อตั้งขึ้นภายใต้สัญลักษณ์ธรรมจักร โดยมีสติปัฏฐาน ๔ เป็นวงรอบนอกล้อมรอบด้วยอริยมัคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นวงภายในแห่งสัญลักษณ์ดังกล่าว อธิบายได้ว่า การเข้าถึงอริยมัคมีองค์ ๘ นั้น จะต้องผ่านการเจริญสติปัฏฐาน ๔ อย่างใดอย่างหนึ่งมาก่อนเท่านั้น และมูลนิธิแนบฯ ก็ได้ดำเนินธุระในพระศาสนา ๒ อย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับสัญลักษณ์ของมูลนิธิ นั่นคือคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ

ด้านคันถธุระ ได้จัดให้มีการศึกษาพระอภิธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสภาวธรรม อันจะเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาธุระ

ด้านวิปัสสนาธุระได้จัดให้มีเรือนกรรมฐาน และแนะนำพื้นฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาเป็นกิจกรรมประจำทุกเดือน

ตลอดเวลาที่มูลนิธิฯ ได้ดำเนินธุระในพระศาสนาดังกล่าวข้างต้น มีสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาเล็งเห็นประโยชน์ในการดำเนินกิจการของมูลนิธิฯ ได้ให้การสนับสนุนด้วยการนำปัจจัย ๔ มามอบให้มูลนิธิไว้ใช้ในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

มูลนิธิฯ ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของท่านผู้ให้การสนับสนุน และขอให้กุศลเจตนาของท่านเหล่านั้นจงหยั่งรากมั่นคงลงสู่พระพุทธศาสนา อันจะเป็นปัจจัยแก่การกำจัดกิเลส เข้าถึงความพ้นทุกข์โดยประการทั้งปวงเทอญ.

คณะกรรมการ

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

สารบัญ

หน้า

เรื่องที่ไม่ควรรู้ ~ ไม่ควรเข้าใจ

โดย

อุบาสิกาแนบ มหานีรานนท์

ณ หอประชุมพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๑๑

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ

สวัสดีค่ะ ท่านที่เคารพ

ดิฉันได้ให้หัวข้อเรื่องที่จะพูดวันนี้ให้แปลกหน่อยนะคะ คือ **"เรื่องที่ไม่ควรรู้-ไม่ควรเข้าใจ"** เพราะว่าตามหัวข้อนี้ รู้สึกเหมือนกับตั้งชื่อหนังอย่างนั้นแหละค่ะ หนังหรือละครก็แล้วแต่เถอะ เวลาเขาจะเขียนป้ายโฆษณา ก็ต้องเขียนให้มันพิสดาร เพื่อให้สะดุดตาผู้ชม เรื่องมันแปลกนี่คนก็อยากดู ใช่ไหมคะ อันนี้ก็เหมือนกันค่ะ ก็

อย่างเดียวกัน ทำนองเดียวกัน พูดให้มันแปลกหน่อย เรื่องที่ใครเขาไม่ค่อยเคยได้ยินกันนี่ เขาจะได้สนใจ เรื่องมันเป็นอย่างนั้นค่ะ ความจริงน่ะ เรื่องที่ควรจะเข้าใจน่ะ เขาพูดกันมามากแล้ว ใช่ไหมคะ ไปฟังปาฐกถาที่ไหนๆ เขาพูดกันมามากแล้ว ใช่ไหมคะ ไปฟังปาฐกถาที่ไหนๆ เขาก็พูดเพื่อให้รู้เรื่องที่จะพูดให้เข้าใจทั้งนั้น แต่ว่าเรื่องที่ไม่ควรจะเข้าใจนี่ รู้สึกว่า ยังไม่ค่อยจะมีใครพูดที่ไหน ก็รู้สึกว่า มันแปลกดี เพราะฉะนั้น วันนี้ก็ตั้งใจจะพูด **“เรื่องที่ไม่ควรรู้-ไม่ควรเข้าใจ”** กัน แต่ขอเรียนให้ทราบว่า อันนี้ ก็เอาหลักของพระพุทธศาสนาขึ้นตั้งนะคะ เพราะการพูดที่พุทธสมาคมนี้ ดิฉันก็ถือว่า พุทธสมาคมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำงานให้แก่พระพุทธศาสนา ก็ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่า ใครก็ตามเอาเรื่องอะไรมาพูดในที่นี้ ก็ควรเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่เรื่องวิชาการ

อื่นๆ นะคะ เพราะถ้าวิชาการอื่นๆ แล้ว ก็ไม่ควรจะมาพูดที่นี่ คนที่จะมาพูดให้ฟังที่นี่ หรือคนที่จะมาพูดที่นี่ ก็ต้องเอาเรื่องที่เกี่ยวแก่ประโยชน์ของพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง ฉะนั้น ในวันนี้ก็เหมือนกันว่า จะพูดเรื่องไม่ควรรู้หรือไม่ควรเข้าใจนี่ ก็ขอให้เอาหลักของพระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้งนะคะ ว่าควรและไม่ควรนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธ-ศาสนา ไม่ใช่เรื่องของทางโลก เพราะว่า ทางโลกนั้น ถึงแม้พระพุทธศาสนาเห็นว่า **ไม่ควร** แต่ว่าทางโลกเขาเห็นว่า **ควร** ก็มีอยู่มากมาย ที่เป็นประโยชน์แก่ทางโลกเหล่านี้ เราจะไม่นำมากล่าวนะคะ ถือว่าไม่เหมาะไม่ควรกับสถานที่นี้นะคะ จะเอาแต่หลักของพระพุทธศาสนามาเป็นหลักในการพูดเรื่องนี้นะคะ

เรื่องที่ว่า ไม่ควรเข้าใจนี่ เราต้องเอาหลักของพระพุทธศาสนาขึ้นตั้ง ประเดี๋ยวก่อนค่ะ ขอทำความเข้าใจตรงนี้สักนิดหนึ่ง คือ **“เรื่องโลกกับ**

เรื่องธรรม” ความจริง ทางโลกหรือทางธรรม เราเคยเข้าใจกันว่า ทางโลกนี่อย่างหนึ่ง ทางธรรมนี้อย่างหนึ่ง เข้าใจว่าทางโลกนี่ไม่ใช่ธรรม ต้องธรรมะเท่านั้นถึงจะเป็นธรรม โดยมากเรามักจะเข้าใจกันอย่างนี้นะคะ อันนี้ก็ไม่ถูกเหมือนกัน และไม่ควรจะเข้าใจอย่างนี้เหมือนกัน ความจริงทุกสิ่งทุกอย่างเป็นธรรมะ ไม่มีอะไรที่ไม่ใช่ธรรมะ แต่ว่า ธรรมะนี่ มีมากมายหลายประเภท ใช่ไหมคะ มีหลายอย่างทีเดียว ดีบ้าง เลวบ้าง ไม่ดีไม่เลวบ้าง อะไรต่ออะไร เป็นธรรมะหมดเลย แต่ว่าเรามาแบ่งออกไปว่า เป็นโลกหรือเป็นธรรม

หลักเกณฑ์ที่ใช้แบ่งโลกกับธรรม

หลักที่ใช้แบ่งโลกกับธรรมให้แตกต่างกันเช่นนี้ อาศัยอะไร มีข้อพึงสังเกตว่า **วิชาอันใดก็ตาม ถ้าเป็นไปเพื่อวัฏฏะ** แม้แต่จะเป็นกุศลหรืออกุศลได้ทั้งนั้น จะเป็นธรรมอะไรก็ตาม ถ้าวิชา

นั้นเป็นไป **เพื่อวัฏฏะ เพื่อความเกิด ความแก่ ความตาย เป็นไปเพื่อความทุกข์ หรือสังสารทุกข์แล้วละก็ วิชานั้นจัดเป็นเรื่องทางโลกค่ะ**

โลกะ คือ โลก หรือโลกธรรม หมายถึง เป็นธรรมของโลก เป็นธรรมที่ต้องแตกดับ เป็นธรรมะเหมือนกัน แต่ว่าธรรมะประเภทนั้น เป็นไปเพื่อวัฏฏะ เพื่อความเวียนว่ายตายเกิด ต้องเป็นไปเพื่อความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ว่าอย่างนั้นเถอะนะคะ เรียกว่า **สังสารทุกข์** ธรรมะประเภทนั้นล่ะ เรียกว่าโลก ใช่ไหมคะ แต่ว่า ถ้า **ธรรมะที่บริสุทธิ์โดยแท้จริง** ก็เป็นไป**เพื่อความไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย** เราจะรู้อะไร เราจะเรียนวิชาอันใดก็ตามเถิด แต่ว่าวิชานั้น ความรู้อันนั้น เมื่อรู้แล้ว เป็นประโยชน์เพื่อความพ้นทุกข์ มีสังสารทุกข์เป็นต้น เพื่อความไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตายละก็ อันนั้นถือว่า เป็น **ธรรมะที่บริสุทธิ์ หรือธรรมะที่พ้นทุกข์ทั้งปวง** แต่ที่จริงก็เป็นธรรมะ

ทั้งหมดค่ะ ที่ดิฉันพูดมานี่ เพียงคำว่า **ธรรมะ** คำเดียวเท่านั้น ดิฉันก็เชื่อว่าท่านยังไม่ค่อยจะเข้าใจใช่ไหมคะ นี่ก็อย่างที่ท่านเข้าใจอย่างเมื่อกี้นี้ว่า โลกกับธรรมเป็นคนละอย่างกัน ก็ยังไม่ถูก ยังไม่ควรจะเข้าใจอย่างนั้น

ไม่ควรคิดว่า เข้าใจธรรมะแล้ว

คำว่า **ธรรมะ** นี่ หมายความว่า อะไร ธรรมะได้แก่อะไรกันนะคะ เพราะว่า เมื่อกี้นี้ยกเอาขึ้นมาแล้วว่า อะไรๆ ก็เป็นธรรมะทั้งหมด แต่ว่าแบ่งประเภทของธรรมะออกไปให้ต่างกันเท่านั้น ทีนี้เราจะเอาคำว่าธรรมะ อันเดียวก็ยังคงไม่รู้ ใช่ไหมคะ หรือจะทราบก็ไม่แน่นะคะ ท่านที่ทราบก็อาจจะมีนะคะ นี่อันนี้ เราควรจะเข้าใจใช่ไหมคำว่า **ธรรมะ** เท่านั้น เราก็ควรจะทำความเข้าใจกัน แต่ว่าเรากลับไม่ได้ทำ ความเข้าใจกันในธรรมะว่า คืออะไร เรามักคิดว่า รู้แล้ว หรือเข้าใจว่ารู้แล้ว **ความเข้าใจอย่างนี้แหละ เป็นสิ่งที่ไม่**

ควรเข้าใจเลย นี่อันหนึ่งละ ธรรมะที่พูดถึงนี้หมายถึงธรรมชาติธรรมดา หรือสภาวธรรมที่ปฏิเสธสัตว์ ปฏิเสธชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่างจึงเป็นธรรมะทั้งหมด เพราะฉะนั้น ถ้าจะพูดถึงในเรื่องของศาสนานี่เอาเฉพาะ **เรื่องพุทธศาสนา** นะคะ ที่ว่าไม่ควรเข้าใจว่า **ในเรื่องของพระพุทธศาสนาไม่ควรเข้าใจว่า เรารู้แล้ว** แต่ก็ขอให้เข้าใจว่า ไม่มีอะไร นอกจากพระพุทธศาสนาที่พระองค์ไม่ได้สอนไว้ดอกนะคะ

พระพุทธศาสนาคืออะไร ? อยู่ที่ไหน ?

ทีนี้ก็ตั้งต้นขึ้นถามว่า พระศาสนานี่ ได้แก่อะไรนะคะ ได้แก่อะไร อันนี้ เราก็ต้องเข้าใจแต่ว่าคำนี้ก็คงมีผู้เข้าใจกันมาก แต่ที่ไม่เข้าใจก็คงมีค่ะ พระพุทธศาสนาได้แก่อะไร ได้แก่ศีลบ้างสมาธิบ้าง ปัญญาบ้าง ได้แก่มรรค ๔ ผล ๔ อะไรก็ไม่ทราบล่ะ มีเยอะเหมือนกันใช่ไหมคะ ที่

ถูกนั้น พระพุทธศาสนาเป็นคำสอนนะคะ เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า เรียกว่า **พุทธศาสนา** ถ้าเป็นคำสอนของมะหะหมัด ก็เรียกว่า **มะหะหมัดศาสนา** เป็นคำสอนของพราหมณ์ก็เรียกว่า **พราหมณ์ศาสนา** นะคะ นี้ก็คือว่าคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี่แหละ เราจึงเรียกว่า **พระพุทธศาสนา** ใช่ไหมคะ อันนี้ ถ้ายังไม่เข้าใจ ดิฉันจะต้องนำเอาสิ่งที่ควรจะเข้าใจมาด้วย แล้วจะได้รู้ว่าอะไรที่ควรและไม่ควรเข้าใจ อย่างไหนใช่ไหมคะ บางข้อก็ต้องมีสิ่งที่เข้าใจมาด้วย ทีนี้ก็ถามว่าเมื่อพระพุทธศาสนานี่คือคำสอนแล้วนะคะ การที่จะรู้ว่าศาสนาจะเจริญหรือเสื่อมก็ตาม หรือทำลายศาสนา บำรุงศาสนาก็ตาม อะไรเจริญหรือเสื่อมก็ตาม หรือทำลายศาสนา บำรุงศาสนาก็ตาม อะไรเจริญ อะไรเสื่อม ถ้าเราไม่รู้จักศาสนาแล้ว เราจะบำรุงศาสนาได้อย่างไร เราจะบำรุงถูกพระพุทธศาสนาได้อย่างไร? ศาสนาจะอยู่ได้

จะเจริญหรือจะเสื่อมไป เพราะเหตุอะไรล่ะ เราต้องรู้ แต่ว่าทีนี้เราไม่รู้ สมมติว่าอย่างนี้ **สิ่งที่เราไม่ควรเข้าใจ เช่น อย่างที่เราเข้าใจว่า ศาสนานี่อยู่กับโบสถ์ อยู่กับวิหาร อยู่กับศาลาการเปรียญนะคะ** นี่เจริญขึ้น แหม มีโบสถ์สวยงาม มีตึกมีรามขึ้นมากมายในวัดในวา มีพระสงฆ์องคเจ้ามาก บวชกันมาก มีพระบวชมาก มีเณรบวชมาก นี่แหละเป็นการแสดงว่า ศาสนาเจริญหรือ? ศาสนาอยู่ที่โบสถ์หรือ? อยู่ที่ศาลาการเปรียญหรือ? อยู่ที่มีพระมากๆ หรือ แล้วพระก็เป็นผู้บำรุงศาสนา ตามที่พูดมาเมื่อกี้นี้เอง ทายาทที่รับมรดกจากพระพุทธเจ้าน่ะ รับอะไรมา รับการแต่งกายมาหรือรับเพศมาล่ะคะ อันนี้เราต้องรู้จักศาสนา แต่เราไม่เข้าใจว่า ต้องมีโบสถ์ มีวิหารมาก มีตึกราม แล้วก็มีพระบวชกันมาก แหม เวลานี้ศาสนาเจริญกันจริงนะ แหม เวลานี้พูดธรรมะกันก็มากเหมือนกัน คนมาฟังกันก็มาก

เจริญมากเหลือเกิน ทางวิทยุ เดี๋ยวนี้พูดธรรมะเกือบทั้งวันทั้งคืนเลย แหม มากมายเหลือเกิน ถ้าเรามองศาสนาในแง่นี้แล้ว ก็เข้าใจว่า พระพุทธศาสนาเวลานี้เจริญนะ นี่เราก็ว่าอย่างนี้ใช่ไหม แต่ที่จริงน่ะ พระพุทธศาสนานี่คืออะไร และอยู่ที่ไหน? ไม่ใช่อยู่ที่ตึก วิหาร ศาลาการเปรียญ แม้แต่พระพุทธรูป เมื่อพูดกันจริงๆ แล้ว พระศาสนาก็ไม่ได้อยู่ที่นั่นค่ะ เป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเราไปเข้าใจว่า การทำลายศาสนาอยู่ที่ทำลายโบสถ์ ทำลายวิหาร จับพระสึก หรืออะไรต่ออะไรอย่างนี้ชื่อว่าทำลายศาสนา เข้าใจอย่างนี้ก็ไม่ควรจะเข้าใจ เพราะว่าไม่ถูกใช่ไหมคะ ไม่ถูกจุด เพราะว่า พระศาสนาน่ะ ไม่ได้อยู่ที่โบสถ์ ที่วิหาร ศาลาการเปรียญใช่ไหม สร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญมากๆ แล้วศาสนาก็จะเจริญหรือ นี่ก็ไม่ควรเข้าใจอย่างนี้ เป็นสิ่งที่ไม่ควรเข้าใจ ไม่ถูกดอกค่ะ นึกถึงสมัยก่อน ในครั้งพระสัมมาสัม-

พุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่น่ะ มีตึกรามมากเทียวหรือ แล้วสมัยนั้นน่ะ มีพระอรหันต์มาก แล้วพระอรหันต์เหล่านั้นอยู่อย่างไร อยู่ด้วยตึกรามด้วยโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญสวยๆ งามๆ หรืออยู่ที่ไหน อยู่ที่โคนต้นไม้ใช่ไหม อยู่ในป่าใช่ไหม อยู่ที่เรือนร้างว่างเปล่าใช่ไหมคะ เพราะฉะนั้นตามที่ดิฉันเข้าใจนะคะ ความเข้าใจของดิฉันนะยิ่งมีตึกมีรามมากๆ นี่แหละรู้สึกว่าพระพุทธ-ศาสนาจะหมดไปมาก **พระพุทธศาสนานี่เป็นข้าศึกกับกิเลส** พระพุทธศาสนาสอนให้เราละกิเลสใช่ไหม เพราะฉะนั้น วัตถุอะไรที่สร้างขึ้นมาเป็นปัจจัยของกิเลส แล้วกิเลสก็ต้องเกิดมากเมื่อกิเลสเกิดมากแล้ว พระพุทธศาสนาอันแท้จริงถึงให้ละกิเลสได้ ก็ต้องเสื่อมกำลังน้อยลงไปเป็นธรรมดาอยู่เอง เพราะฉะนั้น ดิฉันว่า ถ้าหากให้วัตถุเจริญมากละก็ อย่านึกว่าพระพุทธศาสนาจะเจริญมากนะคะ พระพุทธศาสนานี่จะเสื่อมถอยน้อยไปทีเดียว

พระพุทธศาสนาตั้งอยู่ได้ด้วยความเห็นถูกต่อเหตุผล

เราไม่รู้ว่า เราจะรักษาพระพุทธศาสนานี่ เราจะรักษาอะไรกัน เราจะบำรุงอะไรกัน ใช่ไหมคะ พระพุทธศาสนานี่ตั้งอยู่ที่ไหน ถึงจะถูกรื้อถูกทำลายได้ ตั้งอยู่ที่ไหนกันแน่ ก็ตั้งอยู่ที่ **สัมมาทิฏฐิ** นั่นแหละ อยู่ที่สัมมาทิฏฐินี่แหละ ถ้าสัมมา-ทิฏฐิถูกทำลายไปละก็ พระพุทธศาสนาก็ทำลายไปด้วยนี่ สัมมาทิฏฐิอะไร ก็สัมมาทิฏฐิเห็นถูก เห็นถูกของใคร ไม่ใช่เห็นถูกของพระพุทธเจ้า หรือไม่ใช่เห็นถูกของอาจารย์ ไม่ใช่อย่างนั้น เห็นถูกนี่ต้องเห็นถูกต่อเหตุผลของสภาวธรรมนะคะ ความเห็นทั้งหลายที่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย อันนี้ต่างหากที่เห็นถูก นี่ล่ะ **พระพุทธศาสนาจะตั้งอยู่ได้ด้วยความเห็นถูก ถ้ามีความเห็นถูก คือเห็นถูกต่อเหตุผลในคำสอนของพระสัมมาสัม-พุทธเจ้านี้แล้ว ก็จะเจริญมากมาย** ถ้าความเห็น

ถูกเกิดแก่บุคคลมากมายเมื่อไร นั่นแหละชื่อว่าพระพุทธศาสนาเจริญ อย่างนี้ไม่ใช่รักษาไว้ด้วยศรัทธาอย่างเดียวไม่ใช่อย่างนั้น ศรัทธาอย่างเดียวรักษาพุทธศาสนาเอาไว้ไม่ได้ดอกค่ะ ถ้าศาสนาอื่นบางทีจะเอาไว้ได้ เชื่อแล้ว เป็นแล้วกัน อยู่ได้ด้วยศรัทธาก็ได้ **แต่พระพุทธศาสนานี่ ไม่ได้ตรัสรู้ด้วยศรัทธา** เพราะฉะนั้น จะต้องมีปัญญาด้วยจึงจะรักษาไว้ได้ ปัญญาเท่านั้นที่จะต้องรู้เหตุผล ไม่ใช่ความเชื่อ เพราะความเชื่ออย่างเดียว ไม่สามารถจะรู้เหตุผลได้ เพราะเหตุนี้ จึงบอกว่าพระพุทธศาสนานี่ ถ้าความเห็นถูก ถูกทำลายไปนะคะ ความเห็นถูกทำลายไปแล้ว ก็เป็นอันว่าพระพุทธศาสนาก็เกิดขึ้นไม่ได้ ก็ถูกทำลายไปด้วยอย่างนี้ เพราะฉะนั้น การสอนกันมากๆ การแพร่หลายกันมากๆ นี่ ถึงแม้ตัวดิฉันเองที่พูดนี่ก็เหมือนกัน ไม่ได้ไว้ใจเลยทีเดียว สอนกันมากแพร่หลายกันมาก ใช่ไหมคะ **ถ้าผิดมากจะเป็น**

อย่างไร ถ้าผิดมาก พระพุทธศาสนาก็ถูกทำลายมากซิคะ นี่ความเห็นถูก ถูกทำลายมากไปแล้วละก็ เป็นปัจจัยให้ความเห็นผิดเกิดขึ้น ความเห็นถูกก็ถูกทำลายไป เพราะฉะนั้น ฐานที่รองรับพระพุทธศาสนานั้น ไม่มีแล้ว ถูกทำลายหมดแล้ว ในขณะเดียวกันนั้น ทั้งๆ ที่ผู้นั้นจะไม่เจตนาก็ตาม เจตนาหรือไม่เจตนาก็แล้วแต่ แต่ว่าถ้าสอนไม่ถูกต้องด้วยเหตุผลแล้ว ก็ชื่อว่าทำลายพระพุทธศาสนา โดยสนับสนุนมิจฉาทิฏฐิให้เกิดขึ้นได้ เป็นอย่างนี้

เพราะฉะนั้น เดี๋ยวนี้เราก็ถามว่า เวลานี้พระพุทธศาสนาอยู่ที่ไหน เราก็ไม่เคยเข้าใจเลย และเราก็ไม่นึกถึงเลยว่า **พระพุทธศาสนาอยู่ที่ความเห็นถูกต่อเหตุผล** เราไม่เคยรู้อย่างนี้ และเมื่อเรารู้อย่างนี้ เราก็เข้าใจว่า พระพุทธศาสนานี่จะอยู่ที่ไหนล่ะ พระพุทธศาสนาเวลานี้ก็อยู่ที่ลาภซิ อยู่ที่เกียรติซิ อยู่ที่ยศ อยู่ที่บริวาร ใครมี

ลาภมาก ก็เข้าใจว่าพระพุทธศาสนาจะอยู่ที่นั่น ใครมีเกียรติมาก มียศมาก มีความสรรเสริญมาก มีลูกศิษย์ลูกหามาก พระพุทธศาสนาอยู่ที่นั่น เท่าที่ดิฉันสังเกตเป็นอย่างนี้ เวลานี้นะคะ แต่ว่าคนอื่นจะอย่างไรก็ไม่ทราบ แต่เท่าที่ดิฉันสังเกตนี่ แหม ใครมีเกียรติมาก ใครมีความสรรเสริญมาก มีบริวารมากละก็ คนนั้นก็นึกว่า พระพุทธศาสนาอยู่ที่นั่น ถ้าหากว่า คนนั้นจะมาพูดอะไรละก็ ผู้ฟังก็จะโอนเอนใจไปว่า ถูกแล้ว ฉะนั้น พระพุทธศาสนาก็อยู่ที่ครูบ้าง อยู่ที่อาจารย์บ้าง ไม่ได้อยู่ที่เหตุผล ความเข้าใจอย่างนี้ เป็นการเข้าใจผิด ไม่ถูกต้องเลย ไม่ควรเข้าใจอย่างนี้นะคะ

เชื่อเหตุผลของใครจึงจะถูก

ฉะนั้น คำว่า **ตถาคตโพธิศรัทธา** เชื่อตามความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เวลานี้ก็รู้สึกว่ากำลังจะสูญสิ้นไปหมดแล้ว เพราะว่า อันนี้โดย

มากที่เราเชื่อกันอยู่ทุกวัน ที่เรานับถือกันอยู่ทุกวันนี้ เรานับถืออาจารย์ พูดกันตรงๆ เลย โดยมากน่ะ ตถาคตโพธิศรัทธา เชื่อความตรัสรู้ เชื่อคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เราไม่ค่อยเอากันแล้ว แต่เวลานี้ เรานับถืออาจารย์กันนะ ไม่รู้ล่ะ ที่เราเชื่อธรรมะทุกวันนี้ ที่คิดว่าท่านรู้ ท่านเข้าใจแล้ว ลองค้นหาดูซิคะ ว่าความเชื่อของท่านนี้ ได้ความเชื่อมาจากไหน และเพราะเหตุอะไร เชื่อว่าโดยมากก็เชื่อเพราะอาจารย์ แต่ว่ากาลามสูตรท่านห้ามเชื่อไว้นะ ในกาลามสูตรที่นับถือกันเหลือเกิน คนที่มีปัญญาและไม่ค่อยจะเชื่อใครละก็ นับถือกาลามสูตรว่า แหม พระพุทธเจ้าห้ามแล้วนะ ท่านห้ามไม่ให้เชื่อ ๑๐ ข้อ คือ

๑. ไม่เชื่อข่าวเล่าลือ ได้ยินว่าอย่างนี้

๒. อย่าได้ยึดถือถ้อยคำ ที่ได้ยินได้ฟังมา

๓. อย่าได้เชื่อถือโดยอ้างตำรา

๔. อย่าเชื่อโดยเห็นว่า ผู้พูดสมควรเชื่อได้

๕. อย่าได้เชื่อถือโดยนึกเดาเอาเอง

๖. อย่าได้เชื่อถือโดยคาดคะเนเอา

๗. อย่าได้เชื่อถือโดยความตรึกตามอาการ

๘. อย่าได้เชื่อถือโดยชอบใจว่า ต้องกันกับทิฏฐิของตน

๙. ไม่ให้เชื่อตามกันมา

๑๐. ไม่ให้เชื่อว่า สมณะผู้นี้ควรเชื่อ หรือว่าสมณะผู้นี้เป็นอาจารย์ของเรา และแม้แต่ตถาคตก็อย่าพึงเชื่อ

เอาล่ะ อย่างนี้แล้ว ก็เป็นอันว่า ท่านห้ามไม่ให้เชื่อ แม้แต่ว่าเป็นความเห็นถูกที่เกิดกับเรา หรือขอให้คิดดูนะคะ ที่ท่านเชื่อโดยคิดคาดคะเนเอา อันนี้จะต้องเป็นไปอย่างนั้น หรือว่าคนนี้พูดดีพูดถูก แหม ถูกเหลือเกินเลยเชื่อ ทำไมจึงเชื่อ **เชื่อเพราะว่า เขาพูดถูก ตรงกับความเห็นของตัว อันนี้พระพุทธเจ้าก็ห้ามใช่ไหมคะ ทั้งๆ ที่คนนับถือ สูตรนี้นับถือกันว่า ควรจะเป็นตำราที่**

ควรนับถือ แต่ว่าทั้งๆ ที่คนนับถือนั่นแหละ ไม่ได้พ้นไปจากข้อห้ามเลย ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อห้ามเลย ก็คงเชื่อกันต่อไป โดยความเชื่อของตนเองก็ตกอยู่ในข้อห้ามนั้นด้วย อย่างนี้ แต่ว่าเราไม่ได้สังเกตเอง เราก็ไม่รู้ **พระพุทธเจ้าให้เชื่ออะไร** เมื่อห้ามเสียหมดแล้ว พระพุทธเจ้าก็ให้เชื่อเหตุผล ทีนี้เรื่องเหตุผลมาพิสูจน์นี่น่ะ เหตุผลมันอยู่ที่ไหน เพียงแต่บอกที่เหตุ แต่ผลที่จะเอาไปใช้เป็นเครื่องมือนี่ เราก็ยังหากันไม่ได้แล้วใช่ไหม ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน โดยมากเดี๋ยวนี้คิดกันว่า อยู่ที่คำพูด แต่ว่าคำพูดของใคร และเขาไปเอาเหตุผลมาจากไหน หรือเขาคาดคะเนเอาเองอีกแล้ว อย่างนี้มันไม่ตรงกับคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็ตกอยู่ในคำที่ไม่ถูก อันใดที่พระพุทธเจ้าห้าม อันนั้นแหละไม่ควรเข้าใจอย่างนั้น ไม่ควรรู้อย่างนั้นด้วยนะคะ

ในเกสปุตตสูตร หรือที่นิยมเรียกกันในสมัยนี้ว่ากาลามสูตร คือพวกชาวกาลามะได้ฟังธรรม

จากอาจารย์ต่างๆ ซึ่งล้วนแต่มีเหตุมีผลของตน จนไม่รู้ว่าจะเชื่อใครดี พอดีกับที่พระพุทธเจ้าเสด็จผ่านมาทางเมืองนั้น ชาวกาลามะจึงได้ทูลถามพระองค์ว่า จะเชื่อใครดี เพราะทุกท่านก็ล้วนมีเหตุมีผลดีกว่าคนอื่นทั้งนั้น พระองค์จึงตรัสห้ามไม่ให้เชื่อใน ๑๐ ข้อ แม้แต่ที่พระองค์รับสั่งเอง ก็ไม่ให้เชื่อ

การที่รับสั่งอย่างนี้ เพราะมีพุทธประสงค์ที่จะให้เชื่อในเหตุผลของธรรมชาติ คือเหตุผลของธรรมะทั้งหลาย โดยให้พิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญาของตนเองเสียก่อนแล้วจึงเชื่อนั่นเอง ในข้อนี้ ทรงมุ่งหมายที่จะ**ให้เชื่อในธรรมที่เป็นไปตามเหตุผล** นั่นเอง เพราะธรรมะและเหตุผลนั้น ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่อาจารย์ ไม่ใช่พระพุทธเจ้า และไม่ใช่ตำราด้วย ทั้งนี้มีพุทธประสงค์จะให้ผู้ฟังนั้นเข้าถึงอนัตตธรรมนั่นเอง เพราะธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตำรา ไม่ใช่อาจารย์ เทศนาในเกสปุตตสูตรหรือกาลามสูตรนี้ มีพุทธประสงค์ดังนี้ต่างหาก แต่เวลานี้พวกเรานำมาแปลความหมายเสียใหม่เป็นสมัยนิยมกันว่าที่เขาไม่ยอมเชื่อใคร แม้แต่**พระไตรปิฎก** ก็เชื่อถือไม่ได้ เพราะถือตามหลักที่พระพุทธองค์แสดงไว้ในกาลามสูตรนั้น แต่เขาคว้าเอามาผิด อันที่จริงนั้น เขาเชื่อตามความคิดเห็นและความพอใจของเขาเอง แต่อาศัยแอบอ้างเอากาลามสูตรที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนความคิดเห็นและความพอใจของตนเท่านั้น ก็เข้ามาอยู่ในข้อห้ามที่ไม่ให้เชื่อถือโดยชอบใจว่า ต้องกันกับทิฏฐิของตนอีกนั่นแหละ อย่างนี้ก็ไม่ควรเข้าใจนะคะ เพราะไม่ตรงต่อพุทธประสงค์ที่จะให้เชื่อเหตุผลในธรรม ไม่ใช่ให้เชื่อตนเอง

ความจริงในเรื่องนี้ พระพุทธองค์กล่าวเป็นที่ทรงทราบอุปนิสัย และจริตโดยเฉพาะของบุคคลเหล่านั้นว่า จะถือเอาการเข้าใจนั้นได้ด้วยอุบายเช่นนี้ หาใช่เทศนาที่จะให้นำมาใช้สำหรับชนทั่วไป ที่ยังไม่เข้าใจถึงความหมายของอุบายนั้นไม่ ก็ขอให้ท่านทั้งหลายลองคิดดูอีกทีหรือว่า *ถ้าหากทุกคนถือเอาพุทธภาษิตดังกล่าวไว้ใน ๑๐ ข้อนั้น ด้วยกันทุกคนแล้ว จะเป็นอย่างไร ? อะไรจะเกิดขึ้น เพราะต่างคนต่างก็ไม่เชื่อคำสอนของครูบาอาจารย์ หนังสือไม่ต้องอ่านเพราะไม่เชื่อตำรา เลยพาให้อ่านหนังสือไม่ออกกันหมดทุกคน พระสงฆ์ไม่ต้องปฏิบัติตามธรรมวินัย ประชาชนไม่เชื่อฟังกฎหมาย ศาลตัดสินความก็ไม่เชื่อ พยานก็ไม่ต้องมี ตำรวจทหารไม่ต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ไม่ต้องทำตามวินัย และอะไรจะเกิดขึ้น ขอให้ท่านทั้งหลายลองตรวจดูที หรือถ้าทุกคนในโลกมีความเข้าใจดังนี้แล้ว และพา*

กันปฏิบัติตามความเข้าใจเช่นนี้แล้ว ดิฉันคิดว่าโลกใดเป็นดังนี้ โลกนั้นคงไม่ใช่โลกมนุษย์แน่ ถ้าหากจะเป็นโลกมนุษย์ก็คงเป็นโลกมนุษย์ของคนบ้าคลั่งนั่นเอง ถ้าหากมีความเข้าใจว่า พระพุทธองค์ทรงสอนธรรมข้อนี้ มีจุดมุ่งหมายเป็นดังที่ตนเข้าใจดังนี้ และให้ทุกคนปฏิบัติตามนี้แล้ว ก็เท่ากับพระองค์สอนคนไม่ให้เป็นคนนั่นเอง และพุทธศาสนาก็เกิดขึ้นในโลกไม่ได้เป็นแน่ **การเข้าใจว่าท่านสอนไม่ให้เชื่ออะไรทั้งหมดเช่นนี้ต้องเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ตามเหตุผลของธรรมะเป็นแน่** และพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์นั้นมีวัตถุประสงค์ *เพื่อทำคนให้เป็นคนดี ทำคนบ้าให้หายบ้า ทำคนโง่ให้เป็นคนฉลาด ทำคนพาลให้เป็นบัณฑิต และทรงสรรเสริญคนที่ว่าง่าย สอนง่าย เลี้ยงง่าย และติเตียนคนที่ว่ายากสอนยาก เลี้ยงยากด้วย ก็ถ้าหากเรามีความ-เข้าใจในคำสอนว่า ห้ามไม่ให้เชื่ออะไรเสียอย่าง*

เดียวแล้ว ก็เป็นความเข้าใจที่ขัดกันกับธรรมที่พระองค์แสดงไว้ในกาลามสูตรนั้น และนับเป็นความเข้าใจผิดชนิดทำลายโลก ทำลายพระพุทธศาสนาได้ทีเดียวนะคะ

ดิฉันยกเอาเหตุผลขึ้นมากล่าวให้ฟังนี้ ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่าคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาที่เรียกว่า **"พุทธศาสนา"** นั้น มีความลุ่มลึกสุขุมคัมภีรภาพมากนัก จึงเป็นสิ่งที่เราควรจะสังวรไม่ควรประมาท และเป็นสิ่งที่ควรจะศึกษาพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงความหมายและเหตุผลให้ถูกต้องจริงๆ มิฉะนั้นจะเป็นการทำให้ผู้ที่มีการศึกษามาน้อย จะพลอยเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากเหตุผลที่ถูกต้องไป จะเป็นการทำลายพระพุทธศาสนาโดยไม่รู้ตัวนั่นเอง และจะเป็นกรรมหนักโดยไม่รู้ตัวไปด้วย

เอาล่ะ เราพอเข้าใจแล้วนะคะ ใครทำลายศาสนา **ตัวมิจฉาทิฏฐิ** นั่นแหละ ทำลายศาสนา

ใครบำรุงศาสนา ก็คือ **สัมมาทิฏฐิ** นั่นแหละเป็นผู้บำรุง แล้วก็เวลานี้ **กิจในพระศาสนานี่ค่ะ ที่เวลานี้กำลังว้าวุ่นกัน คือ เรื่องปฏิบัติที่เราวุ่นกันอยู่นี่ อยู่ที่เรื่องปฏิบัติเท่านั้นแหละ แต่ว่าเราก็พูดกันมาหลายปี เถียงกันมาหลายปี แต่ว่าข้อปฏิบัตินี่ต้องประกอบด้วยเหตุผล** แต่ว่าที่เราเถียงกันนี้ ทุกคนน่ะ คิดว่าเข้าใจข้อปฏิบัติด้วยกันทุกคน เข้าใจดีกันทุกคนค่ะ เพราะว่าพระพุทธ-ศาสนานี่ ชาวพุทธต้องเข้าใจกันทุกคน แต่ว่าข้อปฏิบัติอันนั้น เราเอามาจากไหน **ความเข้าใจในข้อปฏิบัตินั้น เราเอามาจากไหน เราเอามาจากเหตุผล หรือเอามาจากอาจารย์** นี่อันนี้ล่ะ เป็นข้อสำคัญที่เราควรจะรู้นะคะ ถ้าเราเอามาจากเหตุผลละก็ถูก ถ้าเราเอามาจากอาจารย์ละก็ไม่ควร แล้วก็ยังไม่ควรเข้าใจอย่างนั้น ความเข้าใจอันนั้น ยังไม่ควรจะยึดมั่นถือมั่นว่า เป็นข้อปฏิบัติที่ถูกแล้ว

รู้ตัวมากขึ้นเท่าใด ก็เข้าใจพุทธศาสนายิ่งขึ้นเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ในพระศาสนาแท้ๆ นี่ โดยเหตุผลแล้ว ท่านให้รู้อะไร? หากจะจำกัดลงไปในพุทธประสงค์ หรือ**ในคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีวัตถุประสงค์เป็นไป เพื่อให้สัตว์พ้นทุกข์ด้วยการละกิเลสในสันดานของตน** เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วละก็ เราจะไปรู้ที่นอกตัวเราออกไปก็ใช้ไม่ได้ รู้อะไรที่นอกตัวละก็ใช้ไม่ได้ คือไม่ควรรู้ทีเดียว เช่นรู้กิเลสของคนอื่น คนนั้นเป็นอย่างนี้ คนนี้เป็นอย่างนั้น คนนั้นดี คนนี้ชั่ว คนนั้นเป็นอะไรต่ออะไร อย่างนี้ทางพุทธศาสนานี่ไม่ควรรู้อย่างนั้นนะคะ เพราะอะไร? การรู้อย่างนั้นแล้วเป็นปัจจัยแก่กิเลสของตัว ถ้าเรื่องนั้นดี เราก็ชอบใจก็เป็นปัจจัยแก่กิเลสโลภะ ถ้าไม่ดี เราก็ไม่ชอบใจก็เป็นปัจจัยแก่โทสะ มีอยู่อย่างนี้นะคะ สิ่งที่ควรรู้ต้องรู้ตัวของตัวนั่นแหละ ประเสริฐล่ะ เวลานี้จิต

ใจตัวเป็นอย่างไร เวลานี้จิตใจของตนอกุศลเกิดขึ้น หรือกุศลเกิดขึ้น นี่แหละเป็นประโยชน์มากที่สุดนะคะ เป็นประโยชน์ที่จะเป็นไปให้พ้นจากวัฏฏะ และเป็นพุทธประสงค์ด้วย

แต่เวลานี้น่ะ เราขืนรู้แต่ตัว ไม่รู้คนอื่นละก็ ถูกหาว่าโง่ใช่ไหม ในทางโลกนะคะ เอ้า ยิ่งรู้คนอื่นมากๆ ก็ แหม ยิ่งได้รับการสรรเสริญว่าคนนี้ฉลาดมาก รู้คนโน้นใครเป็นอย่างไร เรื่องนี้มาจากไหน ประวัติศาสตร์อะไร พงศาวดารตอนไหน รู้หมดทุกบททุกตอนอย่างนี้ละก็ รู้สึกว่า คนนี้ฉลาดมาก **ถ้ารู้แต่ในบ้านเราก็ไม่เป็นคนมีปัญญา ต้องรู้นอกบ้านถึงจะมีปัญญา คือ ต้องมีความรู้รอบตัว แต่ไม่ใช่รู้ตัวนะ** รู้รอบๆ แล้วยิ่งไกล เท่าไรยิ่งดียิ่ง รู้ต่างประเทศ และถ้ารู้ทั่วโลกก็ยิ่งดี ทางโลกก็ต้องยอมรับนับถือแน่ แต่ว่าในทางธรรมแล้วไม่ต้องการเลย ให้รู้อย่างนั้นไม่ควรเลยทีเดียว แล้วเดี๋ยวนี้ใครยิ่งรู้ข่าวออกไป

นอกตัวเท่าใด ยิ่งมีปัญญามากใช่ไหม ยิ่งรู้ไปถึงโลกพระอาทิตย์ โลกพระจันทร์ โลกอะไรต่ออะไร คนมีปัญญามากนี่ ยิ่งรู้อะไรมากออกไปทุกที เราถือกันว่ามีปัญญากว้างขวางมากขึ้นไปเท่านั้น อย่างนี้ใช่ไหมคะ เราเข้าใจกันอย่างนี้ใช่ไหม อันนี้ก็ไม่ควรจะเข้าใจ อย่างนั้นในทางพระพุทธศาสนา *เพราะว่า พระพุทธศาสนาน่ะ ถ้ายิ่งต่างคนต่างรู้ไกลตัวมาก ไม่รู้ตัว หรือมีแต่มัวรู้คนอื่นรู้นอกตัวเราไปมากเท่าไร โลกนี้ โลกพระอาทิตย์ พระจันทร์อะไรก็ตาม ย่อมห่างจากพุทธศาสนาออกไปทุกที เพราะพระพุทธศาสนานี่ สอนไว้ที่ไหน สอนไว้ที่ตัวเราใช่ไหม* การทำบุญทำบาปนี่ใครทำบุญทำบาปอยู่ที่ไหน อยู่ที่จิตใช่ไหม ที่ใช้ให้เราทำ ทำบุญนี่ ทำอะไรต้องทำจิตให้เป็นบุญ **เราต้องทำจิตให้เป็นบุญก่อน แล้วกิริยาของบุญมันถึงจะออกมาข้างนอกได้ อย่างนั้น ถ้าจิตใจมันไม่เป็นบุญ คือไม่ทำจิตให้เป็นบุญแล้ว กิริยา**

ของบุญซึ่งมีทานเป็นต้น จะออกมาไม่ได้เลย คำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่ได้สอนอะไรนอกฟ้าป่าหิมพานต์ที่ไหน ก็**สอนสิ่งที่อยู่ที่ตัวเรา**นี่เอง เพราะฉะนั้น *ถ้าเรารู้ตัวเรามากเท่าไร ก็ยิ่งรู้ความจริงและเหตุผลในจิตใจและร่างกายของเราดียิ่งขึ้นเพียงนั้น เมื่อรู้ความจริงและเหตุผลของจิตใจและร่างกายมากเท่าไร เราก็รู้จักพระพุทธศาสนามากเท่านั้น เราก็เข้าถึงพระพุทธศาสนา คือเข้าถึงคำสอนมากขึ้นเท่านั้น เรายิ่งรู้ห่างตัวเราออกไปเท่าไร ก็ห่างพระพุทธศาสนามากไปเท่านั้น ทีนี้ต่างคนต่างรู้กันแต่เรื่องอื่นๆ อย่างนี้แล้ว ก็มีหวังเหลือเกินละค่ะ ว่าพระพุทธศาสนานี้ต้องหมดแน่ ไม่มีเหลืออยู่เป็นความรู้เลย พระพุทธศาสนาต้องให้รู้ตัวซิคะ* อย่างข้อปฏิบัติเวลานี้ จิตมีโลภะเกิดขึ้นก็ให้รู้ จิตมีโทสะเกิดขึ้นก็ให้รู้ ท่านสอนให้รู้อย่างนี้ ท่านให้รู้ที่ตัวเรา เพื่อให้รู้โลภะ โทสะของตัว เมื่อรู้แล้วจะได้

หยุดโลภ หยุดโกรธ นี่คือท่านสอนให้ละกิเลส นะคะ **แล้วพระพุทธเจ้าสอนให้ละกิเลสน่ะ ละกิเลสของเราใช่ไหม** ไม่ใช่ให้ละกิเลสของคนอื่นน่ะ การที่เราจะไปละกิเลสคนอื่นนี่ เราเห็นกิเลสคนอื่นแล้ว เราจะไปละกิเลสคนอื่นนี้ไม่ได้ผลเลย เพราะอะไรไม่ได้ผลแก่เราเลย กลับจะทำให้กิเลสของเราเกิดมากขึ้นด้วยซ้ำไป แล้วกิเลสของคนที่ถูกละ ก็เกิดมากขึ้น ไม่หมดลงเลย คนที่จะละก็ไม่หมด คนถูกละก็ไม่หมด แล้วจะยิ่งกลับเป็นปัจจัยให้เกิดมากขึ้นมาอีกด้วยนี่อย่างนี้ ในทางพระพุทธศาสนานะคะ ไม่เกี่ยวกับพูดถึงทางโลก เพราะเรียนให้ทราบแล้วว่า ทางโลกน่ะ เป็นไปเพื่อวัฏฏะ ก็เป็นประโยชน์แก่ทางโลก แต่ไม่เป็นประโยชน์แก่ทางพุทธศาสนา ซึ่งประสงค์ที่จะทำให้พ้นจากวัฏฏะทางพระพุทธศาสนาแล้ว ต้องรู้ตัวค่ะ ต้องรู้ตัวเองนั่นแหละ เป็นประโยชน์มาก ถ้ารู้อะไรที่นอกตัวแล้ว อันนั้นเป็นปัจจัยแก่

วัฏฏะ อันนี้แหละเป็นความสำคัญมากนะคะ เพราะฉะนั้น เราจะละกิเลส เราต้องละกิเลสของเรา แล้วเราก็ต้องรู้จักกิเลสของเราด้วย เดี๋ยวนี้กิเลสของเรา เราก็ไม่รู้ใช่ไหมคะ เรารู้ทำบุญ รู้บุญ รู้กุศล รู้วิปัสสนา รู้สมาธิ รู้สมถะ รู้ทั้งนั้น ญาณอะไรเป็นอย่างไร มรรค ผล นิพพาน เราก็ว่ากันได้ทุกคน อยากจะว่า รู้กันแทบทุกคนล่ะ เรื่องพระนิพพานน่ะ นี่เราอยากรู้อย่างนี้ **แต่ว่ากิเลสเท่านั้น เราไม่รู้สิ่งที่เราควรจะรู้คือกิเลส สิ่งที่เราควรจะทำคือการละกิเลส** เพราะฉะนั้น การที่เราจะละกิเลสได้ เราต้องรู้จักกิเลสก่อนนะ ถ้าเราไม่รู้จักกิเลสแล้ว เราจะละกิเลสไม่ได้เลย การที่เราไปไหนกันไม่พ้น คือที่เราไม่พ้นจากสังสารวัฏฏ์ หรือไม่พ้นจากสังสารทุกข์นี่ เพราะอะไรคะ **เพราะเราไม่รู้จักกิเลส เมื่อเรารู้ไม่เท่าทันกิเลส เราจึงถูกกิเลสหลอกลวง มีอำนาจอยู่เสมอทีเดียว** เพราะฉะนั้น ถึงเราจะรู้บุญกุศล รู้จัก

มรรค ผล นิพพานว่า อะไรเป็นอะไร ตามที่ได้ศึกษามาก็ตาม ก็ยังไม่สามารถจะละกิเลสได้ **ต้องรู้จักกิเลสนั่นแหละ ถึงจะละกิเลสได้** ก็ถ้าไม่รู้จักกิเลสแล้ว เราจะไปรู้ว่า นี่จิตของเราบริสุทธิ์หรือไม่ **บริสุทธิ์น่ะ คือจิตที่ปราศจากกิเลส** ถ้าเราไม่รู้จักกิเลส กิเลสนี่ละเอียดมากมายเหลือเกิน เราจะทำจิตของเราให้บริสุทธิ์ไม่ได้เลย ถ้าเราไม่รู้แม้แต่กิเลสเข้าไปอยู่ในใจแล้วก็ไม่รู้ โดยมากเราก็ถือว่า กุศลที่ทำให้ถึงความบริสุทธิ์ก็มีอยู่นะคะ แต่กุศลที่ได้ปัจจัยมาเพราะกิเลสก็มีอยู่ กิเลสน่ะอย่านึกว่า ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้ว จะทำให้เราสกปรกเสมอไป หรือทุกข์เสมอไป ไม่ใช่อย่างนั้นนะคะ กิเลสนี่ เป็นเหตุให้เราทำบุญก็ได้ ให้เราทำบาปก็ได้ ให้เราเป็นเทวดาก็ได้ ให้เราไปเป็นพรหมก็ได้นะคะ เพราะว่า ถ้าเราดูปฏิจจสมุปบาทแล้ว เราจะรู้ทีเดียวว่า **อวิชชา** ให้เป็นพรหมได้ อวิชชาให้เป็นเทวดาได้ อวิชชาให้เป็นมนุษย์ได้ อวิชชา

ให้เป็นสัตว์เดียรฉานก็ได้ ให้ไปนรกก็ได้ ให้ได้ไปทั้งสองอย่างด้วยอำนาจกิเลสนะคะ เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่รู้จักกิเลสแล้ว เราจะละกิเลสไม่ได้

เพราะฉะนั้น คำว่า สังสารวัฏฏะนี่ เราค้นหาไม่ได้เลย ถึงจะรู้อะไรก็ตามเถอะ รู้จักบุญรู้จักกุศล อย่างไรก็ตามเถอะ เราก็พ้นสังสารทุกข์ไม่ได้ **ต่อเมื่อเรารู้จักกิเลส เราละกิเลสแล้ว เราละกิเลสได้นั่นแหละ จึงพ้นสังสารทุกข์ได้ค่ะ**

ความจริงพระนิพพานนี่ เราก็ว่า เรารู้เราเข้าใจกันแล้วนะคะ ว่าคนที่จะถึงพระนิพพานได้ คนนั้นต้องทำลายสังสารวัฏฏ์ขั้นต่ำได้ พระโสดาทำลายสังสารวัฏฏ์ขั้นต่ำได้นะคะ ถึงจะรู้จักนิพพานได้ ในโลกนี้มันไม่มีอะไร มันมีแต่ทุกข์เท่านั้น ทุกคนก็จะไม่หาความทุกข์ ทุกคนไม่อยากดูความทุกข์ใช่ไหมคะ ทุกวันนี้ มีแต่อยากจะหาแต่ความสุขเท่านั้น **เข้าใจว่าความสุขในโลกนี้มีอยู่** นี่เป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ความ-

เข้าใจอันนี้น่ะ ไม่ควรจะเข้าใจอย่างนี้ นี่ในทาง **พุทธศาสนาแล้ว ท่านบอกว่าความสุขไม่มีดอกในโลก** มีแต่ความทุกข์เท่านั้น ทีนี้ **เราก็ไม่เข้าใจ เราก็ไม่ยอมเข้าใจ เราก็ยังไม่เชื่อ เราก็ยังแสวงหาอยู่** ยังหาความสุขกันอยู่ ทุกวันนี้เราหาอะไรกัน เราก็หาความสุข และเราสำคัญว่า หาความสุขได้เท่านั้นเอง ถ้าความสุขนั้นพลันพลัดพรากไปก็เกิดความอาลัย โสกะปริเทวะในอารมณ์ อันใดในอารมณ์ที่คิดว่า เป็นปัจจัยแก่ความสุขที่เสียหายไป นี่ทั้งที่ท่านบอกว่าไม่มีนะความสุข มีแต่ความทุกข์เท่านั้น แล้วเราเชื่อหรือเปล่า เราก็หากันอยู่ใช่ไหม **ที่เราเข้าใจว่า ในโลกนี้มีความสุขอันนี้แหละ เป็นความเข้าใจที่ไม่ควรจะเข้าใจ**อย่างนั้น ที่เราพ้นทุกข์กันไปไม่ได้ เพราะเรายังหาความสุข จึงไปไหนไม่รอด เพราะเราไม่อยากลืมสุขกันใช่ไหม เพราะเราไม่เห็นทุกข์ใช่ไหม ถ้าเห็นทุกข์แล้ว เราก็อยากพ้นทุกข์ซิ ก็นี่เราไม่เห็น

ทุกข์นี่ เราเข้าใจว่า โลกมันยังมีความสุขอยู่นี่ต่างหากล่ะ เราถึงไม่อยากไปนิพพาน เราถึงไม่อยากพ้นทุกข์ นี่เห็นไหมคะ อย่างเดียวกันกับที่เราไปไม่ได้ **ถ้าเราไม่รู้จักกิเลสนี่ เราจะไปถึงนิพพานพ้นจากทุกข์ไม่ได้** ถ้าเราไม่รู้จักกิเลส นี่ก็เหมือนกัน เราจะพ้นทุกข์ไม่ได้ ถ้าเราไม่รู้จักทุกข์ อันนี้เราไม่เข้าใจแล้วเราก็ไม่แสวงหา เพราะว่าความเข้าใจของเราว่า โลกเรานี่มีความสุขทุกวัน ที่แสวงหาอยู่ทุกวันนี้ แม้แต่เราจะไปเข้ากรรมฐาน หลักของการเข้ากรรมฐานเจริญวิปัสสนานี่ ให้ดูทุกข์ ให้กำหนดรู้ทุกข์ อริยสัจของท่านวางไว้ทีเดียวว่า จุดหมายปลายทางของปัญญาในพระพุทธศาสนาน่ะ ต้องการปัญญาเป็นที่สุด ปัญญานั้นน่ะ คือปัญญาอะไรที่ต้องการน่ะ พระพุทธศาสนาต้องการปัญญาอะไร ต้องการรู้อะไร รู้อริยสัจ ๔ ปัญญาที่รู้อริยสัจ ๔ เท่านั้น ปัญญานั้นแหละ เป็นผู้เข้าถึงพระพุทธศาสนา หรือถึง

พระพุทธ ถึงพระธรรม ถึงพระสงฆ์อะไรก็ตามเถอะนะคะ ปัญญาเท่านั้น แล้วปัญญาที่เห็นอริยสัจ ๔ รู้อริยสัจ ๔ รู้อริยสัจ ๔ นี่รู้อะไร? รู้ทุกข์ใช่ไหม เป็นการรู้อริยสัจ ๔ แต่เราไม่รู้ใช่ไหม เราไม่ชอบรู้ด้วยทุกข์นี่ เราหนีทุกข์กัน เราไม่ชอบรู้ทุกข์ แล้วเราไม่ชอบรู้ทุกข์กันด้วย **ถึงแม้เราจะไปปฏิบัติในทางกรรมฐานที่ไหนๆ ก็เพื่อจะละความทุกข์ เพื่อจะได้พ้นความทุกข์** จิตมันมุ่งอยู่อย่างนี้ใช่ไหมคะ แต่ทำไปพอจิตเราสงบขึ้นมา มันเกิดความสุขขึ้นมาอย่างนี้ เมื่อเราหันเข้าไปหาความสุขกัน เราก็ไม่มีทุกข์อะไรจะดู เราก็ไม่ได้ดูทุกข์ เพราะเราไม่อยากดูด้วย ทั้งๆ ที่เราก็นับถือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า เราจะปฏิบัติตามคำสอนล่ะ เพราะอะไรเล่า ทำไมเราถึงไม่ปฏิบัติตามคำสอนที่บอกว่าให้รู้จักทุกข์นี่ เห็นทุกข์เมื่อไรถึงจะหนีทุกข์พ้น ถึงจะอยากพ้นทุกข์รู้ว่าอะไรเป็นทุกข์ ถึงจะอยากพ้นทุกข์ได้จริง แต่

นี่ไม่ใช่อย่างนั้น เพราะเราไปรู้อย่างอื่น เสียในสิ่งที่ไม่ควรรู้นะคะ ที่ยกขึ้นมานี่ เพื่อชี้ให้เห็นความเข้าใจต่างๆ ที่ไม่ถูกต้องด้วยเหตุผลน่ะ เข้าใจอย่างนี้ไม่ถูก ไม่ควรเข้าใจอย่างนั้น การศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกัน ถ้าพูดถึงว่า เรามุ่งไปในทางโลกก็ต้องการสรรเสริญ พระพุทธเจ้าบอกว่า ผู้ใดที่มากไปด้วยการเรียน การสอน สวดมนต์ ท่องบ่นตำรับตำรา ผู้นั้นไม่ชื่อว่าตั้งอยู่ในพระ-สัทธรรม ไม่ชื่อว่า เข้าถึงพระสัทธรรม ผู้ใดมากไปด้วยการศึกษาเล่าเรียน ผู้นั้นไม่ชื่อว่า เข้าถึงพระสัทธรรม ผู้นั้นก็ไม่ตั้งอยู่ในพระสัทธรรม และไม่เข้าถึงพระสัทธรรม ดูซิคะ นี่เห็นไหม **รู้ที่ไม่ใช่รู้เรื่องตัว** แต่ไปรู้เรื่องอื่นทั้งนั้น ไม่ถึงพระสัทธรรมและไม่ตั้งอยู่ในพระสัทธรรม ผู้ใดที่มากไปด้วยคิดนึกตรึกตรองว่า นั่นเป็นอย่างนี้ นี่เป็นอย่างนั้น มีปัญหามีอะไรมากมาย ช่างก่อปัญหาขึ้น หรือมีอะไรขึ้นอย่างนี้นะคะ แล้วก็ช่างคิด

ช่างนึกวิตกวิจารณ์ เขาเรียกว่า ตรรกวิทยาหรืออะไรนี่ มากไปด้วยการคิดนึกตรึกตรอง นี่เป็นอย่างนั้นบ้าง นั่นเป็นอย่างนี้บ้าง ผู้นั้นก็ไม่ชื่อว่าเข้าถึงพระสัทธรรม ผู้นั้นก็ไม่เข้าถึงพระสัทธรรม ผู้นั้นก็ไม่ชื่อว่า ตั้งอยู่ในพระสัทธรรม เห็นไหมคะนี่ **เรื่องอะไรก็แล้วแต่ที่ไม่ใช่เป็นความประสงค์ของพระพุทธเจ้าแล้วละก็ สิ่งนั้นไม่ควรรู้** อันนี้สรุปแล้วนะคะ

ทีนี้อย่างที่พูดถึงเรื่องว่า มิจฉาทิฏฐิ ตายแล้วก็ไม่เกิดอย่างนี้ใช่ไหม อันนี้ไม่ควรเข้าใจอย่างนั้นเพราะได้เรียนให้ทราบแล้วว่าความเข้าใจอะไรทุกอย่างต้องประกอบด้วยเหตุผล **ธรรมทั้งหลายจะเป็นกุศลหรืออกุศลก็ตาม หรือไม่ใช่กุศลอกุศลก็ตาม** อย่างต้นไม้เป็นต้น เหล่านี้ก็จะต้องมีเหตุผลประกอบ **ต้องประกอบด้วยเหตุผลทั้งนั้นเลย** อะไรที่เกิดขึ้นโดยไม่มีเหตุผลนั้น ไม่มีเลย เพราะฉะนั้น คำสอนของพระพุทธเจ้าก็เต็ม

ไปด้วยเหตุผลนะคะ ตายแล้วไม่เกิด ชาตินี้ชาติหน้าไม่มี แสดงว่า ไม่มีเหตุผลใช่ไหม ถ้าเราถือเหตุผลกันละก็ ที่เราเกิดมานี้ ต้องมีเหตุผลไหม ถ้าพูดตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ที่พระอัสสชิแสดงแก่พระสารีบุตรนะคะ บอกว่า

เย ธมฺมา เหตุปปฺภวา เตสํ เหตุํ ตถาคโต
เตสญฺจ โย นิโรโธ จ เอวํวาที มหาสมโณติฯ

"ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับของธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะทรงสั่งสอนอย่างนี้"

คำสอนของพระพุทธเจ้าน่ะ บอกว่า สิ่งทั้งหลายน่ะ ไหลมาจากเหตุ ผลทั้งหลายมีเหตุเป็นแดนเกิด ธรรมทั้งหลายมีเหตุเป็นแดนเกิด พระอัสสชิบอกว่า พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ใช่ไหม ทุกอย่างที่เกิดมานี่ มี**เหตุ**ไหม ต้องมีเหตุใช่ไหม เพราะว่า ทุกอย่างต้องมีเหตุ มีอะไรในโลกที่ไม่มี

เหตุโผล่ขึ้นมาเฉยๆ โดยไม่มีเหตุน่ะ มีหรือ? บางคนคิดว่า มีอยู่ มีคนเข้าใจว่า ต้องมีคนสร้างขึ้น หรือมีผู้บันดาลอย่างนี้ได้ เช่นพระพรหมสร้างอย่างนี้ **เหตุ** คือพระพรหมบันดาล ถ้าอย่างนี้ละก็ได้ เราจะไม่ต้องไปสันนิษฐานอะไรทั้งหมด เพราะว่าเชื่อว่า พระพรหมสร้าง พอหมดอายุพระพรหมไม่สร้างแล้ว มันก็ตายไป แต่ถ้าเราจะถือเหตุผลในคำสอนของพระพุทธเจ้านะคะ ต้องมีเหตุ เราเกิดมานี่ ต้องมีเหตุ แล้วท่านก็บอกเหตุไว้ด้วย แต่ว่า **เราไม่เข้าใจในสิ่งที่ควรเข้าใจและเราไม่พยายามทำความเข้าใจ เราเลยเถิดไปเข้าใจในสิ่งที่ไม่ควรเข้าใจ** คือ ผิดจากเหตุผล นี่เป็นความเข้าใจที่ปราศจากเหตุผล ถ้าหากว่าตายแล้วก็สูญไป ถ้าอย่างนั้นเหตุให้เกิดก็ไม่มีซิคะ เมื่อเหตุให้เกิดไม่มี เพราะฉะนั้น ตายแล้วจึงสูญ อย่างนี้ใช่ไหม ถ้าเหตุให้เกิดมีแล้ว ทำไมเล่าทั้งที่เหตุนั้นยังมีอยู่นี่ แล้วทำไมถึงจะว่าไม่เกิด

อีกเล่า ก็ต้องมีเหตุผล อันนี้ต้องมีเหตุผลนะคะ ถ้าหากว่าตายแล้วสูญไม่เกิดอีกนะ คนทำบุญทำบาปก็ไม่มีใช่ไหม บุญบาปนี่เป็นธรรมะนะคะ ทีนี้ขอให้พิจารณาถึงเหตุผลของธรรมะว่า ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นธรรมะและมีเหตุให้เกิดทั้งสิ้น ถ้าคนกับธรรมะนี่ เราปรับลงกันไม่ได้ คนก็ต่างหากธรรมะก็ต่างหาก ใช่ไหมล่ะคะ เช่นนี้แล้ว คนทำบุญก็ไม่มี คนทำบาปก็ไม่มี คนรับผลของบุญของบาปก็ต้องไม่มีด้วยซิ ใช่ไหมล่ะคะ

จากความจริงนะคะ พูดกันโดยพระศาสนา เราพูดกันโดยเหตุผลแท้ๆ ตามนัยยะของพระพุทธศาสนานะ คนไม่มีนะ ไม่มีคนไม่มีสัตว์นะมีแต่ธรรมะเท่านั้น ไม่ใช่คนไม่ใช่สัตว์นะ ธรรมะอันนั้นมีอยู่ เหตุผลมีอยู่ แต่ไม่ใช่คนไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคลอย่างนี้ เพราะฉะนั้น คนที่ทำบาปก็ไม่มีใช่ไหม คนทำบาปน่ะไม่มีดอก แต่อกุศลธรรมมีไหม มีใช่ไหมคะ ความโลภมีไหม

ความโกรธมีไหม ความหลงมีไหม เป็นคนหรือเป็นสัตว์ ไม่ใช่คนไม่ใช่สัตว์ใช่ไหม เหตุคือตัวบาปตัวบุญนั้นมีอยู่ไม่ใช่คนดอก แต่ตัวบาปน่ะเป็นสภาวธรรมที่เป็นบาปเป็นบุญน่ะมีอยู่ แล้วตัววิบากที่จะต้องรับผลของกรรม คือผลของบาปของบุญนั้นก็มีอยู่ ธรรมเหล่านี้มันมีแต่ก็ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคลเหมือนกัน แต่ถึงกระนั้น ก็ต้องมีเหตุมีผล ที่ทำให้เกิดขึ้นทั้งสิ้น แต่ไม่ใช่จะตีโวหารกันว่า ตายแล้วสูญน่ะ ถูกแล้ว เราจะพูดว่า คนตายแล้วไม่เกิดดอก เพราะสิ่งที่เกิดนั้นเป็นสภาวธรรมอันหนึ่ง มันไม่มีคน มันไม่ใช่คนเกิด ถ้าพูดอย่างนั้นที่ว่า **คนตาย** ก็ต้องว่าไม่ใช่คนตายใช่ไหมคะ สภาวธรรมอันหนึ่งที่มีความเสื่อมสิ้นไป ส่วนสภาวะที่เกิดขึ้นมาหรือธรรมที่เกิดขึ้นมา ก็ต้องมีเหตุมีปัจจัยใช่ไหม อกุศลที่จะเกิดขึ้นมา ก็ต้องมีเหตุมีปัจจัยเหมือนกันที่จะให้เป็นบาป ส่วนกุศลธรรมที่จะเกิดเป็นบุญก็ต้องมีเหตุ แต่ว่าเหตุผลที่

มีอยู่นั้น ก็ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคล เพราะฉะนั้น **เรา ก็ไม่ควรจะทำความเห็นว่า ตายแล้วไม่เกิด อันนี้ไม่ควรทำความเข้าใจเช่นนั้นเลย** เพราะอะไร ? **เพราะว่าเป็นความเข้าใจที่ปราศจากเหตุผล** ไม่ประกอบด้วยเหตุด้วยผลเลย เพราะอะไร **ตายแล้วก็สูญไป คล้ายๆ กับว่า ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดนั้นไม่มี เมื่อเหตุไม่มีแล้วผลมันก็ไม่มี** มันก็ต้องหมดไปด้วย อย่างนี้ มันหมดสิ้นไปซิคะ อันนี้ไม่ควรทำความเข้าใจอย่างนั้นเลย ถ้าเราถือหลักเหตุผลแล้วละก็ เราต้องนึกถึงเหตุผลทีเดียวว่า ธรรมที่เกิดขึ้นนี่ มีเหตุ มีผลอย่างไร พระพุทธเจ้าสอนเต็มไปด้วยเหตุผลนะคะ ความโกรธเกิดขึ้นด้วยอะไร สอนอย่างนี้ พอท่านจะสอนถึงเรื่องความโกรธ ท่านก็บอกว่า ความโกรธนี่มันไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่คนดอก มันเกิดขึ้นด้วยเหตุด้วยปัจจัย เกิดเพราะอะไรหรือ เกิดเพราะเหตุปัจจัยอะไร ท่านก็บอกไว้บอกให้เรารู้ว่า ความโกรธก็ดี

ความรักก็ดี มันเกิดขึ้นเพราะเหตุอะไรนะคะ แล้วความโกรธนี่จะตั้งอยู่เพราะเหตุอะไร ความโกรธจะหมดไปเพราะเหตุอะไร นี่พระพุทธเจ้าให้เราอยู่อย่างนี้ แต่เราก็ไม่รู้ใช่ไหมล่ะ ทำไมเราไม่รู้ เมื่อเราไม่รู้อย่างนี้ พอความโกรธเกิดขึ้นเรารู้แต่ว่า คนนั้นทำให้เราโกรธ อย่างนี้ใช่ไหม แทนที่จะไปรู้ว่า เอ๊ะ ความโกรธนี่ เกิดขึ้นเพราะเหตุอะไรนะ แล้วมันจะตั้งอยู่ได้เพราะเหตุอะไรด้วย จะทำให้หมดไป เพราะเหตุอะไร อย่างนี้เราไม่รู้ใช่ไหม ทีนี้เมื่อเราไม่รู้ว่า การที่จะทำให้ความโกรธหมดไป ก็ทำไม่ได้ เพราะไม่รู้จักตัวความโกรธใช่ไหม พอความโกรธเกิดขึ้นมาก็รู้ว่าอย่างไร รู้ว่าคนนั้นทำไม่ดี นี่ทำผิดอย่างนั้นๆ เขาไม่ควรทำอย่างนั้นๆ เขาไม่ควรจะพูดอย่างนั้นๆ นี่รู้อย่างนี้เท่านั้น และอันนี้ไม่ควรจะรู้

สิ่งที่ควรจะรู้น่ะ ความโกรธคืออะไร ความโกรธเกิดขึ้นเพราะอะไร ความโกรธจะละเสียได้

ด้วยเหตุอะไรนะคะ อันนี้เป็นสิ่งที่ควรรู้ เดี๋ยวนี้เราก็ทราบแล้วนะคะว่า สิ่งที่เราควรรู้ เราไม่ค่อยรู้กันใช่ไหม แต่เราก็ไปรู้อย่างอื่น เช่นว่าคนนั้นเขาทำไม่ดี เขาไม่ควรจะพูดอย่างนี้เลย ความโกรธก็เกิดขึ้น นี่เอาอย่างนี้ เราก็คอยนึกหาเรื่องราวที่จะให้โกรธ แล้วเวลานั้นไม่มีนึกเรื่องดีเลยนะ ถ้าจะนึกว่า คนที่ทำให้โกรธนี่ เขาก็ดีอย่างนั้นเขาก็ดีอย่างนี้ นึกชื่นชมคนที่ทำให้โกรธเสียความโกรธมันก็จะค่อยๆ หายไปใช่ไหมคะ ก็หายไปได้เหมือนกัน แต่การนึกอย่างนี้ เราไม่ค่อยได้นึกกันดอก ไม่มีเลยจะนึกให้ดี ไม่มีเลย นึกแต่เรื่องที่ไม่ดีเท่านั้น เมื่อนึกแต่เรื่องที่ไม่ดี ความโกรธก็เกิดมากขึ้นทั้งๆ ที่เราก็ไม่ชอบนะ ความโกรธนี่ ตัวเราเองก็ไม่ชอบ แต่ว่า**ความโกรธก็ยังคงเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัยไม่ได้อยู่ในอำนาจของใครนี่** ใช่ไหมคะ เป็นนี้อย่างนี้ละค่ะ ยังมีอีกเยอะเลย สิ่งที่เราควรเข้าใจก็ยังมีอีกเยอะ

ข้อสำคัญนี่อยู่ที่รู้แล้วเป็นประโยชน์นะคะ สรุปแล้วก็คือว่า *สิ่งใดที่ตัวไม่รู้แล้วรู้ว่า สิ่งนั้นตัวไม่เข้าใจ โดยยอมรับรู้ว่า ตัวโง่ละก็รู้ว่าโง่เถอะ อันนี้เป็นประโยชน์ที่สุดเลย เป็นสิ่งที่ทุกคนควรรู้และก็ควรเข้าใจด้วยเพราะว่าอันนี้เป็นประโยชน์มาก มีหวังที่จะได้เป็นบัณฑิตต่อไป แล้วมีหวังที่จะได้ละความโง่ด้วย* ฉะนั้นสิ่งใดที่ไม่เข้าใจ ขอให้รู้ว่า ไม่เข้าใจเสียโดยดีเถิด มีทางเป็นผู้รู้ได้ เรา น่ะ ยังไม่เข้าใจอะไรอยู่อีกเยอะนัก สิ่งที่เข้าใจแล้วนั่นแหละ พอเอาเข้าจริงๆ แล้วละก็ ไม่ได้เรื่องเหมือนกัน เรานี่มีความไม่เข้าใจอยู่เยอะ แต่เหตุไฉน เราจึงไม่รู้ว่าเราไม่เข้าใจสิ่งนั้น นี่ซิเป็นเพียงแต่จะหาว่า เรายังไม่เข้าใจอะไรบ้างหนอ เท่านี้ยังหาไม่เจอะ เลยไม่รู้ว่าไม่เข้าใจอะไร อันนี้แหละเป็นประโยชน์ที่สุดเลย

สิ่งที่ไม่ควรรู้และไม่ควรเข้าใจ เป็นโทษมากก็คือว่า สิ่งที่ไม่เข้าใจและไม่รู้แล้ว กลับเข้าใจ

ว่า รู้แล้วเข้าใจแล้ว อันนี้เป็นโทษมากทีเดียว สิ่งใดที่ว่ารู้แล้ว ก็เข้าใจว่ารู้แล้ว สิ่งใดที่ไม่รู้แล้ว ก็เข้าใจว่าไม่รู้ อันนี้เป็นคุณมาก เป็นประโยชน์มาก อันนี้แหละสำคัญมากทีเดียว เพราะฉะนั้น พระพุทธศาสนานี่ถือว่า อันนี้สำคัญมาก **สิ่งที่ตัวไม่รู้แล้วเข้าใจว่ารู้ ท่านบอกว่า นี่เป็นลักษณะของคนพาล สิ่งใดที่ไม่รู้แล้วก็เข้าใจว่าไม่รู้ นี่เป็นลักษณะของบัณฑิต** นี่สองประการนี้สำคัญที่สุดเลย และในที่สุดแล้วก็จะรู้ตัวของตัวนั่นเอง รู้ความจริงของตัวนั่นเอง อันนี้ถ้าตัวไม่รู้อย่างนี้แล้ว ถึงแม้ของคนอื่นก็ไม่รู้ ฟังคนอื่นจะรู้ได้อย่างไรว่าเขาพูดผิดพูดถูก ตัวของตัวเองก็ยังไม่รู้แล้วว่าตัวเข้าใจผิดหรือเข้าใจถูก ตัวเข้าใจถูกน่ะอย่างไร และเข้าใจผิดน่ะอย่างไร ตัวของตัวเองก็ยังไม่รู้จักว่า อะไรถูกอะไรผิด เลยตัดสินไม่ได้ แล้วไปฟังคนอื่น ทำไมจะรู้ว่า ผิดหรือถูกล่ะเออ แหม คนนี้พูดเก่งจริง เมื่อเข้าใจว่า พูดเก่ง

แล้วก็เข้าใจว่า เขารู้มากใช่ไหม เพราะเขาพูดเก่งนี่ เขาต้องรู้มากแน่ๆ ไปเข้าใจเสียอย่างนี้ ทีนี้ทางที่ถูกเราควรจะเข้าใจว่า ผิดหรือถูก นั้นไม่ใช่อยู่ตรงพูดเก่ง พูดดี เสียงเพราะ ไม่ใช่อย่างนั้นควรจะรู้ว่า ผิดหรือถูกจากเหตุผลตามความเป็นจริงที่เขาพูด อันนี้แหละ เป็นข้อสำคัญที่สุดเลยใช่ไหมคะ ไม่ใช่ว่า แหม คนนี้พูดเก่ง ถ้าพูดเก่งละก็ เป็นถูกหมดล่ะไม่ได้ นี่อันนี้ไม่ใช่ เรื่องพูดเก่งก็เป็นเรื่องของทางโลกไป แต่ว่าจะพูดกันถึงเรื่องอ้างอิงพระพุทธศาสนาแล้ว ต้องเอาผิดถูกเป็นหลัก ต้องเอาประโยชน์อย่างยิ่ง ไม่ได้ประโยชน์ก็อยู่ที่ผิด ได้ประโยชน์ก็อยู่ที่ถูก แต่ต้องเข้าใจว่าประโยชน์ของปัญญาน่ะ ไม่ใช่ประโยชน์ของกิเลส อันนี้เป็นความสำคัญที่เราจะต้องศึกษา แต่ว่าถ้าเราไม่ศึกษา เราไม่เข้าใจความผิดถูกแล้ว เราก็ไม่สามารถจะไปตัดสินคนอื่นได้ ก็พระพุทธเจ้ายังรับสั่งกับพระภิกษุทั้งหลาย ใน

พรหมชาลสูตรที่อาจารย์สุปปิยปริพพาชกกล่าว ติเตียนพระพุทธเจ้า, ติเตียนพระธรรม, ติเตียนพระสงฆ์ แต่ฝ่ายพรหมทัตมานพ ศิษย์ของสุปปิยปริพพาชกกลับกล่าวสรรเสริญพระพุทธเจ้า สรรเสริญพระธรรม สรรเสริญพระสงฆ์ โดยอเนกปริยาย พระพุทธองค์ยังตรัสถึงการสรรเสริญว่า "ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็ข้อที่ปุถุชน เมื่อจะกล่าวสรรเสริญตถาคต จะพึงกล่าวได้เพียงแค่ศีล ซึ่งเป็นคุณมีประโยชน์น้อย มีประมาณต่ำๆ ดังนี้ฯ" อย่างดีก็สรรเสริญได้เพียงแค่พระองค์เว้นจากทุจริตกรรม มีความสำรวมดี สังวรดี มีจริตกิริยามารยาทสงบเสงี่ยม ไม่ลอกแลก ไม่มักมาก สันโดษ ฉันก็มื้อเดียว อะไรต่ออะไรนี่สรรเสริญเลื่อมใสในคุณของท่าน สำหรับปุถุชนท่านบอกว่า สรรเสริญได้แค่นี้เท่านั้นแหละ เพียงศีลเท่านั้นแหละ พอขึ้นถึงสมาธิและปัญญาไม่สามารถจะสรรเสริญได้ เพราะฉะนั้น คนที่ไม่

มีปัญญา ไม่ใช่โสดาบัน จะไปรู้จักโสดาบันได้อย่างไร คนที่ไม่ใช่พระอรหันต์ ก็ไม่รู้จักว่าเป็นพระอรหันต์ ใช่ไหมล่ะคะ เขาไม่รู้ว่า คุณของพระธรรม และคุณของพระสงฆ์นั้นแค่ไหนอะไรนี่ เราเองก็ไม่รู้ เราไม่รู้ดอก เพราะว่า เราไม่เคยถึงคุณธรรมอันนั้นใช่ไหม คุณอันนั้นเป็นอย่างไร มีลักษณะเป็นอย่างไร ความรู้อันนั้นรู้อย่างไร เราไม่เคยถึงคุณนั้น แล้วเราจะไปสรรเสริญพระคุณนั้นได้อย่างไร ก็สรรเสริญได้เพียงแค่ศีล คือกายสงบเสงี่ยมดี เรียบร้อยดี อะไรเท่านี้ แล้วก็เลยนึกว่า คงจะเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านผู้นี้คงจะเป็นพระอรหันต์นะ ดูสงบเสงี่ยมเรียบร้อยเหลือเกิน เราก็เอาแค่นี้ใช่ไหม เหมือนกับเราฟังใครพูดก็เหมือนกัน เราฟังใครพูดเราก็นึกว่า แหมคนนี้พูดเก่งจริง พูดคล่อง เราเอาแค่นี้ใช่ไหม เราเอาเก่งตรงที่พูดเก่งเท่านั้นแหละ แต่ทีนี้ตรงที่ผิด ตรงที่ถูกเราไม่เอา เพราะเราถือเอาไม่ได้

เราไม่รู้ไม่เข้าใจ เราจะถือเอาได้อย่างไรล่ะ ก็ไม่ได้ แหม เสียงก็ดี เสียงดังดี พูดคล่องอะไรไม่ติดไม่ขัด เอาเพียงแค่นี้ แต่เรื่องผิดถูกไม่ต้องพูดกัน นี่ดิฉันคิดว่า เอาละนะคะ พอไว้แค่นี้ ถ้าเผื่อว่าถ้าใครมีเรื่องอะไรที่ข้องใจสงสัยนะคะ เรื่องที่เราได้พูดกันนี้มีไหม เพราะว่าการที่ดิฉันพูดคนเดียวนี่ ดิฉันรู้สึกเหมือนกันว่า ไม่ได้ประโยชน์เท่าใดดอกค่ะ สู้สนทนาซักถามอะไรกัน จะได้รู้ว่ามีอันไหนที่มันติดขัดอยู่นะคะ ถ้าท่านฟังเข้าใจกัน ปรึกษาหารือกัน ก็จะได้ประโยชน์ยิ่งขึ้นนะคะ

เรื่องที่ควรรู้ควรเข้าใจในพุทธศาสนา

เมื่อยังไม่มีปัญหาและยังมีเวลา ดิฉันอยากจะเพิ่มเติมสิ่งที่ควรรู้ และควรเข้าใจพุทธศาสนาอีกเล็กน้อย ให้พอควรแก่เวลา ก็รู้สึกว่าจะได้ประโยชน์ยิ่งขึ้นนะคะ

สิ่งที่พระพุทธเจ้าสอนให้เรารู้มีมากมายก่ายกองนะ มีถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แต่เมื่อจะ

เน้นให้เห็นชัดเจนลงไป **ท่านสอนให้รู้ทุกข์ สอนให้ละสมุทัย ให้แจ้งในนิโรธ และเจริญมรรค มีองค์ ๘ คืออริยสัจ ๔** นั่นเองนะคะ

ในอริยสัจ ๔ ท่านชี้ให้รู้ทุกข์นะคะว่าทุกข์นั้นเป็น**ปริญญากิจ**นะคะ ที่นี้ตัวทุกข์นี่เป็นอย่างไร บางท่านก็รู้แล้วนะคะ ทุกข์ ก็คือ เบญจขันธ์ หรือรูปนามขันธ์ ๕ ที่ทิฏฐิและตัณหายึดไว้ว่า ตัวเรานั่นแหละ พระพุทธเจ้าท่านประสงค์จะให้สัตว์พ้นทุกข์ คือให้พ้นจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ในสังสารวัฏฏะ คือให้พ้นจากการเกิดของเบญจขันธ์นั่นเอง แต่ตัวเบญจขันธ์นั้นเป็นผลนะคะ เป็นผลของตัณหา ที่ท่านกล่าวไว้ในอริยสัจกถาว่า ตัณหาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

ฉะนั้น การที่จะทำให้ทุกข์หมดไปได้นี่ จะต้องไปละที่ต้นเหตุ คือ ตัณหานะคะ และจะละตัณหาได้อย่างไรนี่ ท่านบอกอุบายไว้ในมหาสติ-ปัฏฐาน ๔ ว่า เป็นหนทางเดียวเท่านั้น ที่จะ

ทำให้สัตว์ทั้งหลายเข้าถึงความบริสุทธิ์หมดจดได้ โดยไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏทุกข์สืบต่อไปอีก

มหาสติปัฏฐาน ๔ นี้ นับว่า มีความสำคัญที่สุดในการปฏิบัติตามพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ จึงขอให้พุทธศาสนิกชนทุกคน ควรรู้ควรเข้าใจในมหาสติปัฏฐาน ๔ อันเป็นทางชี้พระนิพพานไว้สักเล็กน้อยค่ะ

ต่อไปนี้ ดิฉันจะพูดถึงมหาสติปัฏฐาน ๔ พร้อมทั้งอานิสงส์ ตามที่กล่าวไว้ในพระบาลีว่า

เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสกปริเทวานํ สมติกฺกมาย ทุกฺขโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมาย ญายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยาย ยทิทํ จตฺตาโร สติปฏฺฐานาฯ

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย หนทาง...อันเป็นทางไปทางเดียว...เพื่อความบริสุทธิ์หมดจดวิเศษของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อความก้าวล่วงเสียซึ่งความโศก

และความร่ำไร เพื่อความอัสดงดับไปแห่งความทุกข์และโทมนัส เพื่อรู้ธรรมที่ถูก...เพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง...หนทางนั้น คือ สติปัฏฐานทั้ง ๔

เมื่อเรามาพิจารณาดูเนื้อความตามพระบาลีในสติปัฏฐานสูตรแล้ว ก็พอจะเข้าใจได้ว่า **มีมหาสติปัฏฐานทางเดียวเท่านั้น อันเป็นข้อปฏิบัติที่จะดำเนินไปสู่พระนิพพาน** ฉะนั้นในบรรดาท่านที่เป็นพุทธบริษัททั้งหลาย จึงควรที่จะศึกษาให้เข้าใจซาบซึ้งในมหาสติปัฏฐานนี้ เพราะเหตุว่าเราเข้าใจกันดีแล้วทุกท่านว่า พระนิพพานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด หรือเป็นธรรมที่สำคัญที่สุด และเป็นธรรมที่สุดแห่งคำสอน และเป็นความหวังขั้นสุดท้ายของพุทธบริษัททั้งหลาย โดยเหตุนี้ เราจึงควรจะถือว่า **มหาสติปัฏฐานทั้ง ๔ เป็นธรรมที่ควรรู้ ควรทำความเข้าใจ** เพราะเป็นข้อปฏิบัติที่จะดำเนินไปสู่พระนิพพาน อันเป็นจุดหมายปลายทางของเรา ซึ่งเป็นพุทธบริษัทด้วยกันว่า เป็น

ธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนานี้ ฉะนั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงรับรองไว้ในพระสูตรนี้ว่า จะเป็นมนุษย์ เป็นเทวดา หรือพรหม ก็ตาม ถ้าหากว่าได้ปฏิบัติในมหาสติปัฏฐานทั้ง ๔ นี้แล้ว เราเรียกผู้นั้นว่า **"ภิกษุ"** ดังนี้

ความจริง มรรค ๘ ที่เราเรียกกันว่า มัชฌิมาปฏิปทา หรือวิสุทธิ ๗ หรือวิปัสสนาญาณ ๙ นั้น ธรรมเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นธรรมที่จะให้บรรลุถึงพระนิพพานทั้งสิ้น แต่ธรรมเหล่านี้ทั้งหมด จะต้องเกิดขึ้นจากมหาสติปัฏฐานนั่นเอง แต่จะเกิดได้อย่างไรนั้น ท่านจะทราบได้ต่อเมื่อได้อธิบายในการปฏิบัติสติปัฏฐาน ฉะนั้นดิฉันจึงขอยกธรรมเหล่านี้มาตั้งให้ท่านทราบเสียก่อน เพื่อจะได้โยงความเข้าใจในข้อธรรมเหล่านั้นมาให้ติดต่อกัน ในเมื่อถึงตอนอธิบายถึงการเจริญสติปัฏฐานนั้น แต่ก่อนที่จะพูดถึงเรื่องมหาสติ-ปัฏฐานนั้น ก็อยากจะให้ทราบประโยชน์ความ

สำคัญของมหาสติปัฏฐานเสียหน่อยหนึ่งก่อนว่า สมเด็จพระบรมศาสดาทรงบัญญัติมหาสติปัฏฐานขึ้น ก็เพราะเหตุเพื่อจะสงเคราะห์เวไนยสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากทุกข์ และให้ถึงความบริสุทธิ์คือหมดจดจากกิเลสทั้งปวง ก็เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วเราก็ควรจะทราบกันเสียก่อนว่า **ทุกข์** และ **กิเลส** นั้นได้แก่อะไรบ้าง ที่สำหรับมหาสติปัฏฐานจะทำให้พ้น แต่ในที่นี้ ดิฉันจะยกเอาทุกข์ขึ้นมากล่าวก่อน คือธรรมที่ท่านจัดไว้ว่าเป็นทุกข์นั้นได้แก่ ชาติ ชรา พยาธิ มรณะ โสกะปริเทวะทุกขะ โทมนัส อุปายาส.....ประสบสิ่งอันไม่เป็นที่รัก...พลัดพรากจากสิ่งที่รัก อันนี้เป็นทุกข์อันหนึ่ง...สิ่งใดที่สัตว์ปรารถนา แล้วไม่สมความปรารถนา สิ่งนั้นเป็นทุกข์อันหนึ่ง...เมื่อกล่าวโดยย่อแล้ว ก็คือเบญจขันธ์นั่นแหละ เป็นตัวทุกข์อันยิ่งใหญ่ ทุกข์ทั้งหลายล้วนเกิดขึ้นมาจากเบญจขันธ์นี่เอง ตามสภาวะที่กล่าวมานี้ ท่าน

เรียกว่า กองทุกข์ทั้งนั้น และกองทุกข์ทั้งหลายที่กล่าวมานี้ เกิดขึ้นเพราะกิเลสเป็นเหตุ และกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์นั้น ต้องแบ่งออกเป็น ๒ กาล คือ กิเลสอดีตกาล และกิเลสปัจจุบันกาล ที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ขึ้น เมื่อแบ่งกิเลสออกเป็น ๒ กาลแล้ว ทุกข์ที่กล่าวนี้ต้องแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทเหมือนกัน คือ ทุกข์ประเภทหนึ่งเกิดขึ้นจากกิเลสอดีต และทุกข์อีกประเภทหนึ่งเกิดขึ้นจากกิเลสปัจจุบัน ทุกข์ที่เกิดขึ้นจากกิเลสอดีตนั้น ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ เหล่านี้เป็นต้น ทุกข์เหล่านี้เป็นผลเกิดมาแต่กิเลสในอดีตชาติของเรา เพราะฉะนั้นผลคือทุกข์ชาตินี้จึงได้รับ ส่วนประเภทที่เหลือนั้นคือ โสกะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส การประสบสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก....การพลัดพรากจากอารมณ์อันเป็นที่รัก ไม่ได้สิ่งที่ปรารถนา ทุกข์ประเภทนี้ เกิดจากกิเลสในปัจจุบันชาตินี้ ถ้าชาตินี้หมดกิเลสแล้ว ทุกอย่างก็เป็นอันไม่มี

สรุปใจความแล้ว ก็คือ ทุกข์กายและทุกข์ใจ ย่อลงไปมี ๒ อย่างเท่านั้น ทุกข์กายเกิดจากกิเลสอดีต ทุกข์ใจเกิดจากกิเลสปัจจุบัน เป็นอันว่า ทุกข์นี้ที่กล่าวมาแล้วนั้น มีขึ้นเพราะกิเลสนี้เอง คือ ทุกข์ใจในปัจจุบันนี้ เป็นเหตุให้เกิดการทุกข์กายต่อไปอีกในภพหน้า เพราะสังสารวัฏฏ์ต้องวนเวียนกัน ส่วนพระอรหันต์ทั้งหลายเหล่านั้นท่านเหลือแต่ทุกข์กาย ทุกข์ใจไม่มีแล้ว ท่านละกิเลส ที่เป็นเหตุที่เกิดขึ้นของปัจจุบันทุกข์เสียแล้ว เพราะฉะนั้น ผลในอนาคตก็ไม่มี อันนี้ก็ชื่อว่าถึง สันติสุข คือ พระนิพพาน **โดยเหตุนี้แหละสมเด็จพระบรมศาสดา ผู้เต็มไปด้วยพระมหากรุณาที่จะให้สัตว์ทั้งหลายพ้นทุกข์ ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงได้ทรงบัญญัติมหาสติปัฏฐาน ๔ ขึ้น เพื่อเป็นหนทางที่จะไปจากข้าศึกกิเลส**

ฉะนั้นสติปัฏฐาน ๔ นั้น พุทธบริษัทจึงถือว่าเป็นหนทางที่จะพาผู้ปฏิบัติออกจากทุกข์ และ

ดับเสียซึ่งกิเลสอันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ดังในพระบาลีกล่าวว่า **อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺยโลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ** ดูกร ภิกษุทั้งหลายในศาสนานี้ ย่อมพิจารณาเห็นกายในกายเนืองๆ อยู่ มีความเพียรให้กิเลสเร่าร้อน มีปัญญา มีสติ พึงนำอภิชฌาและโทมนัส คือความยินดียินร้ายเสียให้พินาศในโลกนี้ ท่านกล่าวด้วยองค์ของมหาสติปัฏฐาน คือเครื่องมือของมหาสติปัฏฐาน ต้องมี ๓ อย่างเท่าที่กล่าวในที่นี้ คือ ๑. มีความเพียร ๒. มีสติ ๓. มีปัญญา ได้แก่ **อาตาปี สมฺปชาโน สติมา**

ต่อไปนี้ ดิฉันจะยกเอากิเลส ซึ่งเป็นเหตุของทุกข์ ซึ่งท่านควรจะรู้จักไว้ว่า มีอะไรบ้าง เพราะถ้าเราไม่รู้ไว้บ้าง ในเมื่อเราอยากจะละกิเลส บางทีเราอาจจะละมันไม่ได้ เพราะว่าเราไม่รู้จักหน้าตาของมัน เพราะฉะนั้น สภาวะที่ท่านจัดไว้เป็น

กิเลสนั้น มี ๑๐ ประการด้วยกัน คือ **โลภะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ อหิริกะ อโนตตัปปะ อุทธัจจะ วิจิกิจฉา ถีนะ** รวม ๑๐ ประการด้วยกัน สภาวะของกิเลสทั้ง ๑๐ นี้แหละ ที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ต่างๆ ฉะนั้น สภาวะทั้ง ๑๐ นี้ อยู่ในประเภทของ **ปหาตัพพธรรม** คือ เป็นธรรมที่ควรละ ควรประหารให้หมด มิฉะนั้นจะไม่ได้นามว่า ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ถ้าหากว่ากิเลสยังอยู่ในสันดานของเรา

แต่ยังมีอีกข้อหนึ่ง ที่ท่านยังไม่ทราบ ควรจะทราบไว้ด้วยเหมือนกันว่า ในการละกิเลสทั้งหลายตามที่กล่าวมาแล้วให้หมดจดไปจากสันดานของเราโดยสิ้นเชิงนั้น ไม่ใช่จะละให้หมดไปได้ทีเดียว หรือจะให้หมดไปพร้อมๆ กันทั้งหมดนั้นหาได้ไม่ ต้องละแต่ละอย่างๆ เป็นคราวๆ เป็นตอนๆ ไป ท่านศึกษาในพระพุทธศาสนาทั้งหลาย ท่านก็ควรจะทราบว่า กิเลสอะไรที่จะต้องละก่อน กิเลสอะไรที่ละทีหลัง กิเลสอะไรจะหมดไปด้วยธรรม

อะไร อันนี้ก็ต้องทราบไว้ด้วย คือในกิเลสทั้ง ๑๐ ประการนั้น เราจะต้องละทิฏฐิกับวิจิกิจฉาก่อนกิเลสอื่นทั้งหลาย

คำว่า **ทิฏฐิ** ในที่นี้ หมายถึง **มิจฉาทิฏฐิ** นั่นเอง มิจฉาทิฏฐินี้ เมื่อแตกออกไปโดยพิสดารแล้ว มี ๖๒ อย่าง ทิฏฐิ ๖๒ อย่างนี้ ได้แก่ ความเห็นผิดโดยปรารภขันธ์ ส่วนอดีต ๑๘ ประการ ปรารภขันธ์ ส่วนอนาคต ๔๔ ประการ ความเห็นผิดเหล่านี้ ยังไม่เกี่ยวกับสักกายทิฏฐิ แต่เป็นมิจฉาทิฏฐิของอาจารย์ภายนอกพุทธศาสนา ส่วนสักกายทิฏฐิหรืออัตตานุทิฏฐิ เป็นมิจฉาทิฏฐิภายในพุทธศาสนา ฉะนั้นทิฏฐิ ๖๒ ยังไม่สำคัญเท่าสักกายทิฏฐิ เพราะถ้าสามารถละสักกายทิฏฐิได้แล้ว ทิฏฐิ ๖๒ ประการนี้ ก็ไม่มีเหลืออยู่เลย ตามที่ท่านได้ทราบแล้วก็คือ มีการเห็นว่า ตายแล้วสูญ หรือว่าตายแต่กาย แต่จิตใจไม่ตายเป็นต้น ส่วนวิจิกิจฉานั้น ถ้ากล่าวโดยพิสดารแล้ว มี ๑๖

คือ มีการสงสัยในเรื่องอดีตว่าจะมีหรือไม่มีเป็นต้น กิเลส ๒ อย่างนี้ ต้องละให้หมดเสียก่อน และกิเลสนี้ ก็มิได้ละสิ้นเชิงไปได้ด้วยการฟัง หรือด้วยการคิดนึกตรึกตรอง หรือด้วยธรรมอันใดๆ ทั้งหลายต้องละได้ด้วยปัญญาในโสดามรรคจิตดวงเดียวเท่านั้น ทิฏฐิและวิจิกิจฉานี้จึงจะหมดไปสิ้นเชิง ส่วนพระสกิทาคามิมรรคนั้นก็ไม่สามารถจะประหารกิเลสที่เหลืออยู่อีก ๘ ประการนั้นให้ขาดเป็นสมุจเฉทได้ ได้แต่ทำให้กิเลสที่เหลืออยู่นั้น ให้เบาบางลงไปได้ ส่วนโทสะกิเลสอีกอย่างหนึ่งต้องถึงพระอนาคามิมรรค จึงจะละให้ขาดสำเร็จเป็นสมุจเฉทได้ และกิเลสที่เหลืออีก ๗ นั้น จะละให้หมดสิ้นเชิงได้ด้วยพระอรหัตตมรรคอย่างเดียว มรรคอื่นๆ ก็ไม่สามารถจะละได้

เมื่อมาถึงตรงนี้แล้ว เราก็จะมองเห็นว่าธรรมะในพระพุทธศาสนา มีอริยมรรคทั้ง ๔ เป็นสำคัญที่สุด แต่เราจะทำให้อริยมรรคทั้ง ๔

เกิดขึ้นแก่เราด้วยวิธีอย่างไร หรือว่าจะเดินทางไหนจึงจะถึงอริยมรรคทั้ง ๔ ได้ ทางนั้นก็คือสติปัฏฐาน ๔ นั่นเอง ดังบาลีว่า **เอกายโน มคฺโค ฯลฯ สติปฏฺฐาน** มีหนทางเดียวเท่านั้น.....คือสติ-ปัฏฐาน ๔

ต่อไปนี้ ดิฉันจะพูดถึงเรื่องสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งในสติปัฏฐาน ๔ นั้น รวบรวมคำสอนของพระบรมศาสดาไว้ถึง ๓ นัย คือ

๑. **นัยของปริยัติ** เป็นนัยที่ต้องการศึกษาเล่าเรียน ให้ทราบ

๒. **นัยแห่งการปฏิบัติ** หรือนัยแห่งการกระทำ

๓. **นัยแห่งปฏิเวธะ** คือนัยแห่งการรู้ผล

อันได้แก่ **ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ** นั่นเอง

แต่ว่าทั้ง ๓ นัยนี้ มีอยู่ในมหาสติปัฏฐานทั้ง ๔ นัย ทั้ง ๓ นี้ ต้องเป็นเหตุผลติดต่อกัน คือ ปริยัติต้องเป็นเหตุให้เกิดปฏิบัติ ปฏิบัติเป็นเหตุให้เกิด

ปฏิเวธะ เพราะความรู้หรือปัญญาที่เรียกว่า ปฏิเวธะ นั้น ปัญญาอันนี้ต้องได้มาจากการปฏิบัติ การปฏิบัติจะถูกตรงตามหลักฐาน หนทางที่จะไปถึงพระนิพพานหรือไม่นั้น เราก็จะต้องเรียนให้รู้ว่า สติปัฏฐานมีเท่าไร และอยู่ที่ไหน ได้แก่อะไร อันนี้เป็นนัยของปริยัติ ถ้าหากว่า เราจะทำสติปัฏฐาน เราจะทำอย่างไร คือหมายความว่า เราจะต้องรู้ว่า เราจะเอาสติกำหนดไว้ที่ไหนบ้าง ในการที่จะทำสติปัฏฐานนั้น และกำหนดอะไร กำหนดในเวลาไหน อันนี้เป็นนัยของการปฏิบัติ เมื่อเราลงมือปฏิบัติทางสติปัญญาแล้ว เราต้องรู้อะไรบ้าง และต้องรู้อย่างไรจึงจะถูก ถ้าจิตได้อารมณ์อย่างนั้นจะถูกไหม หรือว่าอารมณ์อย่างนั้นจะผิด การรู้อย่างนี้เป็นนัยของปฏิเวธะ อันนี้ก็เป็นข้อสำคัญอย่างหนึ่งของท่านที่ศึกษาพุทธศาสนาทั้งหลาย คือ **เราต้องศึกษาให้เข้าใจด้วยว่า ธรรมะอันนี้เป็นนัยของปริยัติ ธรรมเรื่องนี้**

เป็นเรื่องของปฏิบัติ ธรรมเรื่องนี้เป็นเรื่องของปฏิเวธะ ถ้าเราไม่เข้าใจนัยยะดังกล่าวนี้แล้ว การเรียน การพูด การเข้าใจของเราอาจจะไขว้เขว เพราะคำสอนในพุทธศาสนานั้น ต้องมีนัย ๓ ปะปนกันอยู่เสมอ ถ้ามิฉะนั้น เราอาจจะเลือกเอาธรรมะต่างๆ ไปใช้ไม่ถูกแก่ฐานะของธรรม เราก็อาจจะไม่ได้ผลตามที่เราได้ปรารถนาไว้ ฉะนั้นต่อไปนี้ จะอธิบายถึงสติปัฏฐาน ๔ ตามนัยของปริยัติก่อน

มหาสติปัฏฐานนั้น ได้แก่อะไรบ้าง คือ ๑. **กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๒. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๓. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๔. ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน** มี ๔ อย่างโดยสังเขป ในกายานุปัสสนาสติปัฏฐานนั้น แตกออกไปโดยพิสดาร มีถึง ๑๔ หมวดด้วยกัน ในเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีถึง ๙ หมวด ในจิตตานุปัสสนามีถึง ๑๖ หมวด ในธรรมานุปัสสนาสติ-

ปัฏฐาน มี ๕ หมวด รวม ๔๔ หมวด ด้วยกัน

มหาสติปัฏฐานทั้งหมด เมื่อกล่าวโดยพิสดารก็มี ๔๔ เมื่อกล่าวโดยย่อก็มี ๔ เท่านั้น

ในมหาสติปัฏฐานทั้ง ๔ เมื่อย่อลงไปในสภาวธรรม ก็ได้แก่รูปธรรมและนามธรรม คือ

กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ได้แก่ รูปธรรม

เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ได้แก่ นามธรรม

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ได้แก่ นามธรรม

ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ได้แก่ รูปธรรม และนามธรรม

เมื่อย่อลงไป ก็ได้แก่ **รูป** กับ **นาม**

ในสติปัฏฐานนั้น ท่านวางจริตไว้ ๒ อย่าง สำหรับผู้ที่จะปฏิบัติสติปัฏฐาน คือ **ตัณหาจริต** กับ **ทิฏฐิจริต** ในจริตทั้ง ๒ นั้น แยกเป็นอย่างหยาบและละเอียด **ตัณหาอย่างหยาบนั้นให้เจริญกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน** ส่วน **ตัณหาอย่าง**

ละเอียดนั้นให้เจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ส่วน **ทิฏฐิอย่างหยาบนั้น ให้เจริญจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน** **ถ้าทิฏฐิอย่างละเอียดให้เจริญ-ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน** ถ้าจะพิจารณาดูประโยชน์ของมหาสติปัฏฐานในตอนนี้แล้ว เราก็พอจะเห็นได้ว่า มหาสติปัฏฐานนั้นต้องการจะละกิเลส ๒ ตัวเท่านั้น คือ ตัณหาและทิฏฐิ เพราะว่ากิเลส ๒ ตัวนี้ เป็นตัวสำคัญในกิเลสทั้งปวงที่กล่าวมาแล้ว

วิปลาสธรรมเกิดจากกิเลส ๒ อย่าง

ย่อลงไปแล้ว กิเลสอื่นๆ ก็มาจากกิเลส ๒ ตัวนี้ เพราะฉะนั้น จึงได้เรียนไว้เมื่อกี้นี้ว่า กิเลสอันนี้แหละที่จะต้องละก่อน ทิฏฐิเป็นตัวสำคัญที่จะต้องละก่อน เพราะกิเลส ๒ ตัวนี้แหละ จึงทำให้วิปลาสเกิดขึ้นในอารมณ์ของเรา คือ ทำให้เรามีความรู้สึกเข้าใจผิด ๔ อย่าง เกิดขึ้นมาใน

จิตของเราว่า ในอารมณ์ทั้งหลายนั้นเป็นของสวยงาม ของดี จึง...

๑. ทำให้เราปรารถนายินดีในอารมณ์นั้นๆ อันนี้เรียกว่า **สุภวิปลาส** คือการที่เห็นว่า สวยงามนั้น ท่านถือว่า เป็นวิปลาส

๒. ทำให้เรารู้สึกในอารมณ์ทั้งหลายว่าดีว่าเป็นไปเพื่อ **ความสุข** อันนี้ เรียกว่า **สุขวิปลาส** ซึ่งเป็นวิปลาสอีกอันหนึ่ง

๓. ทำให้เรารู้สึกว่า สิ่งทั้งหลายรวมลงได้แก่ กายและใจของเราเป็นของเที่ยงถาวร ไม่รู้ว่า สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นและมีความฉิบหายไปเป็นนิตย์ **มีทิฏฐิความเห็นผิดเกิดขึ้น** ดังนี้แล้ว **ตัณหาความยินดีก็เข้าไปอาศัยอารมณ์นั้น** ทันที ความรู้สึกอย่างนี้ เรียกว่า **นิจจวิปลาส** คือ **เห็นว่าเที่ยง** เป็นวิปลาสอันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในจิตสันดานของเรา

๔. ทำให้เรารู้สึกว่า สิ่งทั้งหลายในโลกนี้ เมื่อรวมลงได้แก่ กายและใจของเรานี่เองที่เป็นตัวเป็นตน หรือมีตัวมีตนในกายและใจของเรา สิ่งทั้งหลายอยู่ในอำนาจของเรา เราสามารถจะบังคับให้เป็นไปตามความต้องการของเราได้ วิปลาสอันนี้เรียกว่า **อัตตวิปลาส** รวมเป็นอารมณ์ของวิปลาส ๔ อย่าง ตัวการของวิปลาสนั้นได้แก่ ตัณหาและทิฏฐินั่นเอง และวิปลาสทั้ง ๔ นี้ ท่านกล่าวว่า จะละเสียได้ก็ด้วยสติปัฏฐาน ๔ นั่นเอง

ท่านได้กล่าวไว้ในอรรถกถาว่า วิปลาสที่ ๑ **ที่เห็นว่าสวยงามนั้น** จะละเสียได้ด้วย **กายานุ-ปัสสนาสติปัฏฐาน** วิปลาสที่ ๒ ที่เห็นว่าดีว่าเป็นไปเพื่อความสุขนั้น จะละเสียได้ด้วย **เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน** วิปลาสที่ ๓ **ที่เห็นว่าดีว่าเที่ยงถาวร ไม่แตกดับไม่ฉิบหายนั้น** จะละเสียได้ด้วยจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน วิปลาส ๔ **เห็นว่าเป็นตัวเป็นตน หรือมีตัวมีตนนั้น** จะละเสียได้ด้วย

ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ข้อสำคัญในสิ่งที่ท่านควรจะทราบล่วงหน้าไว้ก่อนในที่นี้ก็คือ เราจะต้องทราบว่ากิเลสคือตัณหา และทิฏฐิทั้งสองอาศัยอะไรเกิดขึ้น และจะทำให้วิปลาสทั้ง ๔ เกิดขึ้น เป็นอารมณ์ของเราได้ที่ไหน ความรู้สึกผิดทั้ง ๔ อย่างนี้ จะเกิดขึ้นแก่เราที่ไหนและเวลาใด มิฉะนั้นเมื่อเข้าไปถึงตอนปฏิบัติแล้ว ความเข้าใจก็จะไม่โยงให้ติดต่อกัน เพราะหากว่า ความเข้าใจนั้นไม่สามารถโยงเหตุผลมาให้ติดต่อกันได้แล้ว การฟังก็จะไม่ซาบซึ้งในอรรถรสของพระพุทธศาสนานั้นได้

ความจริง กิเลสทั้ง ๒ และวิปลาส ๔ นั้น เมื่อสรุปโดยย่อแล้ว **กิเลสเหล่านี้ก็เกิดขึ้นที่อารมณ์ และอิริยาบถทั้ง ๔** เหมือนกัน ตามที่ได้พูดมานี้ เป็นนัยของปริยัติ ฉะนั้น จึงขอจบนัยของปริยัติไว้เพียงแค่นี้โดยสังเขปก่อนนะคะ

ดิฉันได้นำ **เรื่องที่ไม่ควรรู้ - ไม่ควรเข้าใจ** เชื่อมโยงกับเรื่องที่น่ารู้น่าเข้าใจในพระพุทธศาสนามาเสนอแก่ท่านสาธุชน ก็เพื่อประสงค์ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาที่ถูกที่ตรงเท่านั้น ส่วนที่จะนำเข้าถึงประพฤติปฏิบัตินั้น ก็เป็นเรื่องที่ควรพูดกันในระหว่างการปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์กว่า และก็ได้พูดมาจนสมควรแก่เวลาที่กำหนดให้พูด จึงขอยุติการแสดงปาฐกถาไว้เพียงเท่านี้นะคะ **เมื่อท่านได้รู้ได้เข้าใจแล้วนำไปปฏิบัตินั่นแหละค่ะ จะเป็นประโยชน์ที่สุดทีเดียว**

เมตตาธรรม

โดย อ. ปราโมช น้อยวัฒน์

สังคมใดที่เจริญทางด้านวัตถุ แต่คนในสังคมเป็นคนชั่ว ไม่มีศีลธรรม สังคมนั้นย่อมเดือดร้อนปราศจากความสุข ตรงกันข้ามหากคนในสังคมเป็นคนดี มีศีลธรรม แม้จะไม่เจริญทางด้านวัตถุ สังคมนั้นก็สงบร่มเย็นเป็นสุข เพราะทุกคนต่างก็เป็นคนดีมีศีลธรรม มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสสังคมนั้นก็ไร้ความทุกข์ประสบแต่ความสุข

ปัจจุบันสังคมโลกพัฒนาไปมากทางด้านวัตถุ แต่จิตใจของชาวโลกไม่ได้พัฒนาให้ดีขึ้น มีแต่จิตใจเสื่อมทรามไร้ศีลธรรม สังคมจึงเดือดร้อนวุ่นวายเพราะมีการเบียดเบียนกันมาก เนื่องจากชาวโลกขาดคุณธรรมความดี

การสร้างคุณธรรมความดีให้เกิดขึ้นในจิตใจคนจึงเป็นเรื่องยากลำบากมาก เพราะชาวโลกต้องการแต่ผลคือความสุข แต่ไม่สร้างเหตุคือความดีที่ให้เกิดความสุข มีแต่สร้างเหตุคือความชั่วให้เกิดความทุกข์ เพราะมีแต่ความโลภ โกรธ หลง แต่ถ้าชาวโลกมีความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง คือประพฤติกุศลกรรมบถ ๑๐ หรือทำบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ด้วยการตั้งอยู่ในทาน ศีล ภาวนา มีเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจกันในฐานะที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน เช่นต้องเป็นทุกข์ลำบากในการทำมาหากินเพื่อเอามาเลี้ยงขันธ์ แล้วยังต้องเป็นทุกข์ในการพยาบาลรักษาขันธ์ตลอดเวลา จึงไม่ควรที่จะมาเบียดเบียนกันให้เกิดทุกข์เพิ่มขึ้น เพราะทุกข์คือความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็เบียดเบียนให้ต้องเป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา จึงควรเป็นผู้มีศรัทธาปรารภความเพียร มีสติตั้งมั่นไม่หลงลืม มีจิตตั้ง

มั่นอยู่ในความสุขความสงบ เจริญปัญญาให้รู้เหตุผลถูกตรงตามความจริงให้มากๆ ด้วยการทำให้บริบูรณ์ใน ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นธรรมที่กำจัดกิเลสให้หมดไป สังคมก็จะมีความสุขความสงบปราศจากความทุกข์

ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรดสัตว์ด้วยเมตตาธรรม เพื่อให้สัตว์โลกรักกัน เมตตากัน ไม่เบียดเบียนกันเพื่อให้อยู่เป็นสุข จนถึงความพ้นทุกข์ ด้วยการแสดงทาน ศีล ภาวนา ไปตามลำดับ เพื่อให้สัตว์โลกได้ประพฤติปฏิบัติ เพราะเป็นธรรมที่เป็นกุศล ย่อมให้ผลเป็นความสุข โดยให้เว้นจากการทำอกุศล เพราะให้ผลเป็นความทุกข์ เหตุนี้ชาวพุทธจึงไม่ควรประมาทในการทำบุญ ควรตามรักษาบุญของตนไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ พึงทำบุญเสมอเป็นนิตย์ เพราะบุญเป็นชื่อของความสุข บุญเป็นทรัพย์ให้ได้สมบัติทั้งปวง ด้วยการมี

เมตตาต่อกันและกัน เพราะเมตตาธรรมย่อมค้ำจุนโลกให้มีความสุขจนถึงความพ้นทุกข์ ย่อมสำเร็จได้ด้วยบุญเท่านั้น เพราะถ้าทำกุศลมากย่อมถึงพร้อมด้วยสมบัติ ย่อมได้วิบากอันเป็นสุข แต่ถ้ากิเลสเกิดมากย่อมถึงพร้อมด้วยวิบัติ ย่อมได้วิบากอันเป็นทุกข์เพราะว่าธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งสิ้น

สาธุ สาธุ สาธุ

วันอาสาฬหบูชาสำคัญไฉน ?

โดย

อาจารย์วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ ในวันวิสาขบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ แล้วทรงปริวิตกว่า อริยสัจธรรมที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้แล้ว เป็นธรรมสุขุมลุ่มลึก ยากแก่ความเข้าใจของเวไนยสัตว์ทั้งหลายได้ แต่เมื่อเปรียบเทียบสติปัญญาของมนุษย์กับบัวสี่เหล่า คือ ดอกบัวที่อยู่พ้นน้ำ, ดอกบัวที่อยู่ปริ่มน้ำ, ดอกบัวที่อยู่ในน้ำ และดอกบัวที่ยังอยู่ในตมเลนใต้น้ำนั้น ก็สามารถเข้าใจสติปัญญาของมนุษย์บางคน ที่พอจะเรียนให้เข้าใจในเหตุผลของธรรมชาติอันลึกซึ้งตามความเป็นจริงได้

จึงตัดสินพระทัยที่จะสอนอริยสัจธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้วให้แก่มนุษย์ที่พอจะมีปัญญารับคำสอนนี้ได้

ทรงพิจารณาถึงบุคคลที่ควรจะรับคำสอนนี้ได้คือ ครูทั้งสองของพระองค์ ได้แก่ ท่านอาฬารดาบส กาลามโคตร และท่านอุทกดาบส รามบุตร แต่ทั้งสองท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว

จึงเสด็จไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ, วัปปะ, ภัททิยะ, มหานามะ และอัสสชิ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เป็นปฐมเทศนา โดยแสดง **ธัมมจักกัปปวัตนสูตร** ปรากฏว่า **พระอัญญาโกณฑัญญะ** เป็นคนแรกที่ได้ดวงตาเห็นธรรม บรรลุอริยสัจ ๔ ตามคำสอนของพระองค์นั้น และได้ขอบวชกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงอุปสมบทให้ด้วย

เอหิภิกขุอุปสัมปทา เป็นภิกษุองค์แรกในพระพุทธศาสนาของพระองค์

เนื้อความของปฐมเทศนา ในธัมมจักกัปปวัตนสูตรนั้น ทรงแสดงถึงข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์โดยแท้จริง คือ **มัชฌิมาปฏิปทา**

มัชฌิมาปฏิปทา นี้เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นกลางที่จะนำไปสู่ความตรัสรู้อริยสัจ ๔ แจ้งนิพพานได้อย่างแท้จริง ไม่ใช่การปฏิบัติเพื่อแสวงหาความสุขจากกามอารมณ์ ในกามสุข ที่เรียกว่า **กามสุขัลลิกานุโยค** และไม่ใช่การปฏิบัติที่ทรมานตนให้ได้รับความยากลำบาก ทั้งกาย และใจ โดยเปล่าประโยชน์ โดยคิดว่าการทรมานตนให้ถึงที่สุดแล้วจะทำให้พ้นจากทุกข์ได้ ที่เรียกว่า **อัตตกิลมถานุโยค**

มัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางสายกลางที่ละเว้นให้ห่างจากการประพฤติปฏิบัติทั้งใน กามสุขัลลิ-

กานุโยค และอัตตกิลมถานุโยค โดยมีปัญญาเป็นหลักธรรม คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อันบริสุทธิ์ไปสู่จุดหมายปลายทางในพระพุทธศาสนา คือความพ้นทุกข์ได้แท้จริง

ตามนัยของอริยสัจ ๔ มัชฌิมาปฏิปทานี้ ก็ได้แก่ มัคสัจจะ อันประกอบด้วยสภาวธรรม ๘ ประการคือ :-

๑. **สัมมาทิฏฐิ**	ความเห็นชอบ
๒. **สัมมาสังกัปปะ**	ความดำริชอบ
๓. **สัมมาวาจา**	ความเว้นจากวจีทุจริต
๔. **สัมมากัมมันตะ**	ความเว้นจากกายทุจริต
๕. **สัมมาอาชีวะ**	ความเว้นจากมิจฉาอาชีพ
๖. **สัมมาวายามะ**	ความเพียรชอบ
๗. **สัมมาสติ**	ความระลึกชอบ

๘. **สัมมาสมาธิ** ความตั้งจิตมั่นชอบ

องค์มัคทั้ง ๘ ประการนี้ โดยย่อแล้ว ได้แก่ ศีล, สมาธิ และปัญญา นั่นเอง คือ :-

สัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะ เป็น **ปัญญาขันธ์**

สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะ เป็น **ศีลขันธ์**

สัมมาวายามะ, สัมมาสติและสัมมาสมาธิ เป็น **สมาธิขันธ์**

ศีล, สมาธิ, ปัญญาในองค์มัค ๘ นี้ เป็น ศีล สมาธิ ปัญญาที่บริสุทธิ์ เป็นวิสุทธิ ๗ คือ

๑. ศีลวิสุทธิ

๒. จิตตวิสุทธิ

๓. ทิฏฐิวิสุทธิ

๔. กังขาวิตรณวิสุทธิ

๕. มัคคามัคคญาณ

๖. ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ
๗. ญาณทัสสนวิสุทธิ

เมื่อพระองค์แสดงมัชฌิมาปฏิปทาแล้วก็ทรงแสดงอริยสัจ ๔ ต่อไป

อริยสัจ ๔ นี้ เป็นสัจธรรมที่ทำให้ผู้เข้าถึงเปลี่ยนฐานะของบุคคลจากปุถุชนคนที่ยังหนาด้วยกิเลส เป็นอริยบุคคลผู้ละกิเลสได้เด็ดขาดและห่างไกลจากกิเลส ตั้งแต่พระโสดาบันบุคคล พระสกทาคามีบุคคล พระอนาคามีบุคคล และพระอรหันต์ผู้สิ้นจากอาสวกิเลสทั้งปวง อริยสัจ ๔ นี้คือ ;-

๑. **ทุกขสัจจะ** ความจริงคือทุกข์ ได้แก่รูปนามขันธ์ ๕ ของสัตว์ทั้งหลาย ตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อตายแล้วก็เกิดใหม่จมอยู่ในทุกขสัจจะต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยสภาวธรรมแล้วได้แก่โลกีย

จิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภเจตสิก) และรูปที่เนื่องในชีวิตของสัตว์ ๒๘ รูป รวมเป็นทุกขธรรม ๑๖๐ ประการ

๒. **สมุทยสัจจะ** ความจริงคือเหตุให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา ๓ ประการ มีกามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา โดยสภาวธรรมแล้วได้แก่ โลภเจตสิก

๓. **นิโรธสัจจะ** ความจริงคือธรรมอันเป็นที่ดับทุกข์ และดับกิเลสทั้งปวง ได้แก่ **พระนิพพาน** ซึ่งเป็นอารมณ์อันเป็นที่ดับแห่งขันธ์ เรียกว่าขันธวิมุติ และดับกิเลสทั้งปวง คือ กิเลสอาศัยนิพพานอารมณ์นั้น เกิดขึ้นไม่ได้

พระนิพพานนี้ พระพุทธองค์ตรัสให้พุทธบริษัททั้งหลาย ควรทำให้แจ้ง ทำให้เข้าถึง **พระนิพพาน** ให้จงได้ เป็น

สัจฉิกิริยากิจ ที่ต้องทำให้แจ้งเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวง

๔. **มัคคสัจจะ** ความจริงคือข้อปฏิบัติที่จะทำให้แจ้งพระนิพพาน หรือเพื่อจะพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

มัคคสัจจะนี้ ก็คืออริยมัคมีองค์ ๘ ประการ ที่จะต้องได้มาจากการเจริญสติปัฏฐานให้วิปัสสนาญาณเกิดขึ้น จึงจะทำให้องค์มัคทั้ง ๘ ประชุมพร้อมเพรียงกันได้

ทั้งมัชฌิมาปฏิปทา และอริยสัจ ๔ นี้เป็นเนื้อความในปฐมเทศนา ที่เรียกว่า **ธัมมจักกัปป-วัตนสูตร**

ผลจากการแสดงปฐมเทศนานี้ ทำให้พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม บรรลุอริยสัจ ๔ เป็นพระโสดาบันบุคคล และเป็นพระอริยสาวกองค์แรกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ฉะนั้นการบูชาในวันอาสาฬหบูชาของพุทธบริษัทนี้ จึงควรต้องบูชาด้วยปฏิบัติบูชาตามมัชฌิมาปฏิปทา หรือต้องปฏิบัติตามกิจของอริยสัจ ๔ ที่พระพุทธองค์ตรัสว่า **ทุกข์** เป็นธรรมที่ควรกำหนดรู้ด้วย **ปริญญากิจ สมุทัย** เป็นธรรมที่ควรละ ด้วย**ปหาณกิจ นิโรธ** คือ **พระนิพพาน** เป็นธรรมที่ควรทำให้แจ้งด้วย **สัจฉิกิริยากิจ** และ **มัค** เป็นธรรมที่ควรเจริญด้วย **ภาวนากิจ**

เมื่อว่าตามนัยของการปฏิบัติแล้วต้องเจริญ **มัค ก่อนนั่นแหละ กิจของอริยสัจ ๔ ก็จะเป็นไปโดยพร้อมเพรียงกัน** คือ มัคนั่นแหละเป็นตัวกำหนดรู้ทุกข์ และมัคนั่นแหละ เป็นผู้ละสมุทัยและทำนิโรธให้แจ้งด้วย แต่ในการเจริญมัคเบื้องต้นยังเป็น **โลกียมัค** คือการเจริญ **สติปัฏฐาน** องค์คุณในการเจริญสติปัฏฐาน ยังมีองค์มัค (โลกีย์) เพียง ๓ ประการ คือ **อาตาปี สัมปชาโน สติมา** ได้แก่ **ความเพียร** ใน**สัมมัปปธาน ๔ ปัญญา** ใน

สัมปชัญญะ ๔ และ**สติในสติปัฏฐาน ๔** ไม่ใช่สติโดยทั่วไป (อปิลาปนลักขณาสติ) เป็นที่น่าสังเกตว่า ขณะเริ่มเจริญมัค (สติปัฏฐาน) มีองค์มัคร่วมประกอบด้วย ๓ องค์เท่านั้น ไม่ได้จัดสมาธิ (เอกัคคตา) ร่วมด้วย แต่สมาธินั้นก็ประกอบอยู่ทุกขณะจิต อยู่ในฐานะขณิกสมาธิ ยังไม่ต้องการอุปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิ เพราะสติปัฏฐานเพื่อให้วิปัสสนาญาณเกิดขึ้น ไม่ใช่ประสงค์จะทำฌานให้เกิดขึ้น แต่ปัจจุบันนี้ส่วนมาก นิยมทำสมาธิกันโดยมาก เพราะเข้าใจว่าเป็นการเจริญวิปัสสนา จึงไม่ตรงกับหลักคำสอนในพุทธศาสนา ที่ให้ทำ**วิปัสสนาธุระ**

ฉะนั้นความสำคัญของวันอาสาฬหบูชานี้จึงอยู่ที่

๑. เป็นวันที่พระพุทธเจ้า ประกาศตั้งพระพุทธศาสนา

๒. เป็นวันที่พระพุทธเจ้า แสดงปฐมเทศนา

๓. เป็นวันที่เกิดพระอริยสงฆ์องค์แรกในพุทธศาสนา

๔. เป็นวันที่พระรัตนตรัยครบทั้ง ๓ ประการ คือมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ครบบริบูรณ์ **ความสำคัญยิ่งของวันอาสาฬหบูชาอยู่ที่พุทธบริษัทได้รู้จักข้อปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์** ว่า **การเจริญสติปัฏฐาน** กับการ**เจริญวิปัสสนาเป็นอย่างเดียวกัน** และ**การเจริญสติปัฏฐาน ก็เป็นการเจริญศีล สมาธิ ปัญญาไปพร้อมกัน** และ**การเจริญสติปัฏฐาน** ก็คือ **การเจริญมัค ๘** ซึ่งเป็นการเจริญ**มัชฌิมาปฏิปทา** ด้วย

ถ้าวันอาสาฬหบูชาไม่มีการแสดงปฐมเทศนา โลกนี้ก็ว่างจากพุทธศาสนามาจนถึงทุก

วันนี้ แต่ด้วยพระมหากรุณาของพระสัมมาสัม-สัมพุทธเจ้า โลกจึงไม่ว่างจากพุทธศาสนา ให้พุทธบริษัทได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ บรรลุเป็นพระอริยบุคคล หลุดพ้นจากวัฏฏทุกข์ได้

สำหรับพวกเราที่ยังไม่บรรลุอริยสัจธรรม ก็ยังมีโอกาสได้ศึกษา และปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธองค์ เป็นการสั่งสมปัญญาบารมีในพุทธศาสนากันสืบต่อไปได้

คติธรรม

โดย ***อ. สนั่น กรรณวัฒน์***

ปญฺจิมานิ ภิกฺขเว ฐานานิ อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพานิ อิตฺถิยา วา ปุริเสน วา คหฏฺเจน วา ปพฺพชิเตน วา กตมานิ ปญฺจ ชราธมฺโมมฺหิ ชรํ อนตีโตติ อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ อิตฺถิยา วา ปุริเสน วา คหฏฺเจน วา ปพฺพชิเตน วา พฺยาธิธมฺโมมฺหิ พยาธึ อนตีโตติ อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ อิตฺถิยา วา ปุริเสน วา คหฏฺเจน วา ปพฺพชิเตน วา มรณธมฺโมมฺหิ มรณํ อนตีโตติ อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ อิตฺถิยา วา ปุริเสน วา คหฏฺเจน วา ปพฺพชิเตน วา สพฺเพหิ เม ปิเยหิ มนาเปหิ นานาภาโว วินาภาโวติ อภิณฺหํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ อิตฺถิยา วา ปุริเสน วา คหฏฺเจน วา ปพฺพชิเตน วา กมฺมสฺสโกมฺหิ กมฺมทายาโท

กมฺมโยนิ กมฺมพนฺธุ กมฺมปฏิสรโณ ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา ตสฺส ทายาโท ภวิสฺสามีติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ฐานะ ๕ ประการนี้ อันสตรี บุรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิต ควรพิจารณาเนืองๆ ๕ ประการเป็นไฉน คือ สตรี บุรุษ คฤหัสถ์ หรือบรรพชิต ควรพิจารณาเนืองๆ ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ ๑ เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้ ๑ เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ ๑ เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น ๑ เรามีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง จักทำกรรมใด ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เราจักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น ๑

(พุทธภาษิต จาก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ฐานสูตร ข้อ ๕๗)

อันฐานะ	ทั้งห้านี้	ได้มีมา
พระศาสดา	ได้ตรัส	ดำรัสไว้
จึงควรนำ	มาพินิจ	คิดในใจ
ก็จะได้	ผลงาม	ตามเป็นจริง
ข้อที่หนึ่ง	ให้คำนึง	ถึงความแก่
ก็จะแก้	เมาในวัย	ได้อย่างยิ่ง
ไม่ประมาท	นั้นล้ำเลิศ	ประเสริฐจริง
ไม่ควรนิ่ง	ควรรีบทำ	ในความดี
ข้อสองสาม	ตามคิดถึง	ซึ่งเจ็บตาย
ไม่สบาย	ต้องลำบาก	ยากเต็มที่
ควรทำแต่	บุญกุศล	มีผลดี
ในชีวี	จะมีสุข	ทุกคืนวัน
ข้อสี่ไซร้	ให้คิดถึง	ความพลัดพราก
จะต้องจาก	เราไป	ไม่สุขสันต์
คิดไว้ก่อน	ไม่เดือดร้อน	เพราะรู้ทัน
แล้วขยัน	หมั่นทำดี	ทุกที่ไป
ข้อที่ห้า	คือเรื่องกรรม	ควรนำคิด
กรรมถูกผิด	มีอยู่	ควรรู้ไว้
เว้นกรรมชั่ว	ทำกรรมดี	มีวินัย
ก็จะได้	พ้นทุกข์	เป็นสุขเอย

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสฐานสูตรไว้ในเบื้องต้นเช่นนี้แล้ว พระองค์ได้ทรงอธิบายขยายความออกไปอีกมิใช่น้อย ในที่นี้จะขอขยายความอีกพอสมควร ท่านที่ประสงค์จะทราบว่าพระองค์แสดงไว้อย่างไร ก็ขอให้ไปดูในฐานสูตรนั้นได้

การอธิบายขยายความของผู้เรียบเรียงจะถือเอาตามแนวที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เป็นสำคัญ การพิจารณาว่าเราจะต้องแก่ ก็เพื่อจะได้ละความเมาในวัย ความเมาในวัยคือคิดว่าเราเป็นหนุ่มเป็นสาว ไม่ได้คิดว่าเราจะต้องแก่เลย ความเมาในวัยเป็นเหตุให้เกิดความประมาทและกระทำทุจริต กระทำความชั่วต่างๆ ได้ เมื่อได้มาพิจารณาว่าเราจะต้องแก่แล้ว จะเกิดความไม่ประมาท และรีบทำความดีก่อนที่ความแก่จะมาถึง เพราะแก่แล้วทำความดีก็ไม่ค่อยสะดวกไม่เหมือนตอนที่ตนเป็นหนุ่มเป็นสาว ให้พิจารณา

ถึงความเจ็บป่วย เพื่อจะละความเมาในความไม่มีโรค และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ก็คล้ายกับการพิจารณาถึงความแก่นั่นเอง ส่วนการพิจารณาถึงความตาย เป็นการเจริญกรรมฐานคือมรณา-นุสสติ ทำให้ละความเมาในชีวิต ทำให้ไม่ประมาทและรีบทำความดีเสียก่อนที่ความตายจะมาถึง สำหรับการพิจารณาว่าเราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจนั้น ก็เพื่อมิให้เราพอใจติดใจในสิ่งนั้น เพราะการพอใจติดใจจะทำให้เราต้องเสียใจเมื่อของที่รักนั้นมาพลัดพรากจากไป ดังธรรมภาษิตว่า **ปิยโต ชายตี โสโก ความเศร้าโศกเกิดจากความรัก** ยิ่งรักมากความเศร้าโศกเสียใจก็จะมากด้วย แต่ถ้าเราได้พิจารณาว่าเราจะต้องพลัดพรากจากของรักไว้ก่อนแล้ว เราก็จะได้ไม่เสียใจเมื่อของนั้นมาพลัดพรากจากไป

ข้อสุดท้าย ให้พิจารณาว่า เรามีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่ง กรรมคือการกระทำ กรรมมีทั้งดีและชั่ว คำว่า มีกรรมเป็นของตน อรรถกถาขยายความว่า คือเป็นของมีอยู่ของตน เราเป็นทายาทของกรรม คือมีกรรมเป็นมรดก คือเป็นสมบัติของเราที่เราจะต้องได้รับ มีกรรมเป็นกำเนิด คือเป็นเหตุเกิดของเรา ถ้าเราทำกรรมดีก็จะเกิดในภูมิที่ดี ที่เรียกว่าสุคติ-ภูมิ ได้เกิดเป็นมนุษย์ หรือเทวดา ถ้ากรรมชั่วก็จะนำไปเกิดในทุคติภูมิ หรืออบายภูมิ เป็นสัตว์นรก ดิรัจฉาน เปรต และอสุรกาย มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ คือกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ของเรา มีกรรมเป็นที่พึ่ง คือต้องรับผลของกรรม กรรมดีก็มีผลเป็นความสุข ดังธรรมภาษิตว่า **สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย การสั่งสมบุญ นำความสุขมาให้** สำหรับกรรมชั่วก็จะมีผลเป็นความทุกข์ ดังธรรมภาษิตว่า

ทุกฺโข ปาปสฺส อุจฺจโย การสั่งสมบาป นำทุกข์มาให้ เมื่อได้พิจารณาให้ทราบทั้งกรรมดีและชั่ว ทั้งเหตุและผลครบถ้วนแล้ว ก็จะเป็นเหตุให้ไม่ประมาท และพยายามเว้นจากกรรมชั่ว กระทำกรรมที่ดี ด้วยกาย วาจา และใจ ก็จะเป็นเหตุให้ได้รับผลดีมีความสุขในชาตินี้ ชาติหน้า ชาติต่อๆ ไป ตลอดถึงบรรลุมรรค ผล พระนิพพานได้

สรุปความว่า บุรุษหรือสตรี คฤหัสถ์หรือบรรพชิต เมื่อได้มานึกคิดพิจารณาฐานะทั้ง ๕ อย่างแล้ว ก็จะทำให้ละความเมาทั้ง ๓ อย่าง คือ เมาในวัย ในความไม่มีโรค และในชีวิต และละความรักความติดใจ ตลอดถึงมีความรู้เรื่องกรรมเป็นอย่างดี ก็จะทำให้เกิดความไม่ประมาท เว้นจากอกุศลต่างๆ และบำเพ็ญกุศลให้สมบูรณ์ ก็จะทำให้ได้รับความสุข พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

ส. กรรณวัฒน์

จากมิลินทปัญหา
เรื่องเจตนาลักขณปัญหา

โดย *อ. นิตยา ปรีชายุทธ*

ม. พระคุณเจ้านาคเสน เจตนามีอะไรเป็นลักษณะ

น. ขอถวายพระพรมหาบพิตร เจตยิต ลกฺขณา เจตนา อภิสงฺขารลกฺขณา จ เจตนามีความจงใจเป็นลักษณะ มีการปรุงแต่งเป็นลักษณะ

ม. ขอท่านจงกระทำอุปมา

น. ขอถวายพระพร เปรียบเหมือนว่าบุรุษบางคนปรุงยาพิษ แล้วก็ดื่มเองด้วย ให้คนอื่นดื่มด้วย บุคคลบางคนในโลกนี้มีเจตนาจงใจ

ม. = พระเจ้ามิลินท์ จะใช้คำว่า พระคุณเจ้า

น. = พระนาคเสน จะใช้คำว่า พระมหาบพิตร

กระทำอกุศลกรรม หลังจากกายแตกทำลายตายไป ก็ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรกฉันนั้นเหมือนกัน

หรือบุรุษบางคนปรุงเนยใส เนยข้น น้ำนม น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ให้มีรสเดียวกัน แล้วก็ดื่มเองด้วย ให้คนอื่นดื่มด้วย ตัวเขาเองนั้นก็เป็นสุข แม้คนอื่นก็สุขด้วยฉันใด บุคคลบางคนในโลกนี้ มีเจตนาทำกุศลกรรม หลังจากกายแตกทำลายไป ก็ย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ บุคคลที่ทำเยี่ยงอย่างเขาก็จะได้ดีสู่สุคติ โลกสวรรค์ด้วย

เจตนานี้เกิดกับจิตทุกดวงเป็นสาธารณะแก่จิตทุกดวงทุกประเภท เจตนามีการปรุงแต่งเป็นลักษณะ ดังนี้แล.

พระกุมารกัสสปเถระ

ภิกษุสาวกผู้เลิศด้านแสดงธรรมได้วิจิตร

โดย *อ. นิตยา ปรีชายุทธ*

⊙ อดีตชาติสมัยพระพุทธเจ้าปทุมุตตระ

ในสมัยพระพุทธเจ้าปทุมุตตระพระองค์นั้น พระเถระนี้เกิดในตระกูลพราหมณ์ เจริญวัยรู้เดียงสาแล้ว วันหนึ่งขณะกำลังฟังธรรมจากพระศาสดา ท่านได้เห็นพระพุทธเจ้าทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะด้านกล่าวธรรมอันวิจิตร ท่านปรารถนาตำแหน่งนั้น จึงตั้งปณิธานและกระทำบุญจนตลอดชีวิต แล้ววนเวียนไปในมนุษย์และเทวโลก

(อปทาน.อ. ๙/๒๗๑)

พระกุมารกัสสปเถระเล่าไว้ภายหลังเป็นพระอรหันต์แล้วว่า...

ครั้งนั้น *เราเป็นพราหมณ์มีชื่อเสียงโด่งดัง รู้จบไตรเพท เที่ยวไปในที่พักสำราญกลางวัน ได้พบพระผู้มีพระภาคเจ้า (ปทุมุตตระ) ผู้นำของโลกกำลังทรงประกาศสัจจะ ๔ ยังมนุษย์พร้อมด้วยทวยเทพให้ตรัสรู้ กำลังทรงสรรเสริญพระสาวกของพระองค์ผู้กล่าวธรรมกถาวิจิตรอยู่ในหมู่มหาชน*

เราชอบใจ (การสรรเสริญพระสาวกนั้น) จึงได้นิมนต์พระตถาคต แล้วประดับประดาปะรำให้สว่างไสวด้วยรัตนะนานาชนิด ด้วยผ้าที่ย้อมด้วยสีต่างๆ นิมนต์พระองค์และพระสงฆ์ให้เสวยและฉันโภชนะมีรสเลิศต่างๆ ในปะรำนั้น ตลอด ๗ วัน

แล้วถวายบูชาด้วยดอกไม้ที่สวยงามต่างๆ จากนั้นหมอบลงแทบพระบาท ปรารถนาฐานันดรนั้น

ครั้งนั้น พระมุนีผู้ประเสริฐได้ตรัสว่า จงดูพราหมณ์นี้ ผู้มีปากและตาเหมือนดอกปทุม มากด้วยความปรีดาปราโมทย์ มีกายและใจฟูขึ้นเพราะความโสมนัส นำความร่าเริงมา มีดวงตาเบิกกว้าง มีความปรารถนาในศาสนาของเรา เขาหมอบลงแทบบาทมูลของเรา มีความประพฤติมั่น มีใจโสมนัส ปรารถนาฐานันดรคือการกล่าวธรรมกถาอันวิจิตร

*ในกัปที่แสนจากกัปนี้ พระศาสดามีพระนามว่า **โคตมะ** จักสมภพในวงศ์ของพระเจ้าโอกกากราช จะเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ผู้นี้จักเป็นธรรมทายาทของพระศาสดาพระองค์นั้น จักมีนามว่า **กุมารกัสสปะ***

เพราะอำนาจดอกไม้และผ้าอันวิจิตรดุจรัตนะ เขาจักถึงความเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้กล่าวธรรมกถาอันวิจิตร

เพราะกรรมที่ทำไว้ดีแล้ว และเพราะการตั้งความปรารถนาไว้ เราละร่างมนุษย์แล้วได้ไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

(ดู ขุ.อป.ข้อ ๑๒๕)

⊙ เกิดเป็นลูกเนื้อร่วมชาติกับพระโพธิสัตว์

ในอดีตกาล พระเจ้าพรหมทัตแห่งกรุงพาราณสี มีพระอัธยาศัยชอบเสวยเนื้อสัตว์ มื้อใดไม่มีเนื้อก็จะไม่เสวย ทรงทำให้ประชาชนเสียการงาน ต้องทำตามพระราชดำรัสหาเนื้อไปส่งราชสำนัก

ประชาชนปรึกษากันว่า *"พระราชานี้ทรงทำพวกเราให้เสียการเสียงาน พวกเราควรวางเหยื่อของเนื้อ (กวางและสัตว์พันธุ์เดียวกับกวาง) ไว้ในพระราชอุทยาน จัดน้ำไว้ให้พร้อม แล้วช่วยกันต้อนเนื้อจำนวนมากเข้าไปไว้ในนั้น ปิดประตูมอบถวายให้พระราชาไปเลย"*

พวกเขาทั้งหมดได้ทำอย่างนั้นโดยปลูกผักให้เป็นอาหาร และจัดน้ำไว้ให้พวกมัน ล้อมรั้วอุทยานทำประตู จากนั้นถือบ่วงและอาวุธนานาชนิด เข้าป่าไล่ต้อนเนื้อไว้ในที่ประมาณ ๑ โยชน์

ครั้งนั้น *พระโพธิสัตว์เกิดเป็นพญาเนื้อชื่อนิโครธ* มีลักษณะสีทอง ดวงตางามเหมือนแก้วมณีกลม เขางามเหมือนเงิน ใบหน้าเหมือนกองผ้ากัมพลแดง ปลายเท้าหน้าและหลัง เหมือนตบแต่งด้วยน้ำครั่ง ขนหางเป็นเหมือนขนจามรี ร่างกายใหญ่ขนาดเท่าลูกม้า พญาเนื้อมีบริวาร ๕๐๐ ตัว อาศัยอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง

ไม่ไกลจากเนื้อฝูงนั้น ก็มีฝูงเนื้ออีก ๕๐๐ ตัว มี*พญาเนื้อชื่อสาขะ* (ต่อมาคือพระเทวทัต) เป็นผู้นำ เนื้อสาขะนี้ก็มีสีดังทองเช่นกัน

ฝูงเนื้อทั้งสองถูกพวกมนุษย์ต้อนไว้ตรงกลาง แล้วเปิดทางต้อนบังคับให้ฝูงเนื้อทั้งหมด

เข้าไปในพระราชอุทยาน ปิดประตูแล้วเข้าเฝ้ากราบทูลแด่พระราชาให้เสวยเนื้อของสัตว์เหล่านั้น

พระราชาทรงสดับคำถวายแล้ว เสด็จไปทอดพระเนตรฝูงเนื้อ ก็เห็นเนื้อสีทอง ๒ ตัว ทรงพระราชทานอภัยเนื้อทั้งสองตัวนั้น แต่เนื้อตัวอื่นถูกฆ่าวันละตัวให้พ่อครัวปรุงถวายพระราชา

พญาเนื้อโพธิสัตว์เรียกเนื้อสาขะมาตกลงว่าจะต้องสละเนื้อบริวารฝ่ายละวันๆ หนึ่งตัว ถึงวาระของเนื้อตัวใดก็จงไปนอนให้เจ้าหน้าที่ทุบหัว ไม่ต้องให้พวกมนุษย์ยิงเพราะจะทำให้ตัวอื่นๆ ได้รับบาดเจ็บ เนื้อสาขะตกลงตามนั้น

อยู่มาวันหนึ่ง ถึงวาระของเนื้อมีครรภ์แก่ตัวหนึ่งซึ่งเป็นบริวารของเนื้อสาขะ แม่เนื้อเข้าไปหาเนื้อสาขะแล้ววิงวอนว่า *“ข้าแต่นาย ข้าพเจ้ามีครรภ์* ***(ลูกในครรภ์ต่อมาคือพระกุมารกัสสปะ)*** *ขอให้ข้าพเจ้าคลอดลูกก่อน แล้วจะไปให้เขาฆ่าตามวาระ”*

เนื้อสาขะไม่ตกลงด้วย ไล่ให้ไปตายตามวาระ

⊙ รอดชีวิตเพราะพระโพธิสัตว์เสียสละตายแทน

แม่เนื้อจึงไปหาพระโพธิสัตว์ฯ ฟังแล้วคิดว่า *"ก็พระโพธิสัตว์ทั้งหลายในกาลก่อน เห็นทุกข์ของคนอื่นแล้วมิได้ห่วงใยชีวิตของตน"* กล่าวว่า *"เจ้าจงไปเถอะ เราจะเลื่อนวาระของเจ้าไปก่อน"*

แล้วพญาเนื้อโพธิสัตว์ก็ไปพาดหัวนอนบนที่ฆ่า พ่อครัวเห็นพญาเนื้อมานอนให้ฆ่า คิดว่าพญาเนื้อนี้ได้รับพระราชทานอภัย เหตุใดจึงมานอน ? จึงรีบไปกราบทูลแด่พระราชา

พระราชาเสด็จขึ้นรถไปที่นั้นพร้อมด้วยผู้ติดตาม ตรัสถามพญาเนื้อว่าเหตุใดจึงมานอนท่านได้รับพระราชทานอภัยแล้วมิใช่หรือ ?

พญาเนื้อนิโครธทูลว่า *"ข้าแต่มหาราช มี*

แม่เนื้อครรภ์แก่มากล่าวว่า ขอท่านจงให้วาระของฉันถึงแก่เนื้อตัวอื่นก่อน ข้าพระบาทไม่อาจโยนความตายของเนื้อตัวหนึ่งไปให้อีกตัวหนึ่งได้ จึงขอสละชีวิตของข้าพระบาทให้แก่แม่เนื้อตัวนั้น ขอพระองค์อย่าได้ทรงระแวงอะไรอย่างอื่นเลย”

ตรัสว่า *“ท่านสุวรรณมิคราช (พญาเนื้อสีทอง) แม้ในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย เราไม่เคยเห็นคนผู้เพียบพร้อมด้วยขันติ เมตตาและความเอ็นดูเช่นกับท่าน เราเลื่อมใสท่าน ลุกขึ้นเถอะ เราให้อภัยแก่ท่านและแม่เนื้อตัวนั้น”*

พญาเนื้อทูลว่า ข้าแต่พระผู้เป็นจอมคน เมื่อข้าพระบาททั้งสองได้อภัยแล้ว แต่เนื้อที่เหลือนอกนั้นล่ะจะทำอย่างไร? ตรัสว่า เราให้อภัยแก่เนื้อที่เหลือด้วย

ทูลว่าแล้วเนื้อที่ไม่ได้อยู่ในพระราชอุทยานล่ะ? ตรัสว่า เราก็ให้อภัยแก่เนื้อเหล่านั้นด้วย

ทูลว่า แล้วสัตว์ ๔ เท้า นอกนั้น..หมู่นก ..ปลา...

พระราชาทรงให้อภัยแก่หมู่สัตว์ทั้งหมด พญาเนื้อลุกขึ้น ให้พระราชาทรงดำรงอยู่ในศีล ๕ และแสดงธรรมแด่พระราชา

⊙ แม่เนื้อสอนลูกให้คบมิตรดี

แม่เนื้อตัวนั้นตกลูกออกมาเช่นกับช่อดอกไม้ ลูกเนื้อโตขึ้นแล้วได้ไปวิ่งเล่นใกล้เนื้อสาขะ แม่เนื้อเห็นแล้วไปห้ามลูก ขอให้ไปวิ่งเล่นที่ใกล้พญาเนื้อนิโครธแทน และให้โอวาทลูกว่า

"เจ้าหรือคนอื่นก็ตาม พึงคบหาแต่พญาเนื้อชื่อว่านิโครธเท่านั้น ไม่ควรเข้าไปอยู่ใกล้กับพญาเนื้อสาขะ

ความตายในสำนักพญาเนื้อนิโครธประเสริฐกว่า การมีชีวิตอยู่ในสำนักพญาเนื้อสาขะจะประเสริฐอะไร"

(ขุ.ชา.ข้อ ๑๒)

พระโพธิสัตว์ให้โอวาทมิให้หมู่เนื้อรุกราน รุกล้ำข้าวกล้าที่มนุษย์รักษา

(ดู ชาดก.อ.๓/๑/๒๓๓-๒๔๕)

พระกุมารกัสสปเถระกล่าวไว้ภายหลังว่า..

"เราท่องเที่ยวไปในภพน้อยภพใหญ่เหมือนตัวละครหมุนเวียนอยู่กลางเวทีเต้นรำ ฉะนั้น เราเป็นลูกของเนื้อ หยั่งลงในครรภ์แห่งแม่เนื้อครั้งนั้น เมื่อเราอยู่ในท้องมารดาของเรา ถึงเวรที่จะต้องถูกฆ่า มารดาของเราถูกเนื้อสาขะทอดทิ้ง จึงยึดเอาเนื้อนิโครธเป็นที่พึ่ง

มารดาของเราอันพญาเนื้อนิโครธช่วยให้พ้นจากความตาย ละทิ้งเนื้อสาขะแล้วตักเตือนเราผู้เป็นบุตรอย่างนี้ว่า ควรคบหาแต่เนื้อนิโครธเท่านั้น ไม่ควรเข้าไปคบหาเนื้อสาขะ...

ตัวเรา มารดาของเรา และหมู่เนื้อนอกนี้ มีพญาเนื้อนิโครธพร่ำสอน อาศัยโอวาทของเนื้อ

นิโครธพร่ำสอน อาศัยโอวาทของเนื้อนิโครธนั้น จึงได้ไปยังที่อยู่อาศัยในสวรรค์ชั้นดุสิตอันรื่นรมย์ ประหนึ่งว่าไปยังเรือนของตัวเองที่ทิ้งไปฉะนั้น”

(ขุ.อป.ข้อ ๑๒๕)

⊙ เป็นหนึ่งในเจ็ดภิกษุบนยอดเขาสมัยพระพุทธเจ้ากัสสปะ

พระกุมารกัสสปเถระเล่าไว้หลังจากบรรลุพระอรหัตแล้วว่า...

“เมื่อพระศาสนาของพระกัสสปธีรเจ้ากำลังถึงความสิ้นสูญอันตรธาน เราได้ขึ้นภูเขาอันล้วนด้วยหิน บำเพ็ญเพียรตามคำสอนของพระพิชิตมาร”

(ขุ.อป.ข้อ ๑๒๕)

อรรถกถาเล่าเพิ่มว่า ในสมัยนี้ท่านเกิดในเรือนของผู้มีสกุล ต่อมาได้บวชแล้วบำเพ็ญสมณ

ธรรม มรณภาพแล้วเที่ยวไปในสุคติทั้งหลายอย่างเดียว

(อปทาน.อ.๙/๒๗๑)

ครั้งพระศาสนาของพระพุทธเจ้ากัสสปะเสื่อมลง (หลังเสด็จปรินิพพานแล้ว) ท่านได้เป็นหนึ่งในภิกษุ ๗ รูป พร้อมใจกันขึ้นเขาบำเพ็ญสมณธรรม มีศีลสมบัติดี มรณภาพแล้วเกิดในเทวโลก เสวยสมบัติอยู่หนึ่งพุทธันดร

(องฺ.อ.๑/๑/๔๓๖)

ภิกษุ ๗ รูปบนยอดเขาครั้งนั้น ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง เป็นพระอนาคามีรูปหนึ่ง (ต่อมาคือท้าวมหาพรหม) ๑ อีก ๕ รูป ต่อมาในกาลบัดนี้ คือ พระเจ้าปุกกุสาติ (ชาติล่าสุดสำเร็จเป็นพระอนาคามี) ๑ พระกุมารกัสสปะ ๑ พระสภิยะ ๑ พระทัพพมัลลบุตร ๑ และพระ-พาหิยทารุจีริยะ ๑

(อุทาน.อ.๑/๓/๑๓๓-๔)

⊙ ชาติสุดท้าย มารดาบวชเป็นภิกษุณีโดยไม่รู้ว่าตั้งท้อง

ถึงสมัยพระพุทธเจ้าโคตมะของพวกเรา พระเถระนี้เกิดในท้องของธิดาเศรษฐีคนหนึ่งในกรุงราชคฤห์

ลูกสาวเศรษฐีมีความประสงค์จะบวช (จะบวชเป็นสิกขมานาและภิกษุณีตามลำดับ) นางขออนุญาตบิดามารดาแล้วไม่ได้รับอนุญาตให้บวช แต่ได้ยกนางให้แก่บุรุษไป

ก่อนที่นางจะออกบวชนั้น นางอยู่ในสกุลสามี และพยายามทำให้สามียินดีเป็นที่รัก เมื่อมีโอกาสก็จะแสดงโทษของสรีระร่างกายเพื่อให้สามีเข้าใจธรรมดาของชีวิต เป็นต้นว่า...

"ถ้าว่าในภายในร่างกายนี้ จะพลิกกลับออกมาเป็นภายนอกได้แล้วละก็ บุคคลก็จะต้องยืนถือท่อนไม้คอยไล่หมู่กาและหมู่สุนัขแน่นอน"

สามีผู้ประเสริฐของนางเข้าใจ เห็นโทษของร่างกายนี้ ได้อนุญาตให้นางออกบวช นำนางไปสู่สำนักภิกษุณี โดยที่ทั้งสามีและนางไม่รู้เลยว่าได้ตั้งครรภ์อ่อนแล้ว

นางบวชในหมู่ภิกษุณีฝ่ายของพระเทวทัต ต่อมาครรภ์แก่จนปรากฏชัด พวกภิกษุณีเห็นแล้วไปแจ้งแก่พระเทวทัต พระเทวทัตตัดสินว่า *“นางภิกษุณีนี้ไม่เป็นสมณะ ต้องให้สึก”*

ภิกษุณีธิดาเศรษฐีนั้นเสียใจมาก คิดแย้งด้วยความมั่นใจว่าตนยังเป็นสมณะ

“เรามิได้บวชอุทิศพระเทวทัต แต่เราบวชอุทิศพระผู้มีพระภาคเจ้า”

อรรถกถาธรรมบทเล่าว่าเมื่อถูกพวกภิกษุณีถามว่า ท่านตั้งครรภ์หรือ ?

ภิกษุณีตอบว่า *“แม่เจ้า ดิฉันไม่ทราบเลยว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร แต่ศีลของดิฉันไม่ได้ด่างพร้อยเลย”*

พวกภิกษุณีนำนางไปหาพระเทวทัต เรียนว่า *"ภิกษุณีนางนี้บวชด้วยศรัทธา พวกเราไม่ทราบว่านางตั้งครรภ์มาก่อน ตอนนี้นางตั้งครรภ์แล้ว พวกดิฉันจะทำอย่างไรดี ?"*

พระเทวทัตคิดว่า *"พวกเรากำลังจะเสียชื่อเสียง ความเสียชื่อเสียงจงอย่าเกิดขึ้นแก่พวกนาง ภิกษุณีผู้ทำตามโอวาทของเราเลย"* จึงกล่าววินิจฉัยว่า *"พวกเธอจงให้นางสึกเสีย"*

ภิกษุณีผู้ตั้งครรภ์กล่าววิงวอนว่า *"แม่เจ้าทั้งหลาย อย่าให้ดิฉันฉิบหายเลย ดิฉันมิได้บวชเจาะจงพระเทวทัต ขอแม่เจ้าทั้งหลายจงนำดิฉันไปสู่พระเชตวัน ซึ่งเป็นสำนักพระศาสดาเถิด"*

ภิกษุณีเหล่านั้นนำนางไปสู่พระเชตวัน เข้าเฝ้ากราบทูลเรื่องนี้แด่พระศาสดา (อรรถกถาเถรคาถา ก็ว่าพวกภิกษุณีพานางไปทูลถามพระศาสดา)

พระพุทธเจ้าแม้ทรงทราบแล้วว่านางตั้งครรภ์ในเวลายังเป็นคฤหัสถ์ เป็นผู้บริสุทธิ์ก็จริงอยู่ แต่ทรงต้องการกระทำให้ทุกฝ่ายยอมรับ

ตรัสให้เชิญสกุลใหญ่ในกรุงสาวัตถีมาประชุม มีทั้งพระเจ้าปเสนทิโกศล ท่านมหาอนาถบิณฑิกเศรษฐี ท่านจูฬอนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขาอุบาสิกา และสกุลใหญ่อื่นๆ

จากนั้น ทรงมอบหมายให้ท่านพระอุบาลีเถระ (ผู้เลิศด้านพระวินัย) ด้วยพระดำรัสว่า

"เธอจงชำระเรื่องนี้ให้เป็นที่ยอมรับของพุทธบริษัท ๔"

พระอุบาลีเชิญนางวิสาขามาต่อหน้าพระพักตร์ ให้ช่วยตรวจดูครรภ์ นางวิสาขาให้คนล้อมภิกษุณีนั้นด้วยม่าน แล้วขอตรวจดูมือ เท้า สะดือ และหน้าท้อง นับเดือนและวันถี่ถ้วนแล้ว ทราบว่า *"นางมีครรภ์ในเวลายังเป็นคฤหัสถ์"* จึงบอกความนั้นแก่พระอุบาลี

ครั้งนั้น พระอุบาลีเถระประกาศความที่นางเป็นผู้บริสุทธิ์ ในท่ามกลางพุทธบริษัทว่า

“นางได้มีครรภ์ตั้งแต่ก่อนบวช ครรภ์ไม่มีอันตราย (ไม่เป็นอุปสรรค) นางบวชดีแล้ว”

พระศาสดาทรงสดับแล้ว ตรัสว่า *“อุบาลีวินิจฉัยอธิกรณ์ (เรื่องที่เกิดขึ้น) ถูกต้องดีแล้ว”* ทรงประทานสาธุการแก่พระเถระ

⊙ คลอดทารกเพศชาย พระราชาทรงชุบเลี้ยง

กาลต่อมา นางภิกษุณีรูปนั้นได้ให้กำเนิดทารกเพศชายมีรูปร่างงดงามดุจทองคำ นางได้เลี้ยงดูทั้งที่ยังเป็นภิกษุณีนั้นแหละ

วันหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จไปทำราชกิจใกล้สำนักภิกษุณี ทรงได้สดับเสียงทารกร้องไห้ ตรัสถามว่า *“เสียงอะไร ?”*

อำมาตย์ทูลว่า *“พระเจ้าข้า นางภิกษุณีรูปนั้นคลอดบุตรแล้ว นั่นเป็นเสียงลูกของนาง”*

พระราชาทรงดำริว่า *"การเลี้ยงดูทารกจะสร้างความกังวลใจให้แก่ภิกษุณี"*

พระราชาทรงขอนำเด็กนั้นไปเลี้ยงในพระราชวัง ทรงตั้งแม่นมหลายคนให้เลี้ยงดู ชนทั้งหลายตั้งชื่อเด็กนั้นว่า *"กัสสปะ"* และความที่ทารกเป็นเด็กที่พระราชาตรัสให้เลี้ยงดู ให้เครื่องอุปโภคบริโภค จึงรู้กันว่า *"กุมารกัสสปะ"* (เด็กชายกัสสปะที่พระราชาทรงชุบเลี้ยง) (ความตอนนี้เรียบเรียงควบทั้ง ๔ คัมภีร์ ดูที่มาท้ายเรื่อง)

พระกุมารกัสสปะเถระเล่าถึงที่มาแห่งชื่อของท่านภายหลังเป็นพระอรหันต์แล้วว่า ชื่อของท่านไปซ้ำกับพระมหากัสสปะเถระ จึงถูกเรียกให้ต่างไปว่า *"กุมารกัสสปะ"*

"บัดนี้เราเกิดในสกุลเศรษฐีในพระนครราชคฤห์ มารดาของเรามีครรภ์ ออกบวชเป็นภิกษุณี พวกภิกษุณีรู้ว่ามารดาของเรามีครรภ์ จึงนำไป

หาพระเทวทัต พระเทวทัตนั้นกล่าวว่า จงนาสนะ (ขับไล่) ภิกษุณีผู้ลามกนี้เสีย

ถึงในบัดนี้ มารดาบังเกิดเกล้าของเรา เป็นผู้อันพระพิชิตมารจอมมุนีทรงอนุเคราะห์ไว้ จึงได้ถึงความสุขในสำนักของภิกษุณี

พระเจ้าแผ่นดินพระนามว่าโกศลได้ทรงทราบเรื่องนั้น จึงทรงเลี้ยงดูเราไว้ด้วยเครื่องบริหารของกุมาร และตัวเรามีชื่อว่ากัสสปะเพราะอาศัยท่านพระมหากัสสปะเถระ เราจึงถูกเรียกว่ากุมารกัสสปะ

(ขุ.อป.ข้อ ๑๒๕)

⊙ อยากรู้ว่าพ่อแม่เป็นใคร

เด็กชายกัสสปะเจริญขึ้นเป็นเด็กน้อยวิ่งได้พูดได้ รู้ความแล้ว

วันหนึ่ง กัสสปะเล่นกับพวกเด็กๆ ในสนามเด็กเล่น และได้ทุบตีเด็กคนอื่นๆ พวกเด็ก

ที่ถูกรังแกพูดกันว่า *"พวกเราถูกคนไม่มีแม่ไม่มีพ่อทุบตี"*

กุมารกัสสปะจึงเข้าเฝ้าทูลถามพระราชาพระบิดาอุปถัมภ์ว่า *"ข้าแต่พระบิดา พวกเด็กๆ เขาว่าหม่อมฉันว่าเป็นคนไม่มีพ่อแม่ ขอจงตรัสบอกว่าแม่ของหม่อมฉันเป็นใคร ?"*

พระราชาตรัสว่า *"พวกแม่นมนั้นแหละเป็นแม่ของเจ้า"*

เด็กกัสสปะทูลว่า *"แม่ต้องไม่มีมากอย่างนี้ แม่ของหม่อมฉันจะต้องมีเพียงคนเดียว ขอพระองค์จงตรัสบอกมาเถิด"*

พระราชาทรงดำริว่า *"เราไม่อาจลวงเด็กคนนี้ได้"*

จึงตรัสบอกความจริงว่า *"แม่ของเจ้าเป็นภิกษุณี ตัวเจ้าเรานำมาจากสำนักภิกษุณี"*

เด็กน้อยเกิดความสลดใจด้วยเหตุที่รู้ความจริงนี้ ตัดสินใจในทันทีว่า

“ข้าแต่พระบิดา ขอพระองค์ทรงให้หม่อมฉันบวชเถิด”

พระราชาทรงรับว่า *“ดีล่ะ พ่อ”*

(ธ.อ.๓/๒๐๕)

⊙ บวชเป็นสามเณร ได้ชื่อใหม่ว่า “กุมาร”

ในกาลต่อมา พระราชาทรงให้พวกนางนมจัดแจงตกแต่งประดับประดาให้พระกุมาร แล้วนำไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยสักการะเป็นอันมาก เด็กกราบทูลขอบรรพชา และได้รับการบวช (เป็นสามเณรแล้ว)

เพราะท่านบวชในเวลาที่ยังเป็นเด็ก และมีปัญหาเกิดขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสให้พวกภิกษุไปเรียก *“กัสสปะ”* มา หรือตรัสสั่งว่า พวกเธอจงนำผลไม้นำของเคี้ยวนี้ให้แก่กัสสปะ

พวกภิกษุทูลถามว่า *“กัสสปะไหน พระเจ้าข้า?”* (ก็ตรัสว่ากัสสปะที่เป็นเด็ก) เมื่อเวลาผ่าน

ไป ท่านจึงปรากฏชื่อว่า *"กุมารกัสสปะ"* เพราะเป็นบุตรที่พระราชาทรงชุบเลี้ยง (อปทาน. อ.๙/๒๗๒-๓) คือเรียกให้ต่างจากพระมหากัสสปะ

อรรถกถาเอกนิบาต เล่าว่า

(๑) เมื่อพวกภิกษุทูลถามว่า กัสสปะองค์ไหน พระเจ้าข้า ?

ตรัสว่า *"กุมารกัสสปะ กัสสปะองค์เด็กนะสิ"* ท่านจึงได้รับชื่อตั้งแต่นั้นมา แม้แก่เฒ่าแล้ว คนก็ยังเรียกกันว่ากุมารกัสสปะ

(๒) อีกนัยหนึ่ง เพราะคนทั้งหลายจำกันว่า ท่านเป็นผู้ที่พระราชาทรงชุบเลี้ยงมาก็มี *(อง.อ.๑/๑/๔๓๗)* จึงเรียกกันติดปากว่ากุมาร

ส่วนอรรถกถาธรรมบทว่า *"กุมารกัสสปะนั้นได้อุปสมบทแล้ว"* *(ธ.อ.๓/๒๐๕)*

ตอนนั้นยังไม่ทรงห้ามกุลบุตรที่มีอายุยังไม่ถึง ๒๐ ปีบวชเป็นพระภิกษุ แม้ท่านยังเป็นเด็กก็ยังได้รับการอุปสมบท

⊙ บรรลุพระอรหัต โดยมีมหาพรหมชี้แนะ

จำเดิมแต่บวชแล้ว ท่านก็บำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน และเล่าเรียนพระพุทธวจนะ แต่ก็ยังไม่ได้บรรลุอริยธรรม

ระหว่างนั้น ท้าวมหาพรหมอนาคามีในชั้นสุทธาวาส (ตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้ากัสสปะ) ผู้เคยเป็นสหายบำเพ็ญสมณธรรมร่วมกันบนยอดเขา รู้เห็นความประพฤติของท่านแล้วคิดว่า *"เราจักชี้ทางวิปัสสนา แนะอุบายเพื่อให้ท่านบรรลุมรรคผล"* แล้วจึงแต่งปัญหาขึ้น ๑๕ ข้อ แล้วไปบอกแก่พระกุมารกัสสปะขณะอยู่ในป่าอันธวันเพื่อให้นำปัญหาไปทูลถามพระพุทธเจ้า

ต่อมา ท่านได้นำ**ปัญหา ๑๕ ข้อ** ไปกราบทูลถาม พระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบปัญหาเหล่านั้น พระกุมารกัสสปะกำหนดคำตอบในปัญหาเหล่านั้นทั้งหมดแล้วยังวิปัสสนาให้เกิด ก็ได้บรรลุพระ

อรหัต *(อปทาน.อ.๙/๒๗๓: เถร.อ.๒/๑๙๑)* คือออกจากป่าไปทูลถาม แล้วกลับมาปฏิบัติธรรมยังที่เดิม

อรรถกถาเอกนิบาต เล่าว่า มหาพรหมเห็นท่านกำลังเจริญวิปัสสนาแล้วไม่คืบหน้า จึงผูกปัญหา ๑๕ ข้อ แล้วมาปรากฏกายในที่อยู่ของพระกุมารกัสสปะต่อจากเวลาเที่ยงคืน ท่านเห็นแสงสว่างแล้วถามว่าใครอยู่ที่นั่น ? ตอบว่า เราคือพรหมผู้เคยกระทำสมณธรรมกับท่านมาแต่กาลก่อน เราบรรลุอนาคามิผลแล้วบังเกิดในพรหมโลกชั้นสุทธาวาส

พระกุมารกัสสปะถามว่าท่านมาเพื่ออะไร? มหาพรหมจึงบอกเหตุที่มา และขอให้ท่านเรียนปัญหา ๑๕ ข้อเหล่านั้น กล่าวว่า *"เมื่อราตรีสว่างแล้วท่านก็จงไปเข้าเฝ้าพระตถาคต ถวายบังคมแล้วทูลถาม เพราะว่าปัญหาเหล่านี้มีเพียงพระตถาคตเท่านั้นที่จะแก้ได้"* แล้วกลับไปพรหมโลกตามเดิม

วันรุ่งขึ้น พระกุมารกัสสปะเข้าไปเฝ้าถวายบังคมแล้วกราบทูลถามปัญหาเหล่านั้น พระศาสดาตรัสตอบปัญหาแล้ว ท่านรู้คำตอบแล้วไปอยู่ในป่าอันธวันเจริญวิปัสสนาก็ได้บรรลุพระอรหัต

(อง.อ.๑/๑/๔๓๘)

⊙ ปัญหาว่าด้วยเรื่องจอมปลวก (วัมมิกะ)

บาลีมัชฌิมนิกายเล่าว่า ขณะที่พระกุมารกัสสปะอยู่ในป่าอันธวัน กรุงสาวัตถี แคว้นโกศล มีเทวดาองค์หนึ่ง (อรรถกถาว่าเป็นมหาพรหม) มีแสงสว่างเข้ามาหา ยืนอยู่แล้วกล่าวกับท่านพระกุมารกัสสปะว่า...

"ข้าแต่ภิกษุ จอมปลวกนี้พ่นควันตอนกลางคืน ลุกโพลงตอนกลางวัน มีพราหมณ์ได้กล่าวว่า พ่อคนที่มีปัญญา (สุเมธะ) เจ้าจงเอาศัสตราไปขุดดู (จอมปลวก) คนผู้มีปัญญานำ

ศัสตราไปขุด ก็ได้เห็นลิ่มสลัก จึงเรียนว่า พบลิ่มสลักขอรับ

พราหมณ์กล่าวว่า เจ้าจงยกลิ่มสลักออกแล้วขุดต่อไป,คนผู้มีปัญญาขุดลงไปก็ได้เห็นอึ่งอ่าง เรียนว่า มีอึ่งอ่างขอรับ พราหมณ์ให้จับอึ่งอ่างออก แล้วขุดต่อ คนผู้มีปัญญาขุดลงไปได้เห็นทาง ๒ แพร่ง...พราหมณ์ให้ขุดต่อก็พบเปือกตม (บางที่แปลไว้ว่าหม้อกรองน้ำด่าง)....ยกออก แล้วขุดต่อก็เห็นเต่า....จับเต่าออกแล้วขุดต่อก็พบเขียง...เห็นชิ้นเนื้อ...เห็นนาคขอรับ

พราหมณ์กล่าวว่า เจ้าอย่าเบียดเบียนนาคเลย จงทำความนอบน้อมต่อนาคเถิด

ข้าแต่ภิกษุ ท่านพึงไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วทูลถามปัญหา ๑๕ ข้อเหล่านี้ ท่านพึงทรงจำปัญหาเหล่านั้น ตามที่ทรงพยากรณ์

ข้าแต่ภิกษุ เราไม่เห็นบุคคลในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อม

ทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ ที่จะยังจิตให้ยินดีด้วยคำพยากรณ์ปัญหาเหล่านั้น นอกจากพระตถาคตหรือสาวกของพระตถาคต หรือเพราะฟังจากสำนักนี้”

ครั้นกล่าวจบแล้ว เทวดานั้นได้หายไปจากที่นั้น

⊙ ทูลถาม-ตรัสตอบปัญหา ๑๕ ข้อ

วันรุ่งขึ้น ท่านพระกุมารกัสสปะเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ถวายอภิวาทแล้วนั่ง แล้วกราบทูลเรื่องเมื่อคืนให้ทรงทราบ จากนั้นกราบทูลถามปัญหาและพระพุทธเจ้าตรัสตอบเป็นลำดับ ดังนี้

๑. อะไรหนอชื่อว่าจอมปลวก ?

ตรัสตอบว่าจอมปลวกเป็นชื่อของร่างกายนี้อันประกอบด้วยมหาภูตรูปทั้ง ๔ ซึ่งมีมารดาบิดาเป็นแดนเกิด เจริญขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องดูแล ต้องนวดเฟ้น มีการแตกทำลาย

และกระจัดกระจายไปเป็นธรรมดา

๒. อย่างไร จึงเรียกว่าพ่นควันตอนกลางคืน ?

ตรัสตอบว่า การที่บุคคลขะมักเขม้นทำการงานในกลางวัน แล้วยังนำไปตรึกตรองถึงอีกในเวลากลางคืน

๓. อย่างไร จึงเรียกว่าลุกโพลงตอนกลางวัน ?

ตรัสตอบว่า การที่บุคคลตรึกตรองถึงการงานในเวลากลางคืน แล้วลงมือทำด้วยกายและวาจาในเวลากลางวัน

๔. พราหมณ์คือใคร ?

ตรัสตอบว่า พราหมณ์นั้นคือพระตถาคต-อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

๕. คนผู้มีปัญญาดี (สุเมธะ) คือใคร ?

ตรัสตอบว่า คือภิกษุผู้ที่ยังเป็นพระเสขะ (พระอริยะที่ยังไม่ถึงความเป็นพระอรหันต์)

๖. ศัสตราคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คืออริยปัญญา (ปัญญาอันประเสริฐ)

๗. การขุดคืออย่างไร ?

ตรัสตอบว่า คือการปรารภความเพียรสม่ำเสมอ

๘. ลิ่มสลักคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คืออวิชชา (ความไม่รู้อริยสัจ ๔)

๙. อึ่งอ่างคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คือความโกรธ ความคับแค้นใจ

๑๐. ทาง ๒ แพร่งคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คือวิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย)

๑๑. เปือกตมคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คือนิวรณ์ (เครื่องรบกวนจิต) ๕ คือ กามฉันท์ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ และวิจิกิจฉา

๑๒. เต่าคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คืออุปาทานขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

๑๓. เขียงคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คือกามคุณ ๕ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าใคร่ น่าปรารถนา

๑๔. ชิ้นเนื้อคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คือนันทิราคะ (ตัณหาทำให้กำหนัดเพลินใจ)

๑๕. นาคคืออะไร ?

ตรัสตอบว่า คือพระขีณาสพ (พระผู้สิ้นอาสวะกิเลสหมายถึงพระอรหันต์)

จบแล้ว พระกุมารกัสสปะมีใจชื่นชมยินดีเพลิดเพลินภาษิตของพระองค์

รวมคำอธิบายว่า...

คนผู้มีปัญญาดี จงใช้ปัญญาที่เหมือนดัง

ศัสตรา ยกลิ่มสลักขึ้น คือ จงละอวิชชาเสีย จงขุดมันขึ้นเสีย จงใช้ปัญญายกอึ่งอ่างขึ้น คือจงละความคับแค้นด้วยอำนาจความโกรธเสีย

จงใช้ปัญญาทำลายทาง ๒ แพร่ง คือ วิจิกิจ-ฉา จงยกหม้อใส่เปือกตมออก ยกเต่าคืออุปาทานขันธ์ ๕ ออกไป จงละกามคุณ ๕ ละนันทิราคะ จงหยุดเถิด อย่าเบียดเบียน จงทำความนอบ-น้อมต่อนาค

(ดู ม.มู.ข้อ ๒๘๙-๒๙๑ วัมมิกสูตรว่าด้วยจอมปลวก)

อรรถกถาว่า พระสูตรนี้ได้เป็นกรรมฐานของพระเถระด้วยประการฉะนี้

พระเถระทำพระธรรมเทศนานี้ให้เป็นกรรมฐาน เจริญวิปัสสนา บรรลุพระอรหัต *(ม.อ.๑/๒/๓๔๖)*

หลังฟังพระธรรมเทศนาแล้ว ต่อมาท่านก็ได้บรรลุพระอรหัต ดังที่ท่านเล่าว่า "เพราะได้สดับพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า

กายเป็นเช่นเดียวกับจอมปลวก จิตของเราจึงพ้นจากอาสวะกิเลส ไม่ถือมั่นด้วยอุปาทานโดยประการทั้งปวง” *(ขุ.อป.ข้อ ๑๒๕)*

⊙ ภิกษุณีผู้เป็นมารดาบรรลุพระอรหัตเช่นกัน

นับตั้งแต่พระราชารับบุตรชายไปชุบเลี้ยง ภิกษุณีผู้เป็นมารดาก็มีแต่ความเสียใจ คิดถึงบุตรมีน้ำตาไหลตลอด ๑๒ ปี (เท่ากับว่า ช่วงอายุที่พระกุมารกัสสปะได้รับบรรพชาอุปสมบทนั้นท่านมีอายุไม่เกิน ๑๒ ปี) นางมีทุกข์จากความพลัดพราก

วันหนึ่ง นางเที่ยวไปบิณฑบาตตามถนน ได้เห็นพระกุมารกัสสปะผู้เป็นบุตรชายเดินบิณฑบาตอยู่ จึงวิ่งเข้าไปหาร้องเรียกว่า *“ลูก ลูก”* เข้าไปจะจับกายพระเถระ แต่ซวนเซล้มลงเสียก่อน

นางมีน้ำนมไหลออกจากถัน มีจีวรเปียก ลุกขึ้นจับพระเถระไว้

พระเถระคิดว่า *"ถ้าเรายังพูดถ้อยคำดีๆ กับมารดาต่อไป แม่ก็คงเศร้าใจอยู่อย่างนี้ เราจะพูดคำกระด้าง ให้แม่ตัดใจออกจากความคิดเศร้าโศก"* ที่นั้นท่านจึงกล่าวว่า *"นี่ท่าน ท่านเที่ยวทำอะไรอยู่ ทำไมยังไม่อาจตัดจากความรักลูกได้"*

ภิกษุณีผู้เป็นมารดาฟังแล้วคิดว่า *"โอ ถ้อยคำของลูกช่างหยาบคาย"* จึงถามซ้ำว่า *"พ่อ พ่อพูดอะไร ?"*

พระเถระก็พูดคำเดิมอีก นางคิดว่า *"เราร้องไห้มาตลอด ๑๒ ปี เพราะลูกคนนี้ แต่เขามีหัวใจแข็งกระด้าง จะประโยชน์อะไรที่เราจะนึกถึงเขา"*

แล้วตัดใจจากความเสน่หา บรรลุพระอรหัตในวันนั้นนั่นเอง

(ธ.อ.๓/๒๐๖)

(ต่อฉบับหน้า)

สังสารวัฏ

โดย... ปรีชา ธีระศรี

พุทธศาสนิกชนที่ใฝ่ในธรรมอยู่บ้าง คงจะเคยได้ยินคำว่า **สังสารวัฏ** และส่วนมากย่อมจะเข้าใจในความหมายของคำนี้ **สังสารวัฏ** เป็นภาษาบาลี **สังสาร** หมายถึงการท่องเที่ยว **วัฏ** หมายถึงการวนเวียน **สังสารวัฏ** จึงหมายถึงการท่องเที่ยวไปที่มีลักษณะเป็นวงกลม เราเข้าใจกันโดยทั่วไป หมายถึงการเวียนว่ายตายเกิดนั่นเอง

บุคคลเป็นอันมากทีเดียวที่เข้าใจว่า เกิดมาตายแล้วก็สูญ เกิดมาหนเดียวและตายหนเดียวเท่านั้น ภพหน้าชาติหน้าไม่มี หรือนรก สวรรค์ไม่มี มีแต่สวรรค์ในอก นรกในใจ ทั้งนี้ก็สุดแล้วแต่ว่าใครจะคิดอย่างไร แต่ความจริงมีอยู่อย่างไรก็มีอยู่อย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ก็ย่อมขึ้นอยู่

กับการศึกษาและอบรมของแต่ละบุคคล ซึ่งอบรมและศึกษามาแตกต่างกัน ย่อมจะมีความคิดเห็นโน้มเอียงไปตามที่ตนอบรมศึกษามา ซึ่งไม่เฉพาะในชาตินี้เท่านั้น ความเห็นผิดต่างๆ นั้น ย่อมเป็นทิฏฐานุสัยนอนเนื่องสืบมาแต่อดีต อย่างไรก็ตามถ้าในปัจจุบัน หากได้รับการศึกษาอบรมที่ถูกต้อง ความคิดเห็นนั้นย่อมอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามธรรมชาติแล้ว ตายแล้วต้องเกิด แต่คำว่า **เกิด** ก็ยังเป็นคำที่ถกเถียงกันอยู่เสมอว่า ใครไปเกิด ผู้ที่พูดเอาแต่ปรมัตถ์ แต่ไม่ได้จำกัดความหมายไว้ ก็ย่อมจะถกเถียงกันไม่มีที่สิ้นสุด เพราะอีกฝ่ายหนึ่งมุ่งหมายถึงบัญญัติ คือสัตว์บุคคลนั้นแหละไปเกิด บางคนเข้าใจแล้วว่า สัตว์บุคคลนั่นแหละไปเกิดอีก แต่ยังสงสัยว่า บุคคลนั้นเองหรือสัตว์ตัวนั้นเองไปเกิดหรือ เพื่อความเข้าใจในเรื่องนี้ ขอยกคำบาลีซึ่งพระอนุรุทธาจารย์กล่าวเอาไว้ว่า

ขนฺธานญฺจ ปฏิปาฏิ ธาตุอายตนานญฺจ

อพฺโพจฺฉินฺนํ วตฺตมานา สํสาโรติ ปวุจฺจติ

แปลว่า ลำดับของขันธ์ ธาตุ อายตนะ ที่เป็นไปโดยไม่ขาดสาย เรียกว่า **สังสาร**

ตามบาลีคาถานี้ ได้ให้ความหมายของคำว่า **สังสาร** ไว้ คือหมายถึงการสืบต่อของขันธ์ ธาตุ อายตนะนั่นเอง คำว่า ขันธ ธาตุ อายตนะนั้นไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล แต่เป็นนิสัตตนิชชีวะธรรม หมายถึง เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งปราศจากการเป็นสัตว์หรือชีวิต นั่นก็คือเป็นธรรมชาติของจิต เจตสิกและรูป ที่เราเรียกว่าเป็นรูปนามขันธ์ ๕ หมายถึงว่ามีแต่รูปนามเท่านั้นที่ไปเกิดในภพใหม่ การเกิดนั้นท่านเรียกว่าเป็นการสืบต่อคือปฏิสนธิ เป็นการสืบต่อจากภพเก่ามาสู่ภพใหม่ ดังนั้นผู้ที่พูดว่า ไม่มีใครเกิด แต่ที่ถูกแล้ว ก็มีแต่รูปนามขันธ์ ๕ หรือขันธ ธาตุ อายตนะเท่านั้น รูปนาม

นั้นเกิดดับอยู่ตลอดเวลา จึงอยู่ในสถานะที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา รูปนามนั้นจะต้องดับลงเสียก่อนในภพเก่า เพราะสิ้นเหตุปัจจัยคือกรรมได้หยุดผลิตสร้างรูปนาม แต่โดยเหตุที่ยังมีกรรมอื่นอีกมากมายที่ทำเอาไว้ทั้งในภพเก่านั้นเองและในภพที่ลึกๆ เข้าไป ได้เป็นเหตุปัจจัยสร้างรูปนามขึ้นมาอีกในภพใหม่ เพราะฉะนั้นรูปนามที่อุบัติขึ้นในภพใหม่ จึงไม่ใช่รูปนามเดิม แต่ก็สืบมาจากรูปนามเดิมนั่นแหละ ที่กรรมเก่าๆ ได้สร้างขึ้นมา เหมือนกับต้นมะม่วงในปัจจุบันนี้ไม่ใช่เกิดจากเมล็ดเก่า แต่เป็นต้นมะม่วงที่สืบต่อมาจากเมล็ดเก่าๆ นั่นเอง

ถ้าเราเข้าใจตามคาถาของท่านพระอนุรุทธาจารย์แล้ว ที่เรียกว่า **สังสาร** นั้นก็คือการสืบต่อของขันธ์ ธาตุ อายตนะนั่นเอง ความเข้าใจว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างชีวิตของคนและสัตว์นั้น จึงเป็นการผิดธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง เพราะ

ธรรมชาติในที่นี้หมายถึงจิต เจตสิกและรูปนั่นเอง ซึ่งจะต้องมีการเกิดดับสืบต่อกันอย่างไม่ขาดสาย แม้ระหว่างภพต่อภพ ตราบใดที่รูปนามขันธ์ ๕ นั้นยังเอิบอาบไปด้วยกิเลสตัณหา ซึ่งเป็นตัวสร้างรูปนามขึ้นมาแล้ว รูปนามขันธ์ ๕ ก็ยังจะต้องเกิดดับสืบต่อกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าพูดตามสมมติบัญญัติแล้ว ก็คือสัตว์บุคคลเกิดนั่นเอง

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ใหม่ๆ พระองค์ทรงตรัสเป็นปฐมวจนะว่า

เราแสวงหาช่างผู้ทำเรือนคืออัตตภาพอยู่ เมื่อไม่พบ เราได้ท่องเที่ยวไปแล้วสิ้นสงสารนับชาติมิใช่น้อย ความเกิดบ่อยๆ เป็นทุกข์ ดูก่อนช่างผู้ทำเรือนคืออัตตภาพ เราพบท่านแล้ว ท่านจักทำเรือนคืออัตตภาพของเราไม่ได้อีกต่อไป โครงบ้านทั้งหลายทั้งปวงของท่าน เราทำลายแล้ว ยอดแห่งเรือนคืออวิชชา เรารื้อแล้ว ฯลฯ

คำว่า **“ช่างผู้ทำเรือน” ช่าง** ในที่นี้ก็ได้แก่ **ตัณหา** โดยองค์ธรรมแล้วก็ได้แก่โลภเจตสิก คือความยินดีติดใจในอารมณ์ทั้ง ๖ ที่ผ่านทางมาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ซึ่งได้แก่กามตัณหา รูปตัณหา และอรูปตัณหา **เรือน** ในที่นี้ก็ได้แก่กายและใจของสัตว์ทั้งหลาย โดยตัณหานั้นเป็นผู้สร้างชีวิตของสัตว์ให้อุบัติบังเกิดขึ้นในกามภพบ้าง รูปภพบ้าง และอรูปภพบ้าง โดยการเกิดเป็นอบายสัตว์ เป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน มนุษย์ เทวดาและพรหม จะเห็นได้ว่า ตัวการที่สร้างชีวิตและสัตว์นั้น ก็คือตัวตัณหานั่นเอง หมายถึงความยินดีติดใจในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และความนึกคิดที่เกี่ยวกับกามคุณอารมณ์ หรือแม้แต่ความยินดีติดใจในการทำสมาธิจนได้ฌานแล้วไปเกิดในพรหมโลก ตัณหาจึงเป็นตัวการสร้างสัตว์ในภพภูมิต่างๆ เฉพาะสัตว์ต่างๆ ที่อยู่กับเราในมนุษย

โลกนี้มีมากมายนับไม่ถ้วน บางอย่างก็มีรูปร่างกาย มีสีสันงดงามวิจิตรพิสดารแตกต่างกันมากมายนั้น ก็เพราะอำนาจของตัณหาปรุงแต่งแตกต่างกันออกไป ตัณหาก็คือเจตนาที่เป็นโลภะเป็นความปรารถนา ต้องการอยากได้ในอารมณ์ เจตนาที่ประกอบด้วยโลภะนี้เองได้จัดสรรชีวิตของสัตว์ทั้งหลายอย่างวิจิตรพิสดารเหลือล้น ในอริยสัจ ๔ ท่านจึงจัดเป็นธรรมที่เป็นเหตุและผลกัน คือตัณหาได้แก่โลภเจตสิกนั้นเป็นสมุทัย เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ในที่นี้โดยองค์ธรรมก็ได้แก่ รูปนาม ขันธ์ ๕ โดยสภาวะก็ได้แก่ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภเจตสิก) และรูป ๒๘

สำหรับเรื่องราวทางด้านพระสูตรนั้น ผู้เขียนจะขอนำเอาเรื่อง **สูกรโปติกา** ในธรรมบทภาค ๘ มาเสนอต่อท่านผู้อ่าน เพื่อทราบถึงการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ในเรื่องนี้ ในตอนท้ายของคาถา ท่าน

พระพุทธโฆษาจารย์ยังได้อธิบายธรรมที่เป็นเหตุให้สัตว์ทั้งหลายต้องเวียนเกิดเวียนตายไว้ ซึ่งควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง

ผู้เขียนใคร่ที่จะเสนอแนะพระภิกษุสามเณรผู้ศึกษาคัมภีร์ธรรมบท ถ้าจะศึกษาหัวข้อธรรมต่างๆ ที่พระพุทธโฆษาจารย์แก้ไว้ในตอนท้ายของคาถาที่เรียกว่าแก้อรรถนั้นให้ดีแล้ว จะเห็นว่าเป็นข้อธรรมที่น่าศึกษามากทีเดียว ที่ไม่อาจหาศึกษาได้จากสถาบันอื่น

ต่อไปนี้ก็คือเรื่องราวของ **สุกรโปติกาวัตถุ** เรื่องนางลูกสุกร

ในวันหนึ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังพระนครราชคฤห์ พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นลูกสุกรตัวหนึ่ง จึงแย้มพระสรวล (หสิตุปปาทจิต) พระอานนท์ซึ่งเป็นปัจฉาสมณะเห็นเช่นนั้นแล้ว จึงทูลถามถึงเหตุที่พระองค์

ทรงแย้มพระสรวลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้พระองค์ทรงแย้มพระสรวลเช่นนั้น พระองค์ทรงชี้ให้พระอานนท์ดูลูกสุกรตัวนั้น แล้วตรัสว่า นางลูกสุกรนั้นเมื่อครั้งศาสนาของพระกกุสันธสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดเป็นแม่ไก่อยู่ที่โรงฉันแห่งหนึ่ง ได้ยินการประกาศธรรมของพระโยคาวจรรูปหนึ่งซึ่งกำลังสาธยาย**วิปัสสนากรรมฐานอยู่** ครั้นตายจากอัตตภาพนั้นแล้วได้ไปเกิดในราชตระกูลแห่งหนึ่ง เป็นพระราชธิดาพระนามว่า **อุพพรี** ต่อมาพระนางอุพพรีราชธิดาเข้าไปยังสถานที่ถ่ายอุจจาระ เห็นกองหนอนหมู่หนึ่งแล้วยังปุฬวกสัญญาให้เกิดขึ้นแล้วบรรลุปฐมฌาน เมื่อดำรงชีวิตอยู่ในมนุษยโลกจนตราบเท่าอายุขัยแล้ว ตายไปบังเกิดในพรหมโลก จากนั้นสับสนอยู่ด้วยอำนาจแห่งคติบัดนี้มาถือกำเนิดเป็นสุกร เราเห็นเหตุนั้นแล้วจึงแย้มสรวลขึ้น

ภิกษุทั้งหลายมีพระอานนท์เป็นหัวหน้า ได้ฟังเรื่องราวนั้นแล้วเกิดสังเวคธรรมเป็นอันมาก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อยังภิกษุเหล่านั้นให้เกิดสังเวคธรรมแล้ว เมื่อจะทรงประกาศโทษของราคะตัณหา ขณะที่ทรงประทับอยู่ที่ระหว่างถนนนั่นเอง พระองค์ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

"ต้นไม้เมื่อรากยังมั่นคงไม่มีอันตราย แม้ถูกตัดขาดแล้วก็ยังงอกงามขึ้นได้อีกฉันใด ทุกข์นี้เมื่อตัณหานุสัยยังไม่ถูกขจัดแล้ว ก็ยังเกิดได้บ่อยๆ ฉันนั้น กระแสแห่งตัณหา ๓๖ ประการอันไหลไปในอารมณ์ที่ชอบใจเป็นธรรมชาติกล้า มีอยู่แก่บุคคลใด ความดำริทั้งหลายเป็นอันมากอันราคะอาศัยแล้ว ย่อมนำบุคคลนั้นไปสู่ทิฏฐิอันชั่วช้า กระแสทั้งหลายย่อมไหลไปในอารมณ์ทั้งปวง เปรียบดังเถาวัลย์แตกแล้วตั้งอยู่ ท่านทั้งหลายเห็นตัณหานั้นดุจเถาวัลย์เกิด

แล้ว จงตัดรากด้วยปัญญา โสมนัสทั้งหลาย อันซ่านแล้ว และเปื้อนตัณหาดุจยาง เหนียวย่อมมีแก่สัตว์ทั้งหลาย สัตว์เหล่า นั้นอาศัยความสำราญ เป็นผู้แสวงหา ความสุข นรชนเหล่านั้นแลเป็นผู้เข้าถึง ชาติและชรา หมู่สัตว์ทั้งหลายอันตัณหา ผู้ ทำความดิ้นรนห้อมล้อมไว้แล้ว ย่อมกระเสือก กระสนดังกระต่ายที่ถูกนายพรานดักสัตว์ ทั้งหลายผู้ข้องอยู่ในสังโยชน์ย่อมเข้าถึง ทุกข์บ่อยๆ ตลอดกาลนาน สัตว์ทั้งหลาย อันตัณหาผู้ทำความดิ้นรนห้อมล้อมไว้แล้ว ย่อมกระเสือกกระสนดุจกระต่ายที่ถูกนาย พรานดักฉะนั้น เพราะฉะนั้นภิกษุผู้หวัง สำรอกกิเลสแก่ตน พึงขจัดตัณหาอันทำ ความดิ้นรนนั้นเสียเถิด”

บทว่า มูเล อธิบายว่า ต้นไม้นั้นเมื่อรากไม้ ๕ อย่างเหยียดตรงไปในทิศทั้ง ๔ และภายใต้ชื่อ ว่าไม่มีอันตราย เพราะอันตรายใดๆ เป็นต้นว่า

การขาด การฉีก การทะลุ ชื่อว่ามั่นคงเพราะถึงความเหนียวแน่น แม้ถูกริดรอนในเบื้องบน กิ่งก้านสาขาก็ยังงอกงามได้อีกฉันใด

ทุกข์นี้เมื่อกล่าวโดยประเภทมีการเกิดเป็นต้น เมื่ออนุสัยแห่งตัณหาอันเป็นไปในทวารทั้ง ๖ ยังไม่ถูกขจัดแล้ว คือยังไม่ถูกตัดขาดด้วยอรหัตตมรรคญาณ ก็ยังเกิดได้บ่อยๆ ในภพนั้นๆ ฉันนั้น

บทว่า สวนฺติ สพฺพธี โสตา ความว่า กระแสแห่งตัณหาเหล่านี้ ชื่อว่าย่อมไหลไปในอารมณ์ทั้งปวง เพราะไหลไปในอารมณ์ทั้งหลายมีรูปเป็นต้นทั้งมวล ด้วยอำนาจแห่งทวาร มีจักขุทวารเป็นต้น หรือเพราะตัณหาทั้งหลาย คือรูปตัณหา สัททตัณหา คันธตัณหา รสตัณหา โผฏฐัพพตัณหา และธรรมตัณหา ไหลไปในภพทั้งปวง

ฯ ล ฯ

บทว่า **สงฺโยชนสงฺคสตฺตา** ความว่า สัตว์ทั้งหลายอันสัญโยชน์ ๑๐ อย่าง และกิเลสอันเป็น

เครื่องข้องมีราคะเป็นต้นผูกไว้ หรือเป็นผู้ข้องในสัญโยชน์เป็นต้นนั้น

ฯ ล ฯ

นางลูกสุกรนั้นแลเคลื่อนจากอัตตภาพนั้นแล้วไปบังเกิดในราชตระกูลในสุวรรณภูมิ, จากนั้นไปเกิดในเมืองพาราณสี, จากนั้นไปบังเกิดในเรือนของพ่อค้าม้าที่ท่าสุปปารกะ, ไปเกิดที่บ้านของนายเรือที่ท่าคาวิระ, ไปเกิดในเรือนของอิสสรชนที่เมืองอนุราธบุรี, ไปเกิดเป็นหญิงชื่อสุมนาในเรือนของกฎุมพีชื่อสุมนะในบ้านเภกันตะ ต่อมาเมื่อบ้านนั้นถูกทอดทิ้ง บิดาของนางก็ได้เดินทางไปยังรัฐทีฆวาปี อาศัยอยู่ในบ้านชื่อมหามุนี ณ ที่นั้น อำมาตย์ของพระเจ้าทุฏฐคามินีชื่อว่า ลกุณฏกอติมพร ได้ไปธุระด้วยกรณียกิจบางอย่าง พบนางสุมนาแล้ว ทำการมงคลอันใหญ่โตแล้วพานางไปสู่บ้านชื่อมหาปุณณะ

ครั้งนั้นพระเถระชื่อ **มหาอดุล** ซึ่งอยู่ในมหาวิหารชื่อโกฏิบรรพต เที่ยวไปบิณฑบาตในที่นั้นยืนอยู่ที่ประตูบ้านของนาง เห็นนางแล้วได้กล่าวกับภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนผู้มีอายุ นางลูกสุกรนี้ถึงความเป็นภรรยาของมหาอำมาตย์ชื่อลกุณฏกอติมพร น่าอัศจรรย์จริง นางฟังถ้อยคำนั้นแล้วเพิกอดีตภพเสียได้ ได้ชาติสรญาณ (ญาณที่สามารถระลึกชาติได้ แต่ไม่ใช่อภิญญาจิต) ในขณะนั้นเองนางได้เกิดความสังเวช ร้องขอสามีบวชในสำนักของพระเถรีผู้มีพละ ๕ ด้วยอิสริยศอันยิ่งใหญ่ ได้ฟังมหาสติปัฏฐานสูตรในติสสมหาวิหารแล้วตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล

ต่อมาเมื่อพระเจ้าทุฏฐคามินีทรงปราบปรามทมิฬราบคาบแล้ว นางได้กลับไปเยี่ยมบิดามารดา ที่บ้านเภกันตะคาม ได้ฟังอาสีวิสูปมสูตรแล้วบรรลุอรหัตตผล

ในวันปรินิพพานนางได้ถูกพวกภิกษุณีไต่ถาม จึงบอกเรื่องราวทั้งหมดแก่ภิกษุณีสงฆ์อย่างละเอียด แล้วได้สนทนากับพระมหาติสสเถระผู้กล่าวธรรมบทซึ่งอยู่ ณ มัณฑลารามในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ กล่าวว่า เมื่อครั้งก่อนข้าพเจ้าจุติจากกำเนิดมนุษย์ไปเกิดเป็นแม่ไก่ ถูกเหยี่ยวเฉี่ยวศีรษะขาด ตายแล้วไปเกิดในเมืองราชคฤห์แล้วบวชในสำนักนางปริพพาชิกาแล้วไปเกิดในปฐมฌานภูมิ จากนั้นเกิดในตระกูลเศรษฐี ต่อมาไม่นานจุติแล้วไปถือกำเนิดเป็นสุกร จากนั้นจึงไปสู่สุวรรณภูมิ ไปสู่เมืองพาราณสี ท่าสุปปารกะ ท่าคาวิระ เมืองอนุราธบุรี จากนั้นไปสู่บ้านเภกันตคาม ด้วยอาการอย่างนี้ข้าพเจ้าได้ถึงอัตตภาพ ๑๓ สูงๆ ต่ำๆ มาบัดนี้ได้มาเกิดในอัตตภาพอันอุกฤตขอท่านทั้งหลายทั้งหมดนี้จงถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด ดังนี้ยังบริษัททั้ง ๔ ให้สังเวชแล้วจึงเข้าสู่ปรินิพพาน

จากเรื่องราวของนางลูกสุกรนี้จะเห็นได้ว่า บุคคลและสัตว์เมื่อตายแล้วจะต้องเกิดใหม่อีก บุคคลจะเกิดเป็นสัตว์, หรือสัตว์จะเกิดเป็นบุคคล ก็ได้ ทั้งนี้ก็แล้วแต่กรรมใดจะเป็นชนกกรรมนำปฏิสนธิ ธรรมชาติที่เป็นเหตุให้เกิดใหม่นั้น ก็คือ ตัณหา อันได้แก่โลภเจตสิก ซึ่งเปรียบเหมือนยางในเมล็ดพืช ตัณหา นี้ท่านจึงจัดว่าเป็นมูลแห่งวัฏฏะเช่นเดียวกับอวิชชา ซึ่งเป็นเหตุให้สัตว์ต้องท่องเที่ยวไปในภพน้อยภพใหญ่

ในบทแก้อรรถของบทว่า **สวนฺติ สพฺพธี โสดา** ท่านพระพุทธโฆษาจารย์จึงอธิบายว่า สภาพของตัณหาทั้งหลายย่อมไหลไปในภพทั้งปวง คือ ทั้งกามภพ รูปภพ และอรูปภพ เพราะมีตัวตัณหาเป็นตัวการให้สัตว์ทั้งหลายต้องกระทำกรรมต่างกัน เพราะมีอวิชชาเป็นตัวชักใยอยู่เบื้องหลัง ทั้งตัณหาและอวิชชานี้จึงเปรียบ

เหมือนหัวรถจักรที่พาขบวนรถคือผู้โดยสารอัน ได้แก่สัตว์ทั้งหลายไปยังภพภูมิต่างๆ

ในพระคาถาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ตัณหานั้นเหมือนยางเหนียว ย่อมมีแก่สัตว์ทั้งหลาย นรชนผู้แปดเปื้อนด้วยตัณหาเหล่านั้น ย่อมเข้าถึงชาติและชรา ตามปฏิจจสมุปบาทชาติก็ได้แก่ปฏิสนธิชาติ คือปฏิสนธิจิต ๑๙ อันได้แก่อุเบกขาสันตีรณอกุศลวิบากจิต ๑

อุเบกขาสันตีรณกุสลวิบากจิต	๑
มหาวิบากจิต	๘
มหัคคตวิบากจิต	๙
รวมเป็นปฏิสนธิจิต	๑๙

ปฏิสนธิจิตทั้ง ๑๙ นี้ เป็นวิบากจิตที่เป็นผลของกรรม ซึ่งทำหน้าที่ไปปฏิสนธิในภพภูมิต่างๆ

พระดำรัสที่ว่า สัตว์ทั้งหลายผู้ข้องอยู่ในสังโยชน์ ย่อมเข้าถึงทุกข์บ่อยๆ

ในบทว่า **สงฺโยชนสงฺคสตฺตา** ซึ่งท่านพระพุทธโฆษาจารย์ได้ขยายความไว้ **สังโยชน์** ได้แก่สังโยชน์ ๑๐ ประการ เป็นผู้ผูกสัตว์ไว้ในภพ มิให้หลุดออกจากภพไปได้ สภาพของสังโยชน์นั้นย่อมคล้องจุติจิตและปฏิสนธิจิตไว้ด้วยกัน ด้วยอำนาจของสังโยชน์ ๑๐ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเกี่ยวคล้องสัตว์เอาไว้ในภพ เช่นเราโกรธครั้งหนึ่ง ย่อมทำให้วัฏฏะสงสารยืดยาวออกไปอีก สภาพของความโกรธนั้น ก็คือปฏิฆะสังโยชน์ องค์ธรรมก็คือโทสะ

คำว่า **ทุกข์** ในบทนี้ หมายถึงสัตว์ทั้งหลายนั่นเอง องค์ธรรมได้แก่ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) รูป ๒๘ หรือรูปนามขันธ์ ๕ สัตว์ผู้ข้องอยู่ในสังโยชน์ย่อมเข้าถึงทุกข์บ่อยๆ นั้น คือย่อมทำให้รูปนามขันธ์ ๕ ซึ่งเป็นสภาวะปรากฏขึ้นบ่อยๆ

ดังนั้นคำว่า **สังสาร** ก็คือ การเกิดสืบต่อของรูปนามขันธ์ ๕ โดยไม่ขาดสายนั่นเอง ดังคำบาลีข้างต้น

ดังนั้นคำว่า **สังสาร** จึงเป็นการสืบต่อเรื่อยไปแม้ในระหว่างจุติจิตและปฏิสนธิจิต เมื่อปฏิสนธิจิตเริ่มตั้งต้นในภพใหม่ก็เกิดขึ้นพร้อมกับกรรมชรูปที่กรรมผลิตสร้างขึ้น ด้วยอาการอย่างนี้ชีวิตของสัตว์ก็เริ่มตั้งต้นขึ้นนับแต่ขณะแรกของปฏิสนธิจิต หรือปฏิสนธิวิญญาณ ธรรมชาติเช่นนี้จะเป็นไปโดยไม่ขาดสาย จนกว่าจะทำลายตัวตัณหาซึ่งเป็นตัวสมุทัยอันเป็นเหตุให้เกิดรูปนามขันธ์ ๕ เสียได้ เมื่อนั้นก็จะถึงนิโรธคือนิพพาน ได้แก่สภาพที่สงบจากรูปนามขันธ์ ๕ โดยการดำเนินทางสายกลางคือมัชฌิมาปฏิปทา สังสารวัฏของสัตว์ก็สิ้นสุดลง ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้เป็นปฐมวจนะเบื้องต้นว่า“...........ดูก่อนช่าง (ตัณหา) ผู้ทำเรือนคืออัตตภาพ เราพบท่านแล้ว

ท่านจักทำเรือนคืออัตตภาพของเราไม่ได้อีกต่อไป ......ฯลฯ

ทั้งหมดทั้งปวงที่ว่านี้ จะเห็นว่าตัวตัณหา (โลภเจตสิก) เป็นผู้สร้างชีวิตและวิญญาณขึ้นอีกภพแล้วภพเล่า.

วาจาไม่ดี เพราะจิตไม่ดี

โดย อ.เมตตา นาคจินดา

~~~~~~

วาจามาจากจิต หมายถึง วาจาที่พูดแล้วทำให้เกิดการกระทบกระเทือนผู้อื่น ทำให้เขาเกิดความเสียหาย ก่อให้เกิดศัตรูแก่ตัวเอง ในขณะพูดมีจิตใจดิ้นรนเร่าร้อน คำพูดที่สังคมรังเกียจสูงสุดอาจจะเกิดการทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายกันได้

ขึ้นชื่อวาจาไม่ดี ใครๆ ก็ไม่อยากได้ยิน ถ้าเป็นคำพูดที่สามีภรรยาทะเลาะกันด้วยแล้ว ก็จะทำให้บรรยากาศในบ้านต้องร้อนระอุเป็นไฟ ยิ่งไปกว่านั้นบรรดาลูกๆ ก็จะจดจำตัวอย่างที่ไม่ดีไปใช้ต่อไป ธรรมดาว่าของที่ไม่ดี จะไปอยู่ที่ไหนก็ไม่มีใครชอบ อย่างดีเขาก็จะนำไปทิ้งไว้ในถังขยะให้ไปอยู่รวมกับของที่ไม่ดีเหมือนกัน ของไม่ดีบาง
~~~~~~

อย่างก็จะมีกลิ่นเหม็น อยู่ที่ไหนก็เหม็นที่นั่น ในทำนองเดียวกันนี้ หากเอาความไม่ดีไปไว้ที่ปากเขาก็เรียกว่า **คนปากเสีย**

คนปากเสีย คือคนที่อยู่ไม่สุข ชอบอยู่ในที่ทุกข์ๆ หาพูดหาด่าไปตามประสาคนขี้บ่นจู้จี้ เห็นอะไรขวางหูขวางตาไปหมด ถ้าไม่ได้พูดดูเหมือนจะอกแตกตาย พอลืมตามาได้ก็ขอให้พูดเสียก่อนจนคนที่อยู่ใกล้เคียงเบื่อระอา กลายเป็นกิจวัตรประจำวันไป

พ่อแม่ที่มีลูกไม่ดี ก็น่าเห็นใจ จะต้องบ่นต้องว่าอยู่เสมอ ถ้าไม่อย่างนั้นก็จะสอนให้ลูกดีไม่ได้ บางครั้งก็จะต้องใช้อำนาจดุด่าด้วยวาจาหยาบใจก็ร้อนรุ่มไปด้วยความโกรธ ลูกบางคนพ่อแม่สอนตั้งแต่เล็กจนโต ก็ยังเหมือนเดิม ไม่เห็นจะดีขึ้นมาได้เลย กลายเป็นคนที่มึนต่อคำสอน ที่เรียกว่าเป่าขลุ่ยให้ควายฟัง คือคนฟังไม่รู้เรื่องเลยหรือรู้แต่ก็ไม่ยอมทำตาม คงอยู่อย่างเดิม

เพราะฉะนั้น เมื่อเราพิจารณาตัวเราแล้วมีลักษณะดังกล่าวมา ถ้าจะลองกลับเสียใหม่ หันกลับมาใช้วาจาที่อ่อนหวาน วาจาที่ไพเราะ ปรับปรุงใจให้เย็นลง มีใจประกอบด้วยเมตตา ที่ว่าไม่ดีอาจจะกลับเป็นดีขึ้นมาได้ เพราะคนเรานั้นจะเป็นได้ทั้งคนดีและคนชั่ว จงเลือกเอาเป็นคนดีจะดีกว่า ขอให้คิดว่าพูดซ้ำซาก เรียกว่าคนปากไม่ดี วาจาไม่มีกำลังอำนาจ ไม่มีใครเชื่อถือ และเป็นการสร้างกรรมไม่ดีให้ตนเองด้วย

พูดไม่รู้จักกาล เวลา บุคคล สถานที่ พูดไม่เหมาะไม่ควร จะพาลเป็นคนปากเสีย จะเกิดการทะเลาะกันเรื่อยไปไม่สิ้นสุด เพราะไม่เกรงใจกัน

แม่ชีเมตตา

อะไร....คือเป้าหมายแห่งชีวิต

โดย ***อ. บุญณัฏฐศักดิ์ ทวิพัฒน์***

ชีวิตเกิดมาทำไม ?

ก่อนเกิดมาใครเป็นเจ้า เกิดมาแล้วเจ้าเป็นใคร มีจุดมุ่งหมายอะไรที่เกิดมา และเกิดมาทำไม ไม่มีใครตอบได้ เพราะเวลาเราเกิดไม่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ ขณะเกิดนั้นไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ ถูกกิเลสและกรรมเป็นผู้ผลักดันมา ฉะนั้นจึงไม่สามารถตอบได้ว่า *ชีวิตเกิดมาเพื่ออะไร มีจุดมุ่งหมายของชีวิตอย่างไร* คำถามเหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรแสวงหาคำตอบให้กับชีวิตตนเอง เพราะถ้าตนไม่รู้ว่าควรดำเนินชีวิตอย่างไรแล้ว ถือว่าเป็นเรื่องของความประมาทอย่างยิ่ง ผู้นั้นจะใช้ชีวิตอย่างไร้จุดหมาย มีแต่ความลุ่มหลง มืดมัว อยากได้ใคร่ดี ไขว่คว้าชิงดี ถึงขั้นเบียดเบียนประทุษร้ายซึ่งกันและกัน

แต่มีแนวทางพุทธศาสนาสอนไว้ว่า มนุษย์นั้นต้องมีสิ่งที่เป็นจุดมุ่งหมาย เป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของเรา นั่นคือ **ประโยชน์และความสุข** ที่ทำให้คนมีความมั่นใจในชีวิตของตน จนไม่หวาดหวั่นพรั่นพรึงแม้ต่อความตาย ก็เพราะได้ดำเนินชีวิตของตนอย่างดีที่สุด และได้ใช้ชีวิตนั้นให้เกิดคุณประโยชน์คุ้มค่ากับการที่ได้เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นอยู่อย่างมีชัยประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต คนเช่นนั้นคือผู้ที่ได้เข้าถึงจุดหมายแห่งการมีชีวิต และดำเนินชีวิตของตนตามหลักการที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้เป็น ๓ ระดับ

ประโยชน์และความสุขระดับที่ ๑

คือประโยชน์สุขที่ตามองเห็นได้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเรื่องของวัตถุ หรือด้านรูปธรรม ซึ่งได้แก่ **ทิฏฐธัมมิกัตถะ** คือประโยชน์ในโลกปัจจุบันนั่นเอง ที่สำคัญคือ

ก. มีเงิน มีงาน มีทรัพย์ จากอาชีพสุจริต พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ทำให้มีความสุขถึงพร้อมไม่ขาดแคลนด้วยปัจจัย ๔ กล่าวคือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค หรือการได้ประสบกับอารมณ์ที่ต้องการตามทวารต่างๆ กล่าวคือได้เห็นรูปที่น่ารัก น่าพอใจที่ต้องการจะเห็น ได้ยินเสียงที่ไพเราะ ที่ต้องการได้ยินเป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งพึงแสวงหาได้ด้วยทรัพย์ที่ตนมีอยู่

ข. มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค อายุยืนยาว ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ใช้การในชีวิตประจำวันได้ดี รู้จักบริหารร่างกาย รู้จักการใช้อิริยาบถที่เหมาะสม ไม่ทรมานหรือเบียดเบียนร่างกายทำการงานใดๆ ในสิ่งผิด

ค. มีสถานภาพดี ทรงยศเกียรติไมตรี เป็นที่ยอมรับในสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน

มนุษย์ ได้รับความยกย่อง พร้อมทั้งมีมิตรสหาย อีกทั้งบริวารที่ดี

ง. มีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่นับถือ

ทั้งหมดนี้ พึงให้เกิดมีโดยธรรมและปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขโดยชอบทั้งแก่ตนและผู้อื่น เป็นประโยชน์สุขระดับต้น เป็นฐานะมั่นคงระดับแรกที่ทุกคนควรทำให้เกิดขึ้น ถ้าใครขาดประโยชน์สุขระดับนี้แล้ว จะมีชีวิตที่ลำบาก อยู่ในโลกได้ยาก ทำให้ชีวิตมีอุปสรรคขาดความสุข

ความสุขที่ได้จากประโยชน์ในอัตภาพนี้โดยสมบูรณ์ไม่บกพร่องแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่เรียกได้ว่า รู้จักหาทรัพย์ รู้จักใช้ทรัพย์ ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้และใช้ทรัพย์สมบัติที่หามาได้เป็นก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมซึ่งเป็นเหตุปัจจัย ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. **อุฏฐานสัมปทา** คือความเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนิชำนาญและรู้จริง ผู้ครองเรือนจะเลี้ยงชีพด้วยการใดงานใด ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรม พ่อค้า ข้าราชการ หรือการงานรับจ้างใดๆ ก็ตาม ต้องเป็นผู้ขยันในการงานนั้น ไม่มีความเกียจคร้าน รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีที่เหมาะที่ดี จัดการดำเนินงานให้ได้ผลดีโดยพิจารณาใคร่ครวญถึงอุบายวิธีที่จะทำให้สำเร็จการงานนั้นๆ ก็ย่อมเป็นผู้แสวงหาทรัพย์ได้ และทำทรัพย์ที่ตนหาได้มาแล้วให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไป ส่วนบุคคลผู้เกียจคร้านในการงานทั้งหลายประเภท งานหนักไม่เอา งานเบาไม่สู้ ไม่หมั่นพิจารณาตรวจสอบอุบายที่ควรทำ ที่ควรจัดแจงทั้งหลาย การงานของเขาย่อมบกพร่องเสียหาย ปิดโอกาสในการแสวงหาทรัพย์ที่ควร

แสวงหาได้ ซ้ำร้ายทรัพย์สินที่มีอยู่แล้วก็สิ้นเปลืองไปหมดสิ้น

๒. อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา ต้องเป็นผู้ที่รู้จักเก็บ รักษา คุ้มครองทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร เก็บสะสมไว้ด้วยความเหนื่อยยากลำบากกาย โดยที่ทรัพย์นั้นจะไม่เป็นอันตราย หรือเสียหายไปด้วยภัยต่างๆ เช่น ถูกพวกโจรปล้นไป ถูกไฟไหม้ ถูกน้ำท่วม ถูกพายุทำลาย หรือถูกทายาทชั่วล้างผลาญ เป็นต้น โภคทรัพย์ที่หามาได้จึงจะตั้งอยู่ได้ไม่เสื่อมพินาศ

๓. กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีกัลยาณมิตร คือคบหาคนดีเป็นมิตร รู้จักเสวนาคบหาคน การจะคบหาสมาคมกับใครก็ควรที่จะพิจารณาให้ดีเสียก่อนว่า เป็นคนที่ควรคบหรือไม่ประการใด พึงเลือกคบคนดี หลีกเลี่ยงการคบคนชั่ว มิตร

ชั่วนั้นจิตใจประกอบด้วยความชั่ว ย่อมสร้างความเสียหายให้กับเราได้ ด้วยการชักจูงเราไปในทางเสื่อมเสีย อาจต้องเสียทรัพย์หมดสิ้นเพราะความเสียหายที่มิตรชั่วนั้นก่อขึ้น หรือชักชวนไปในทางเสื่อมที่เรียกว่า **อบายมุข** เป็นนักเลงพนัน นักเลงสุรา เป็นต้น ส่วนมิตรดีนั้นเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ขยันไม่เกียจคร้านการงานเจริญด้วยศรัทธา ด้วยศีล ด้วยธรรม ถึงพร้อมด้วยความเสียสละ มีสติและปัญญา เป็นผู้ทรงคุณ มีความสามารถ เป็นผู้น่าเคารพนับถือ มีเหตุผล

๔. **สมชีวิตา** ความดำรงชีพตามควรแก่อัตภาพ คือเลี้ยงชีวิตแต่พอดี เป็นผู้ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินไป ไม่แร้นแค้นเกินไป รู้จักกำหนดรายได้รายจ่าย มีความเป็นอยู่พอดีสมรายได้ ใช้จ่ายพอเหมาะพอควรกับรายได้ที่ได้มา มีความมักน้อยสันโดษ ใช้ชีวิตที่พอเพียงตามมีตามได้ โภค-

ทรัพย์ก็มีแต่จะเจริญเพิ่มพูน ไม่เป็นผู้ยากจนขัดสนเลย

ประโยชน์สุขระดับนี้ แม้จะสมบูรณ์และเป็นสิ่งที่ปุถุชนมุ่งหมายกันมาก แต่ก็ยังมีข้อบกพร่อง คือไม่เป็นสุขที่ลึกซึ้ง และไม่ปลอดโปร่งโล่งใจเต็มที่ ยังเป็นไปด้วยความหวาดระแวง ความหวงแหน มีความอิจฉาริษยา และอื่นๆ อีกหลายๆ อย่าง มีทรัพย์มากบางครั้งก็รู้สึกไม่ปลอดภัย เกิดความห่วงกังวล กลัวภัยแฝงอยู่ในชีวิตเรา ยิ่งบุคคลที่ติดวัตถุ เห็นว่ามีทรัพย์มากทำให้มีความสุขก็ยิ่งแสวงหาทรัพย์ให้ได้มากๆ ไปๆ มาๆ เราก็วิ่งไล่ ตามความสุขไม่ทันสักที ยิ่งมีมากความสุขก็ยิ่งวิ่งหนีเลยหน้าไป แต่ก่อนเคยมีเท่านี้ก็สุข แต่ต่อมาเท่านั้นไม่สุขแล้ว ยิ่งแสวงหาก็ยิ่งทุกข์ ยิ่งแสวงหาก็ยิ่งสุขยากขึ้น เพราะสุขจากวัตถุเป็นกามสุข เป็นสุขเทียม สุขที่ไม่เต็มอิ่มไม่ได้เป็นสุขที่แท้จริง เมื่อสุขเหล่านี้หมดไป ก็

สูญเสียความมั่นใจ เป็นเหตุให้เกิดความเศร้าโศก เสียใจเข้ามาแทน

บางคนแม้ว่ามั่งคั่งร่ำรวย มีทรัพย์ไว้จับจ่ายใช้สอยมากมายล้นเหลือ แต่ว่าหาความสุขมิได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะความสุขใจ ด้วยว่าทรัพย์สมบัติทั้งหลายเป็นไปเพื่อสุขกายเป็นสำคัญ แต่เขาจะได้รับความสุขใจเกี่ยวกับว่า ลูกหลาน บริวาร หรือผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ในโอวาท ว่าง่ายเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาโปรดปรานชื่นชอบ เป็นที่รักของคนทั่วไป มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับนับถือในวงสังคม ฉะนั้นเมื่อปรารถนาความสุขเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็ต้องประกอบพร้อมด้วยธรรมเหล่าอื่นอีก ซึ่งธรรมเหล่านี้ล้วนชื่อว่าเป็นเหตุแห่งประโยชน์ในโลกนี้ทั้งนั้น เพราะนำมาซึ่งความสุขในโลกนี้ หมวดธรรมเหล่านี้คือ **สังคหวัตถุ ๔** ซึ่งเป็นหลักในการยึดเหนี่ยวน้ำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีด้วยการแสดงน้ำใจ

ที่ดีต่อกันและกัน ประพฤติปฏิบัติต่อกันอย่างมิตร คือ

๑. **ทาน** คือการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์สุขแก่ผู้รับ ซึ่งประกอบด้วยเจตนาที่เป็นเหตุแห่งการให้ และสิ่งของอันเป็นวัตถุแห่งการให้ทานสำเร็จลง

๒. **ปิยวาจา** มีวาจาน่ารัก พูดจาอ่อนหวาน น้ำเสียงรื่นหูไพเราะด้วยถ้อยคำ จนเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วๆ ไป

๓. **อัตถจริยา** มีความประพฤติดี อ่อน-น้อม กิริยาสุภาพ กระทำแต่สิ่งดี มีประโยชน์แก่ผู้อื่น ด้วยการช่วยเหลือการงานและอื่นๆ โดยเกื้อกูลผู้อื่นให้สำเร็จประโยชน์

๔. **สมานัตตตา** ความเป็นผู้มีตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ ไม่ถือเนื้อถือตัว ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ในเวลามีสุขก็สุขด้วยกัน ในคราวได้รับทุกข์ ก็ทุกข์ด้วยกัน รู้จักวางตัว

ให้พอเหมาะพอควร และปฏิบัติให้เหมาะสมกับฐานะของเขา วางตัวให้สม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ความสุขที่กล่าวมานี้ เป็นความสุขทั้งทางกายและทางใจ ที่ได้ประสบด้วยความพอใจก็จริง แต่เป็นความสุขที่หยาบ ไม่ประณีต ยังต้องอิงอามิสเป็นเหยื่อล่ออยู่ ถ้ายังไม่ก้าวไปสู่ความสุขขั้นต่อไป ก็จะเกิดปัญหาขึ้นได้ เพราะมันไม่เต็มอิ่ม ไม่โปร่งโล่งใจ และมีปัญหาพ่วงมาด้วยนานาประการ เพราะฉะนั้นแม้ว่าจะเป็นสิ่งสำคัญที่เราจะต้องไม่มองข้ามแล้ว แต่ก็จะต้องก้าวสู่สุขขั้นต่อไป ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์ทรงตรัสประโยชน์สุขระดับที่เหนือขึ้นไปไว้ด้วย

ประโยชน์และความสุขระดับที่ ๒

คือประโยชน์สุขที่เป็นด้านนามธรรม เป็นเรื่องของจิตใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น เป็นประโยชน์ที่

เลยจากการมองเห็น ได้แก่ **สัมปรายิกัตถะ** คือประโยชน์ในโลกหน้า เป็นความสุขอันเนื่องมาจากการได้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ หรือได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์นี้อีก ซึ่งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์เป็นต้น หลังจากที่กายแตกทำลายตายไปจากโลกนี้แล้ว

พระพุทธองค์ตรัสประโยชน์ในโลกหน้าพร้อมเหตุไว้อย่างนี้ว่า ดูกร ท่านคหบดี ธรรม ๔ อย่างย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อการได้มาซึ่งธรรม ๔ อย่างเหล่านี้คือ โภคทรัพย์ ๑, ยศ ๑, ความเป็นผู้มีอายุยืน ๑, ความเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ๑ อันน่าปรารถนา น่าพอใจ น่าชอบใจ ธรรม ๔ อย่างได้แก่

๑. สัทธาสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา การได้รับความสุขเกี่ยวกับความถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์ เป็นต้น อันประณีตน่าปรารถนา

ในโลกหน้านั้นจะมีได้ก็สำหรับผู้ได้สั่งสมกรรมดีไว้ในโลกนี้ก่อนเท่านั้น ก็แต่ว่าคนที่ไม่มีศรัทธาความเชื่อเลื่อมใสในเรื่องกรรมและผลของกรรมโดยเฉพาะความเลื่อมใสในความตรัสรู้ของพระตถาคต ว่าเป็นผู้รู้แจ้งจริง และพระธรรมที่ตรัสไว้ดีแล้วว่ากุศลให้ผลเป็นความสุข อกุศลให้ผลเป็นความทุกข์ อย่างนี้เป็นต้น นั้นเป็นความจริงเป็นสัจจะ ก็ย่อมไม่ยินดีที่จะประพฤติตามคำสอนของพระตถาคต เมื่อไม่เชื่อไม่เลื่อมใสโอกาสที่จะกระทำความดี เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขในภพหน้าก็มีได้ยาก นับว่าเป็นคนเสื่อม ย่อมพลาดจากประโยชน์ที่พึงได้รับในโลกหน้า ศรัทธาความเชื่อ ความเลื่อมใส อันเป็นโสภณธรรมจึงจัดว่าเป็นเหตุแห่งประโยชน์ในโลกหน้าอันดับแรกทีเดียว

๒. สีลสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยศีล บุคคลผู้ต้องการประโยชน์ในโลกหน้านั้น สักว่ามี

ศรัทธาอย่างเดียวเท่านั้นหาเพียงพอไม่ ยังไม่อาจสำเร็จประโยชน์ข้อนี้ได้ เพราะแม้มีศรัทธาความเชื่อต่อพระตถาคต ตั้งใจกระทำแต่กรรมดีทั้งหลายอยู่ แต่ถ้าหากไม่สมาทานศีลไว้ ไม่ตั้งใจในการรักษาศีล อันเป็นเครื่องสำรวมกาย และวาจาให้เรียบร้อยกำกับไว้ด้วยแล้ว ในเวลามีอารมณ์ปรากฏมายั่วยุทางทวารต่างๆ แล้วเกิดความยินดียินร้าย ครอบงำจิตใจขึ้น ก็ย่อมเผลอใจ ถูกอารมณ์ครอบงำ เปิดโอกาสใช้กาย วาจาของตน ทำความชั่วนั้นๆ มีการลักขโมย หรือการฆ่าเป็นต้น อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นเดือดเนื้อร้อนใจได้ กรรมชั่วเหล่านี้ล้วนทำให้พลาดจากประโยชน์ในโลกหน้าที่ประสงค์ เพราะฉะนั้นจึงต้องเป็นผู้ตั้งใจสมาทานศีล สำรวมกายและวาจาโดยการพิจารณาคุณของความเป็นผู้มีศีล และโทษของความเป็นผู้ทุศีลเนืองๆ

๓. จาคสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความเสียสละ **จาคะ** หมายถึง ทานคือการให้การแบ่งปัน หรือจิตใจที่เสียสละ กล่าวคือปราศจากความตระหนี่ ความตระหนี่เป็นมลทินของจิตใจ จิตที่ถูกมลทินครอบงำอยู่ กุศลหรือคุณงามความดีทั้งหลาย ย่อมซึมซาบติดอยู่ในใจได้ยาก หรือติดอยู่ได้ไม่ดี แม้เพียงกุศลขั้นต่ำสุด คือทานกุศลก็ทำได้ยาก เหตุเพราะกลัวความสิ้นเปลือง เมื่อเป็นเช่นนี้ จะป่วยกล่าวไปไยถึงการทำกุศลที่สูงกว่านี้ด้วยเล่า เมื่อทำกุศลได้ยากอย่างนี้ อกุศลนั่นเทียว ย่อมได้โอกาสเกิดขึ้นในจิตใจแทน จึงล้วนเป็นเหตุให้พลาดจากประโยชน์ในโลกหน้า บุคคลผู้หวังประโยชน์ในโลกหน้า พึงกำจัดหรือบรรเทาความตระหนี่นั้นเสีย โดยพิจารณาคุณของจาคะ และโทษของความตระหนี่เนืองๆ จนเกิดความชำนาญแล้ว ก็ไม่ต้องมีการฝืนใจกันอีกต่อไป เรียกว่าเอาชนะความตระหนีได้ด้วยการให้

โดยที่จิตไม่ติดข้องในวัตถุที่ได้สละบริจาคไปแล้วนั้น ไม่มีความเสียดาย เกิดขึ้นมาภายหลัง มีแต่ความปลาบปลื้มโสมนัสยินดีในทานที่ตนได้กระทำ

๔. ปัญญาสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยปัญญา เป็นสภาพรู้ความจริงโดยประการต่างๆ คนที่ขาดปัญญาย่อมไม่มีการพิจารณาว่า นี้เป็นกิจที่ควรทำ นี้เป็นกิจที่ไม่ควรทำ นี้เป็นสาระที่ควรถือเอา นี้ไม่เป็นสาระ ไม่ควรถือเอา เกิดความเห็นผิด เป็นเหตุให้ละเลยการกระทำความดีอันเป็นช่องทางให้ทำความชั่วได้มาก ทำให้พลาดจากประโยชน์ในโลกหน้า ส่วนผู้มีปัญญาย่อมอาศัยปัญญาของตน ทำประโยชน์ในโลกหน้าได้สมบูรณ์ คือทำให้สัมปทาทั้ง ๓ อย่างข้างต้นตั้งมั่นไม่คลอนแคลน โดยสัมปทาทั้ง ๔ ต่างอุปถัมภ์เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน สร้างความดีอันเป็นคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายใน

สัมปทาทั้ง ๔ อย่างนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อการได้มาซึ่ง

ก. โภคทรัพย์ ได้แก่ เงินทอง บ้าน ที่ดิน เรือกสวนไร่นา

ข. ยศ ได้แก่ ชื่อเสียง เกียรติยศ เกียรติคุณ บริวาร

ค. ความเป็นผู้มีอายุยืน

ง. ความเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ซึ่งสัตว์ทั้งหลายพอใจ แสวงหากันอยู่ อันเป็นประโยชน์สุขในโลกหน้า หลังจากตายไปจากโลกนี้แล้ว

ความจริงหมวดธรรมที่เป็นเหตุให้สำเร็จในโลกหน้านั้น นอกจากสัมปทา ๔ แล้ว ยังมีธรรมอื่นอีกมากมายที่เป็นโสภณธรรม เช่นความเป็นพหูสูตร, บุญกิริยาวัตถุ ๑๐, พรหมวิหาร ๔, กถาวัตถุ ๑๐, ฌานสมาบัติต่างๆ ล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์ในโลกหน้าทั้งสิ้น

ผู้ที่ทำประโยชน์ในระดับที่ ๒ นี้ก็ต้องอาศัยประโยชน์สุขระดับที่ ๑ มาช่วยอุปถัมภ์สนับสนุน เพราะการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ ก็ต้องอาศัยสิ่งที่เป็นประโยชน์ระดับแรกนั้นเองมาใช้ เช่น เอาทรัพย์สินเงินทองที่เป็นวัตถุนั่นแหละ นำมาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ยิ่งมีมากก็ยิ่งช่วยเหลือได้มาก แต่ถ้าระดับที่ ๑ ทำไว้ไม่ดีก็ไม่มีเงินทองจะช่วยเขา ก็ทำประโยชน์สุขได้น้อย เพราะฉะนั้นจึงต้องมีทั้งสองระดับอย่างสมบูรณ์

แม้จะทำประโยชน์สุขทั้งสองระดับแล้ว แต่พระพุทธองค์ก็ทรงเตือนว่ายังไม่บริบูรณ์พอ แม้จะมีคุณธรรมภายในที่ทำให้เกิดความภูมิใจปลื้มใจความดีของตน แม้ใจจะเป็นสุข แต่เบื้องลึกจิตใจยังมีความหวัง หวังในผลตอบสนองความดีของตน ยังเป็นความสุขที่ยังอิงอาศัยอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในระดับที่ ๑ ความสุขของเราอิงอาศัยวัตถุ ขึ้นอยู่กับคนอื่นสิ่งอื่น

ในระดับที่ ๒ ความสุขของเราอิงอาศัยความดีงาม และคุณธรรมของตนเองตราบใดยังมีสุขที่อิงอาศัยอยู่ ก็ยังเป็นความสุขที่ไม่เป็นอิสระเพราะยังต้องขึ้นต่ออะไรๆอย่างใดอย่างหนึ่ง

ปัญหาของมนุษย์นั้น เกิดจากการที่ไม่รู้เท่าทันความจริง แล้ววางใจต่อสิ่งเหล่านั้นไม่ถูกต้อง จึงทำให้เราถูกกฎธรรมชาติเบียดเบียนบีบคั้นและครอบงำอยู่ตลอดเวลา ความทุกข์ของมนุษย์อยู่ที่การกระทบกระทั่งบีบคั้นจากการเปลี่ยนแปลงเป็นความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความตั้งอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ไม่คงทนถาวรเป็นไปตามเหตุปัจจัยซึ่งฝืนขัดแย้งกับความต้องการของตน ไม่เป็นไปตามความปรารถนาของตน สิ่งทั้งหลายเปลี่ยนแปลงไป แต่เราอยากให้เปลี่ยนไปอย่างหนึ่ง มันกลับเปลี่ยนไปเสียอีกอย่างหนึ่ง เราอยาก

ให้มันคงอยู่ แต่มันกลับแตกดับไป จึงฝืนใจบีบคั้นใจเราให้เกิดทุกข์

แต่ถ้าสามารถอบรมจิตให้รู้เท่าทันความจริงของสิ่งทั้งหลาย รู้ตระหนักในกฎธรรมชาตินั้น มันก็เป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่มามีผลกระทบต่อจิตใจของเรา แม้ว่าสิ่งทั้งหลายจะเปลี่ยนแปลง ไปเป็นอนิจจัง ทุกขัง หรืออนัตตา และเป็นไปตามเหตุปัจจัย แต่ใจของเราก็เป็นอิสระอยู่

ฉะนั้น ชาวพุทธจะต้องตั้งหลักไว้ในใจแต่ต้นว่า เวลามองสิ่งต่างๆ จะไม่มองด้วยความชอบใจไม่ชอบใจ แต่มองตามเหตุปัจจัย มองตามเหตุผล แล้วจะได้ความจริง เพราะจิตเข้าสู่กระแสของปัญญา การดำเนินชีวิตจะปราศจากปัญหา และมีจิตใจเป็นอิสระ จนกระทั่งสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้น เป็นไปตามกฎธรรมชาติ มันเป็นของมันอย่างนั้นเองเกิดขึ้นเป็นธรรมดาดับไปเป็นธรรมดา

เกิดจากจิตที่ได้รับการฝึกฝนถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธองค์ จนกระทั่งเกิดปัญญาญาณพบความจริงของโลก

ประโยชน์สุขระดับที่ ๓

คือประโยชน์สุขที่เป็นนามธรรม ขั้นโลกุต-ตระ เป็นเรื่องของจิตใจที่เป็นอิสระอยู่เหนือกระแสโลก เนื่องจากมีปัญญาระลึกรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงของโลกและชีวิต อย่างที่กล่าวว่าอยู่ในโลกแต่ไม่ติดโลก ไม่เปื้อนโลก เหมือนใบบัวไม่ติดน้ำ ปราศจากมลทินต่างๆ คือ **ปรมัตถประโยชน์** เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ประโยชน์สูงสุด คือพระนิพพาน อันเป็นธรรมที่ดับทุกข์นั่นเอง ประโยชน์อื่นๆ ที่ยิ่งกว่าที่สูงกว่าพระนิพพานนั้นหามีไม่ บุคคลที่บรรลุพระนิพพานแล้วก็ไม่แสวงหาประโยชน์อันใดอีก จึงเป็นประโยชน์ที่ยิ่งกว่ายอดเยี่ยมกว่าประโยชน์ ๒ อย่างข้างต้น ผู้ปรารถนาประโยชน์ระดับ ๓ นี้

ต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระนิพพานให้ถูกต้อง เป็นต้นว่า พระนิพพานคืออะไร เป็นที่ดับทุกข์ได้อย่างไร บุคคลจะบรรลุได้ด้วยวิธีใด เป็นต้น ที่เรียกว่า **ปริยัติธรรม** แล้วนำความรู้ความเข้าใจลงมือปฏิบัติโดยวางใจให้ถูกตามที่ได้ศึกษามาแล้วอย่างดีและถูกต้อง อบรมตามแนวของสติปัฏฐาน จนปัญญาพัฒนาเห็นความจริงของโลก โดยความเป็นไตรลักษณ์ จนกระทั่งความจริงพาไปถึงนิพพานปฏิเวธธรรมปรากฏ

พระพุทธองค์ทรงแสดงอริยสัจ ๔ ไว้ว่า อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ มีสัมมาทิฏฐิเป็นต้น เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงพระนิพพาน คือธรรมที่ดับทุกข์ เพราะฉะนั้น อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ นั่นเองชื่อว่าเป็นเหตุให้แจ้งพระนิพพาน เพราะทุกข์ได้กำหนดรู้แล้ว อีกทั้งสมุทัยได้ละสิ้นแล้ว ก็แต่ว่าอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ จัดเป็นเหตุเบื้องปลาย เกิด

ขึ้นชั่วขณะจิตเดียว พร้อมกับพระนิพพานนั้น ย่อมมีมาจากเหตุเบื้องกลาง และเหตุเบื้องต้นอีกทีหนึ่ง พระพุทธองค์ทรงตรัสหมวดธรรมที่ชื่อว่าโพธิปักขิยธรรม คือธรรมอันเป็นฝักฝ่ายแห่งการตรัสรู้ได้แก่หมวดธรรม ๗ หมวด คือสติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และอริยมรรค อันประกอบด้วยองค์ ๘ รวมแล้วเป็นธรรม ๓๗ ประการ สติปัฏฐาน ๔ เป็นหมวดธรรมอันดับแรกก่อนหมวดอื่นๆ และอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นหมวดธรรมอันดับสุดท้าย แสดงให้เห็นได้ว่า ธรรมทั้งหลายนั้นย่อมมีได้ เพราะมีการเจริญสติปัฏฐานก่อน อันเป็นมรรคส่วนเบื้องต้น เมื่อได้อบรมภาวนาจนกระทั่งธรรมเหล่านี้ มีกำลังมีอานุภาพสูงขึ้น และสำเร็จลงได้ก็ต่อเมื่อพระอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประชุมพร้อมเพรียงกันเกิดขึ้นมีพระนิพพานเป็นอารมณ์อันเป็นลำดับสุดท้าย

หากจะย่อโพธิปักขิยธรรม ทั้ง ๓๗ ประการแล้ว สามารถย่อเป็นสิกขา ๓ ประการ คือ

๑. อธิศีลสิกขา ศีลที่ยิ่ง คือศีลที่เป็นเหตุให้สำรวมกาย วาจา ไม่ละเมิดศีล นำไปสู่พระนิพพานอันเป็นที่ปราศจากภพ องค์ธรรมได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ

๒. อธิจิตตสิกขา สมาธิที่ยิ่ง คือสภาพจิตที่ตั้งมั่นในอารมณ์เดียว ทำให้มุ่งสู่พระนิพพานอันเป็นที่ปราศจากภพ องค์ธรรมได้แก่ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

๓. อธิปัญญาสิกขา ปัญญาที่ยิ่ง คือธรรมที่เป็นเหตุให้รู้แจ้งแทงตลอดสภาวธรรมทั้งหลายตาม

ความจริงอันเป็นที่ปราศ-
จากภพ องค์ธรรมได้แก่
สัมมาทิฏฐิ และสัมมาสัง-
กัปปะ

อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ สงเคราะห์เข้าด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาได้อย่างนี้ เป็นไปเพื่อออกจากวัฏฏะโดยส่วนเดียว จึงเป็นข้อปฏิบัติเพื่อแจ้งพระนิพพานอย่างแท้จริง องค์มรรค ๘ นี้จะต้องประชุมพร้อมกันเกิดขึ้นถึง ๔ ครั้ง จึงสามารถตัดกิเลสได้หมดไม่มีเหลือ เป็นพระอรหันต์ผู้ห่างไกลจากกิเลส และมรรคจิต ๔ ต้องทำให้เกิดขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่โสดาปัตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค และอรหัตตมรรค ไม่มีการข้ามลำดับ คือไม่สามารถทำอรหัตตมรรค ให้เกิดขึ้นโดยไม่ต้องผ่านการทำมรรค ๘ ข้างต้นให้เกิดก่อน แม้ว่าท่านผู้นั้นจะ

บรรลุเป็นพระอรหันต์ในทันทีที่ฟังพระธรรมเทศนาจบก็ตาม

เมื่อเรามีชีวิตและอยู่ในโลก ก็ต้องรู้จักชีวิตและรู้จักโลกนั้นให้ชัดเจนตามความจริง ปฏิบัติต่อธรรมะได้อย่างถูกต้องจริงๆ เมื่อได้สร้างสรรค์วัตถุ และทำความดีด้วยคุณธรรมกันมาแล้ว ก็ควรเข้าถึงความจริงของธรรมชาติด้วยปัญญา จึงจะได้ประโยชน์สูงสุดจากพระพุทธศาสนา จักทำให้ชีวิตของเราเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ โดยมีจิตใจที่เป็นอิสระ เหนือโลกธรรมทั้งปวงด้วยปัญญาที่สมบูรณ์ นี้เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของชีวิตด้วยวิถีแห่งพุทธ

ถามมา - ตอบไป

✉ **คุณแทน จักรทิพย์ สมาชิกปัญญาสาร มีจดหมายถามมาว่า**

พระอนาคามีที่ตายจากโลกมนุษย์ แล้วไปเกิดเป็นพรหมชั้นสุทธาวาสสำเร็จเป็นพระอรหันต์ในสุทธาวาสภูมินั้น จะมีอายุกี่ปีจึงจะปรินิพพาน

ขอให้ตอบลงในปัญญาสารฉบับที่ออกเนื่องในวันวิสาขบูชา

ก่อนอื่น ต้องขอเรียนให้ทราบว่า จดหมายของท่านผู้ถามมาถึงสำนักวิปัสสนาแนบฯ ในวันที่ ๒๖ พ.ค. ก่อนจะถึงวันวิสาขบูชา ๒ วัน ซึ่งหนังสือปัญญาสารได้พิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงไม่สามารถที่จะตอบให้ทราบได้ในวันวิสาขบูชา แต่อย่างไรก็ดี เมื่อท่านได้ถามมาแล้ว ก็ขอนำมาตอบลงในปัญญาสารฉบับนี้

ตอบ สุทธาวาสภูมิมี ๕ ชั้น แต่ละชั้นมีชื่อและอายุดังนี้

อวิหาภูมิ	พรหมที่อาศัยอยู่ในชั้นนี้มีอายุ			๑,๐๐๐	มหากัป
อตัปปาภูมิ	"	"	"	๒,๐๐๐	"
สุทัสสาภูมิ	"	"	"	๔,๐๐๐	"
สุทัสสีภูมิ	"	"	"	๘,๐๐๐	"
อกนิฏฐาภูมิ	"	"	"	๑๖,๐๐๐	"

พระอนาคามีที่ไปเกิดในสุทธาวาสภูมินั้นแต่ละท่านจะไปเกิดในภูมิใด ก็ขึ้นอยู่กับว่าได้อบรมอินทรีย์ไว้อย่างไร เช่น บางท่านอบรมสัทธินทรีย์ไว้แรงกล้า ก็ไปเกิดในชั้นอวิหาภูมิ ถ้าแรงกล้าด้วยวิริยินทรีย์ ก็ไปเกิดในชั้นอตัปปาภูมิ เช่นนี้เป็นต้น

พระอนาคามีบางท่านที่ไปเกิดในอวิหาภูมิแล้วเจริญวิปัสสนาต่อจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วปรินิพพานเมื่ออายุขัย ๑๐๐ มหากัปก็มี หรือปรินิพพานเมื่ออายุขัย ๒๐๐ มหากัป, ๔๐๐ มหากัป

หรือปรินิพพานในกึ่งหลังของอายุขัย คือ ๑,๐๐๐ มหากัปก็มี

สำหรับพระอนาคามีที่ไปเกิดในชั้นสูงขึ้นไป คืออตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา ก็เป็นทำนองเดียวกันนี้

ยังมีพระอนาคามีบางจำพวกที่ไปเกิดในสุทธาวาสภูมิชั้นต่ำ แล้วยังไม่สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ก็จะไปเกิดในชั้นที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ จนในที่สุดเมื่อไปเกิดในอกนิฏฐาภูมิแล้วสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ปรินิพพานในภูมินั้นก็มี พระอนาคามีจำพวกนี้จะใช้เวลาอยู่ในสุทธาวาสภูมินานที่สุดถึง ๓๑,๐๐๐ มหากัป คือ

ชั้นอวิหา	๑,๐๐๐	มหากัป
ชั้นอตัปปา	๒,๐๐๐	มหากัป
ชั้นสุทัสสา	๔,๐๐๐	มหากัป
ชั้นสุทัสสี	๘,๐๐๐	มหากัป
ชั้นอกนิฏฐา	๑๖,๐๐๐	มหากัป
รวมทั้งสิ้น	**๓๑,๐๐๐**	**มหากัป**

พระอนาคามีจำพวกนี้เรียกว่า **"อุทธังโสตอกนิฏฐคามี"**

สรุปว่า การจะระบุแน่นอนลงไปว่า พระอนาคามีจะอยู่ในชั้นสุทธาวาสเป็นเวลานานเท่าใดจึงจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์เข้าสู่ปรินิพพาน คงจะไม่ได้ แต่ก็พอจะพูดได้ว่า พระอนาคามีจะใช้เวลาเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสุทธาวาสภูมิได้นานที่สุดก็คือ ๓๑,๐๐๐ มหากัป ไม่มากไปกว่านี้ แล้วจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ปรินิพพานในสุทธาวาสภูมินั้น

ข่าวมูลนิธิ

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ มีวัตถุประสงค์ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระ โดยตรง

ด้านคันถธุระ

๑. จัดการเรียนการสอนพระอภิธรรมมัตถสังคหะและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่พระภิกษุ สามเณร และแม่ชี ในหลักสูตรประจำ ๒ ปี ที่สำนักวิปัสสนามูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕

๒. จัดการเรียนการสอนพระอภิธรรม เพื่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ให้แก่ประชาชนทั่วไป ๓ แห่ง คือ

๒.๑ วัดธาตุทอง ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา ที่วิหารลิมปาภรณ์ ทุกวันอาทิตย์

เวลา ๐๘.๓๐ น. - ๑๔.๐๐ น.

๒.๒ วัดสามพระยา เขตพระนคร ที่อาคารสุหัทรังสรรค์ชั้นล่าง เป็นประจำดังนี้

- วันจันทร์ - วันศุกร์

  เวลา ๐๙.๐๐ น. - ๑๔.๓๐ น.

- วันเสาร์ - วันอาทิตย์

  เวลา ๐๘.๓๐ น. - ๑๕.๓๐ น.

๒.๓ มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ถนนพุทธมณฑล สาย ๕ ทุกวันอาทิตย์

เวลา ๐๙.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น.

๓. เผยแพร่ธรรมะทางสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่น เอ.เอ็ม. ๑๒๕๑

ทุกวันจันทร์ เวลา ๑๖.๓๐ น. - ๑๗.๐๐ น.

๔. ออกวารสารธรรมะชื่อ **"ปัญญาสาร"** แจกเป็นธรรมทาน ประมาณ ๓ เดือน ต่อฉบับ บอกรับเป็นสมาชิกได้ โดยไม่ต้องเสียค่าบำรุงแต่ประการใด

ด้านวิปัสสนาธุระ

๑. ได้จัดตั้งสำนักวิปัสสนา ณ เลขที่ ๘๔/๑ หมู่ ๒ ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีเรือนปฏิบัติวิปัสสนา จำนวน ๖๐ หลัง ผู้ที่มีความรู้ปรมัตถธรรมตามสมควรเข้าปฏิบัติได้ตามการพิจารณาของอาจารย์ผู้ควบคุมการปฏิบัติธรรม

๒. จัดให้มีการอบรมวิปัสสนาหลักสูตร ๗ วัน และหลักสูตร ๑๒ วัน มีรายการดังนี้

กำหนดการอบรมวิปัสสนาหลักสูตร ๗ วัน

วันที่ ๙ - ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๓

วันที่ ๔ - ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓

วันที่ ๘ - ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

กำหนดการอบรมวิปัสสนาหลักสูตร ๑๒ วัน

วันที่ ๖ - ๑๘ กันยายน ๒๕๕๓

วันที่ ๖ - ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๓

๓. จำนวนผู้เข้าปฏิบัติธรรม เดือนเมษายนและเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ มีดังนี้

พระภิกษุ	๑๒	รูป
แม่ชี	๑๓	ท่าน
ฆราวาสชาย	๑๙	ท่าน
ฆราวาสหญิง	๑๐๖	ท่าน
รวม	**๑๕๐**	**ท่าน**

๔. จำนวนผู้เข้าอบรมวิปัสสนาระยะสั้น หลักสูตร ๑๒ วัน เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ ดังนี้

พระภิกษุ	๒	รูป
สามเณร	๑	รูป
แม่ชี	๔	ท่าน
ฆราวาสชาย	๑๐	ท่าน
ฆราวาสหญิง	๔๐	ท่าน
รวม	**๕๗**	**ท่าน**

๕. อบรมวิปัสสนา หลักสูตร ๗ วัน เดือนมิถุนายน ๒๕๕๓ ดังนี้

พระภิกษุ	๒	รูป
แม่ชี	๑	ท่าน
ฆราวาสชาย	๗	ท่าน
ฆราวาสหญิง	๒๗	ท่าน
รวม	**๓๗**	**ท่าน**

ข่าวอนุโมทนา

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ขออนุโมทนาผู้อุปการะคุณทะนุบำรุงพระพุทธศาสนากับมูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ดังต่อไปนี้ :-

๑. **คุณอภิชาติ แซ่โง้ว, คุณนลินพัณณ์ เอกภัควัฒน์ และครอบครัว** รับเป็นประธานทอดผ้าป่าสามัคคี ในวันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันจันทร์ที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓ เพื่อนำรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมตึกสังฆกรรม

๒. **คุณพริ้มเพรา ธรรมมงคล** บริจาคตู้เหล็ก จำนวน ๑๕ ใบ, โต๊ะเขียนหนังสือพร้อมเก้าอี้ ๑๕ ชุด รวมมูลค่า ๑๓๘,๐๐๐ บาท โคมไฟอ่านหนังสือ ๒ โคม

๓. **คุณลัดดา ตัญศิริสุข** บริจาคตั่งนั่งฉันภัตตาหาร ๘ ตัว มูลค่า ๒๔,๘๐๐ บาท

๔. คุณสมชาย - คุณอุมาพร ชาติอาสา และครอบครัว บริจาค เนื้อหมู ๔ กิโลกรัม, น้ำมันพืช ๑๙ ถุง, กระเทียมดอง ๖ ขวด, กระดาษทิชชู ๑๒ โหล, ซอสภูเขา ๙ ขวด, ผงซักฟอก ๑๗.๕ กก., คนอร์รสทิพย์ ๒ กก., ข้าวสารหอมมะลิ ๒๕ กก., เต้าเจี้ยว ๖ ขวด, ซี่โครงหมู ๕ กก., ซีอิ๊วขาว ๖ ขวด, ซีอิ๊วขาว ๑ แกลลอน, น้ำส้มสายชู ๓ แกลลอน, น้ำปลา ๖ ขวด, น้ำปลา ๑ แกลลอน, ซอสหอยนางรม ๖ ขวด, ซอยหอยนางรม ๑ แกลลอน, เกลือไอโอดีน ๑๑ กก., น้ำยาล้างจาน ๑๒ ถุง, น้ำยาถูพื้น ๓ แกลลอน, ซอสแม็กกี้ ๑ โหล, เส้นหมี่ไวไว ๒,๒ กก., ซอสมะเขือเทศ ๑ แกลลอน, น้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำ ๓ ขวด, ถั่วลิสง ๕ กก., ผักสด ๓๗.๕ กก., มะนาว ๑๙๐ ผล, วุ้นเส้น ๑ กก., น้ำตาลทราย ๕ กก., น้ำหวาน ๑ โหล, ซอสพริก ๑ กก., เส้นหมี่ไวไว ๑๒ ห่อ

๕. คุณวรรษา ภิมุขวรรณ บริจาคน้ำผึ้ง ๑๐ ขวด, ข้าวสาร ๑๐๐ กก., น้ำตาลทราย ๑๒๕ กก., เนสกาแฟ ๔ กล่อง, คอฟฟี่เมต ๑๒ กล่อง, เป๊ปซี่ ๑.๒๕ ลิตร ๒ โหล, น้ำมันพืช ๑ โหล, น้ำผลไม้ ๒๐ กล่อง, ส้มโอ ๓๐ ผล, ข้าวกล้องหอมมะลิ ๔ กก., ผลไม้ ๗๕ กก., น้ำดื่ม ๑๒๗.๕ โหล, ไข่เค็ม ๑๒๐ ฟอง, หมูแผ่น ๖ ถุง, โสมเกาหลี ๒ โหล, ข้าวเหนียว ๑ ถัง, นมดัสมิลค์ ๒ โหล, บีทาเก้น ๒ โหล, ไส้กรองใส่เครื่องกรองน้ำ ๑๑ แท่ง, มะนาว ๒ กก., เครื่องดื่ม ๑ โหล, เครื่องปั่นน้ำพริก ๑ ชุด, ปลาหมึกแห้งและปลาสด มูล ค่า ๔,๐๐๐ บาท

๖. คุณสุภาฉวี บุณยเกตุ บริจาคผลไม้ ๔.๕ กก.

๗. คุณอ่อง ฤกษ์บุรี บริจาคกล้วยน้ำว้า ๑๕ หวี, ข้าวโพด ๓๖ ฝัก, ฟักทอง ๑ กก.

๘. คุณกาญจนา เกตุสุข บริจาคกล้วยน้ำว้า ๒ หวี

๙. คุณอาภาพรรณ ศรีสุขประเสริฐ บริจาคผลไม้ ๑๐.๕ กก.

๑๐. แม่ชีสกาววรัตน์ คุณธอขวัญฐิภา บริจาคน้ำหวาน ๒ โหล, ไมโล ๒ แพ็ค, ไส้กรอก ๑๐๐ ไม้, ขนมพายสับปะรด ๑๒๐ ชิ้น, ผลไม้ ๒๒ กก., น้ำยาล้างห้องน้ำ ๖ ขวด

๑๑. คุณพิชิต สุวิจิตรกมล บริจาคนมไวตามิลค์ ๓ โหล

๑๒. แม่ชีมาลี ชลกิจ บริจาคผลไม้ ๓ ถุงใหญ่

๑๓. คุณอรรถพงศ์ มุดเพ็ง บริจาคเครื่องกรองน้ำ ๑ เครื่องและไส้กรอง ๑๐ แท่ง มูลค่า ๗,๕๐๐ บาท

๑๔. คุณสุภาพร อัศว์ศิวะกุล คุณเทพฤทธิ์ สาธิตการมณี อาจารย์วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี คุณวราภรณ์ เมฆพายัพ บริจาคเครื่องกรองน้ำ ๑ เครื่อง และไส้กรองน้ำ ๑๐ แท่ง

๑๕. คุณเทพฤทธิ์ สาธิตการมณี บริจาคพัดลมเพดาน ๑ เครื่อง

๑๖. คุณอรุณวรรณ ลาภวัฒนาพันธ์ บริจาคตะกร้า ๑ ใบ, น้ำยาถูพื้น ๑ ขวด

๑๗. บริษัท วรกิธ จำกัด คุณวรินทร สุขเอี่ยม บริจาคสมุดลายไทย ชนิด ๓๐ แผ่น ๕ โหล, สมุดลายไทย ชนิด ๕๐ แผ่น ๑๓ โหล, ปากกาลูกลื่น ๑๐๐ ด้าม, ธงชาติและธงธรรมจักร ๔๐ ผืน, ขนมปังไส้สับปะรด ๑ ปีบ, น้ำมันพืช ๑๓.๗๕ ลิตร, เห็ดหอม ๐.๕ กก., น้ำตาลทราย ๕ กก., ถั่วเขียว ๕ กก., กาแฟสำเร็จรูป ๔ แพค, หัวไชโป๊ว ๑ กก., ลำไยแห้ง ๑ กก., เต้าเจี้ยว ๓ ขวด, ผักกาดดอง ๑ กระปุก, กะปิ ๑ กระปุก

๑๘. คุณอุบล จำรูญรัตน์ บริจาคข้าวเหนียว ๑๕ กก., ซอสหอยนางรม ๖ ขวด, น้ำยาซักผ้า ๖ ถุง, น้ำยาปรับผ้านุ่ม ๖ ถุง, น้ำสลัด ขนาด ๔๗ กรัม ๖ ขวด, ซีอิ๊วขาวเห็ดหอม ๖ ขวด

๑๙. คุณอภิชาติ แซ่โง้ว, คุณนลิณพัณณ์ เอกภัควัฒน์ บริจาคน้ำปลา ๑๐ ขวด, ซีอิ๊วขาว ๑๐ ขวด, ซอสแม็กกี้ ๑๐ ขวด, น้ำตาลทราย ๑๐ กก., ซอสหอยนางรม ๑๐ ขวด, น้ำจิ้มไก่ ๖ ขวด, น้ำมันพืชขนาด ๑ ลิตร ๖ ขวด, น้ำมันพืชขนาด ๒ ลิตร ๓ ขวด, ซอสมะเขือเทศ ๕.๙ กก., กระดาษทิชชู ๓๐ ม้วน

๒๐. คุณสายสมร วศินระพี บริจาคกระเบื้องลอนคู่ ๑๐๐ แผ่น มูลค่า ๒,๘๐๐ บาท

๒๑. คุณอุษา พนาสันติภาพ บริจาคข้าวต้มผัด ๘๖ มัด

๒๒. คุณลาวัณย์ ชไนเดอร์ บริจาคไข่ไก่ ๑๒๐ ฟอง

๒๓. คุณวิไลวรรณ, คุณพรรณี, คุณสุภาพ ทองประยูร และบุตร ธิดา

คุณวิไลพรรณ ตาริชกุล บริจาคกล้วยหักมุก ๒ หวี, ใบชา ๑ กล่อง, เห็ดหอม ๒ ถุง, เห็ดถอบ-

เห็ดโคน ๕ กระป๋อง, ผลไม้ ๒๖.๘ กก., นมถั่วเหลือง ๑ กล่อง, เสื่อ ๑ ผืน, หมอน ๑ ใบ, ข้าวเหนียวมูล ๒.๕ กก., ปลาทูน่า ๓ กระป๋อง, น้ำปลา ๔ ขวด, หมูหยอง ๒ กก., แหนม ๒ แท่ง, น้ำพริกเผา ๒ ขวด, ส้มโอ ๑ ผล, ปลาสด ๓ กก., ลูกชิด ๑.๓ กก., กาแฟ ๑ ขวด, น้ำตาล ๑ กล่อง, คอฟฟี่เมต ๑ ขวด, เกี้ยมไฉ่ ๒ กระป๋อง, ซอสมะเขือเทศ ๑ กก., น้ำดื่ม ๑ โหล, แมงดา ๐.๕ กก,, นมกล่อง ๓ กล่อง

๒๔. คุณบุญนะ ตุลารักษ์ บริจาคผลไม้ ๑๑.๓ กก., ไม้ม็อบถูพื้น ๒ โหล, แปรงขัดโถส้วม ๒ โหล, ที่ตักขยะ ๒ โหล, ใยขัดฝาผนัง ๒ โหล, ไม้กวาดอ่อน ๓๐ อัน, ถังขยะพลาสติก ๒ โหล, และอื่นๆ รวมมูลค่าประมาณ ๖,๐๐๐ บาท

๒๕. คุณวิเชียร ภูมิแดง บริจาคกระทะอะลูมิเนียม ๒ ใบ มูลค่า ๑,๔๐๐ บาท

๒๖. คุณปราโมทย์ จงสถิตถาวร บริจาคลูกบิดประตู ๑ ชุด

๒๗. คุณสุพรชัย - คุณเรวดี สุกิจจาคามิน และครอบครัว บริจาคผ้าม่านประตูเรือนกรรมฐาน ๓๖ ผืน

๒๘. คุณศักดิ์ชัย ตาลทิพย์ บริจาคตะขอติดผ้าม่าน ๘๐ ตัว

๒๙. คุณสันทนา ประถมพงศ์ บริจาคกล้วยน้ำว้า ๘ หวี

๓๐. คุณผุสดี รักราชการ, คุณฐิติมา มอรีส บริจาคกระดาษทิชชู ๔ โหล

๓๑. คุณอเนก แก้วศุภวิชญ์ บริจาคไม้ขนไก่ ๖ อัน, ไม้ปัดฝุ่นพลาสติก ๑ โหล

๓๒. คุณอ่อง ฤกษ์บุรี และบุตรธิดา, คุณคม แสงบำรุง และครอบครัว บริจาคตู้เหล็กติดกระจกบานเลื่อน จำนวน ๓ ใบ มูลค่า ๘,๘๐๐ บาท

๓๓. คุณศรรยา อินทรวิชัย บริจาคโคมไฟ ๑๑ โคม

๓๔. คุณศรีราช - ม.ล.สุนันทา ต้นหยงมาส บริจาคโคมไฟ ๑๑ โคม

๓๕. คุณศรีนวล ชันษาจนกุล - คุณพิมพ์ปวีณ สุเรียมมา - คุณณฐมน ปันธิ บริจาคผลไม้ ๒๒ กก.

๓๖. บริษัท ไทย ไชน่า อินเตอร์เทรด จำกัด บริจาคข้าวผลธัญญาหาร จำนวน ๑.๕ กก. มูลค่า ๒,๔๐๐ บาท อบเชยแคปซูล-พริกไทยดำแคปซูล-ฟ้าทะลายโจรแคปซูล - ขมิ้นชันแคปซูล จำนวน ๒๕๐ แคปซูล มูลค่า ๔,๘๐๐ บาท

๓๗. ร้านสลิ่มไทยใบเตย และผู้ซื้อทุกท่าน บริจาคขนมใส่ไส้ ๕๐ ห่อ

๓๘. คุณสัณหกิจ วัฒนะปัญญาขจร บริจาคขวดใส่น้ำพลาสติก ๑๐๐ ใบ, หมอนขิต ๑๐๐ ใบ,

ตู้กระจกใส่พระอรหันตธาตุ ๑ ใบ รวมมูลค่า ๖,๙๐๐ บาท

๓๙. คุณบังอร ริ้วบำรุง - คุณจัณท์จิรา เรืองลอยขำ บริจาคหน่อไม้ ๑๑ กก. ขนมหวาน ๔๒ ห่อ

๔๐. พระครูจิรายุทธ บริจาคข้าวสาร ๕๐ กก., ร่มกันแดด ๔ โหล, ซีอิ้วขาว ๒ โหล

๔๑. คุณสมปอง ศรีแปะบัว บริจาคกล้วย ๔ หวี

๔๒. คุณนงนาถ สิงหศักดิ์ บริจาคน้ำผึ้ง ๑ ขวดและมะนาว มูลค่า ๒๐๐ บาท

๔๓. คุณสุดา ทิพย์พยอม บริจาคกระติกน้ำร้อน ๕ ใบ

๔๔. คุณศศิณัฐ เจษฎาคุปต์ บริจาคข้าวหอมมะลิ ๑๕.๖ กก. และไข่ไก่

๔๕. คุณแม่สมพรรณ ตรีชั้น บริจาคน้ำดื่มขนาด ๒๒๐ ซีซี. ๓๒ โหล

๔๖. คุณเอกพล ศิริเวช และครอบครัว บริจาคข้าวเหนียว ๑ กระสอบ

๔๗. คุณภัณฑิรา กีรติธรรมกฤต บริจาคข้าวต้มผัด ๑๑๙ กีบ

๔๘. คุณโฉม นันทาภินัย บริจาคนมเปรี้ยว ๘ โหล, ขนมปังกรอบ ๒ ปีบ

๔๙. คุณปรียานันท์ อินทร์จินดา บริจาคข้าวสาร ๑๕ กก., น้ำมันพืช ๑ โหล, ขนมปังกรอบ ๑๐ ห่อ, ขนมปัง ๕๐ ชิ้น, น้ำดื่ม ๒ โหล

๕๐. คุณสุชาดา พงโศธร บริจาคตั่งนั่งฉันภัตตาหาร ๑ ตัว มูลค่า ๓,๑๐๐ บาท

๕๑. คุณสีดาวันตี สัจจเดว์ บริจาคน้ำมันพืช ๑ ขวด, ข้าวสาร ๕ กก., เกลือป่น ๑ กก., ถั่วลิสง-ถั่วแดง-ถั่วซีก ๑.๕ กก., น้ำตาลทราย ๑.๕

กก., สาคู ๐.๕ กก., นมข้นหวาน ๑ กระป๋อง, ผักกาดดอง ๖ กระป๋อง, เต้าเจี้ยว ๑ ขวด

๕๒. คุณอรพรรณ นาคครุฑ บริจาคน้ำอ้อย ๒๐ ขวด

๕๓. คุณทองคำ ปิ่นนิล บริจาคมะม่วง ๕ กก.

๕๔. คุณอุบล จำรูญรัตน์ บริจาคปลาสด ๕ กก., กุ้ง ๔ กก., ไข่เค็ม ๓๒ ฟอง

๕๕. คุณพิณวดี รัตนปิติกร บริจาคขนมปังกรอบ ๑ ปีบ, น้ำนมข้าว ๑๒ กล่อง

๕๖. คุณณรงค์ สรงพิมพ์ บริจาคกาแฟสำเร็จรูป 3 in 1 จำนวน ๔๖๕ ซอง

๕๗. คุณนิตยา - คุณศุภผล ปรีชายุทธ - พญ. ชฎาพรรณ รัตนติกานนท์ บริจาคข้าวสาร ๕๐ กก., ไข่ไก่ ๑๕๐ ฟอง, ซีอิ้วขาว ๑ แกลลอน, น้ำมันพืช ๓.๘ ลิตร, สาหร่ายทะเล ๓ แผง

๕๘. คุณภาณี เตชะเกรียงไกร บริจาคข้าวสาร ๔๘ กก.

๕๙. คุณวันชัย รุ่งเรืองอุไร บริจาคไมโล ๘๐ ซอง

๖๐. คุณธีระ - คุณสุภิญญา ศรีรัตนพิทักษ์ บริจาคกล้วยน้ำว้า ๑๒ หวี, มะนาว ๑๗ กก.

๖๑. คุณมาลี ศรีสุขประเสริฐ บริจาคมะขามเปียก ๑.๓ กก.

๖๒. คุณพิสิษฐ์ - คุณสุภาภรณ์ - คุณประภารัศมี บริจาคขนมคุกกี้ ๒ ปีบ, โอวัลติน ๑ แพ็ค (๒๐ ซอง)

๖๓. คุณพจนา ศักดาสุคนธ์ บริจาคกล้วยน้ำว้า ๒ หวี

๖๔. พญ.สมบูรณ์ ธรรมเถกิงกิจ บริจาคน้ำดื่ม ขนาด ๑ ลิตร ๖๐ ขวด, บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ๖๐ ซอง, น้ำปลาขนาด ๗๕๐ มล. ๘ ขวด, ไมโลสำเร็จรูป ๒ แพ็ค ๔๐ ซอง

๖๕. คุณชุมสาย - คุณวินัย จิตร์แจ่ม บริจาคปลานิลทอด ๔ ตัว, ข้าวเหนียวมูล ๓ กก., มะม่วงสุก ๓ กก.

๖๖. คุณบุญสิทธิ์ ชัยชำนิ บริจาคน้ำหวาน ๒ ขวด, น้ำดื่ม ๒๔ ขวด

๖๗. คุณสุชาญา เจริญสุข บริจาคทุเรียน ๑๕ กก.

๖๘. คุณกนกวรรณ ขจรศักดิ์เมธี บริจาคชมพู่ ๓ กก.

๖๙. คุณผดาศิริ ตาบทิพย์วรรณ บริจาคฝรั่ง ๓.๕ กก., น้ำมันพืชขนาด ๑.๙ ลิตร, น้ำปลา ๑ แกลลอน

๗๐. พระอาจารย์มหาเมธี ธีรญาโณ (ศรีวโรดม) บริจาคไตรจีวร ๑ ชุด, อาสนะ ๑ ผืน, หลอดนีออน ๑๘ วัตต์ ๘ หลอด, ขาไฟพร้อมหลอดครบเซท ๑ ชุด, งาป่นสำเร็จรูป ๑๕ ถุง, ถั่วเหลืองดอยคำ ๑๒ กล่อง, จมูกข้าว ๑ ถุง, นม

กล่อง ๕๕ กล่อง, แบนด์ซุปไก่ ๑๔ ขวด, ผงซักฟอก ๙ ถุง, ถาดอะลูมิเนียม ๑ ใบ, จานเมลามีน ๒ ใบ, จานแก้ว ๓ ใบ, กระดาษทิชชู ๒๔ ม้วน, กระดาษทิชชู ๓ กล่อง, น้ำยาล้างห้องน้ำ ๒ ขวด, สบู่ ๘ ก้อน, ยาสีฟัน ๒ หลอด, ลิสเตอรีน ๑ ขวด, แปรงสีฟัน ๒ อัน, ธูป ๑ ห่อ, เทียน ๒ ห่อ, ไม้ขีด ๑ ห่อ, ยาสามัญประจำบ้าน ๕ แพ็ค

๗๑. ครอบครัวศรลออ บริจาคชุดสังฆทาน ๙ ชุด, ผ้าไตร สบง ผ้าเช็ดเท้า ๒๒ ชุด

๗๒. คุณรุจี นาคแผ่น บริจาคผลไม้ ๑๐.๒ กก.

๗๓. จำนวนเจ้าภาพเลี้ยงภัตตาหาร เดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม ปี ๒๕๕๓

มีจำนวน ๓๙ ราย มูลค่าประมาณ ๙๗,๕๐๐ บาท

คณะกรรมการมูลนิธิแนบมหานีรานนท์ ขออนุโมทนาในกุศลเจตนาทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้วนี้ จงประสบความสุขความเจริญยิ่งๆ ขึ้น และมีความรู้ความเข้าใจในคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนถึงความพ้นทุกข์โดยเร็วพลันด้วยกันทุกท่านเทอญ.

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

เพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยการสร้างปัญญาให้พุทธศาสนิกชนด้วยคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ

คณะกรรมการ
มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

๑. นายวรรณสิทธิ	ไวทยะเสวี	ประธานกรรมการ
๒. นายปราโมทย์	อิทธิกุล	รองประธานกรรมการ
๓. นายอเนก	แก้วศุภวิชญ์	กรรมการ
๔. พลโทหญิง ภัทราวรรณ	ตระกูลทอง	กรรมการ
๕. นายวิชัย	ผดุงทรัพย์	กรรมการ
๖. นางสาวกรองใจ	หาวารี	กรรมการและเหรัญญิก
๗. นางยิ่งพรรณ	ลีละเศรษฐกุล	กรรมการ และเลขานุการ

กรรมการที่ปรึกษา

๑. ดร. ช่วย	กรรณวัฒน์
๒. นายวิสุทธิ์	บุญสรณาผล

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์
๘๔/๑ หมู่ ๒ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ ตำบลบางกระทึก
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐
โทร. ๐๒-๔๘๒๑๐๔๔, ๐๒-๘๘๙๔๔๑๗

ปัญญาสาร ฉบับที่ ๑๑๘